

సాహిత్య

ప్రశాన

జూన్ 2010

వెలూ. 10

సాహితీ స్రవంతి

భోపాల్... పాపాల్...

భోపాల్ విషవాయు ప్రమాదం ఘటనలో పాలకుల వైఖరి భారత దేశ స్వాతంత్ర్యాన్నే ప్రశ్నార్థకం చేస్తోంది. వేలాది మంది జన హాననానికి కారణమైన యూనియన్ కార్బయిడ్, డౌ కెమికల్స్ వగైరా సంస్థల ప్రతినిధి అండర్సన్ చడీ చప్పుడు కాకుండా దేశం నుంచి వెళ్లిపోగలగడం సిగ్గుచేటు. ఇందుకు బాధ్యత ఎవరిదో చెప్పడానికి, ఒప్పుకోవడానికి కూడా ఎవరూ సిద్ధంగా లేరంటే ప్రజల పట్ల దేశం పట్ల ఎంత బాధ్యతా రాహిత్యం, స్వార్థ పరత్వం తాండవిస్తున్నాయో అర్థమవుతుంది. ఇన్నేళ్ల తర్వాతనైనా, ఆ భయానక ప్రమాదానికి కారకులైన వారికి ప్రత్యేక న్యాయస్థానం గంధం పూసినట్టు నామకార్థపు శిక్షలతో సరిపెట్టడం వల్లనే విషయం బయటకు వచ్చింది. లేకపోతే ఆ అభాగ్య బాధితులలాగే అదీ భూస్థాపితమై వుండేది. ఇప్పుడు దీనిపైన మంత్రుల బృందాన్ని నియమించడం, నివేదికలివ్వడం అంతా ప్రహసన వ్రాయంగా వుంది. అండర్సన్ ను రప్పించేందుకు ఇంకా ప్రయత్నం చేస్తామని పాలకులు చెప్పే మాట ప్రజల విజ్ఞతను సవాలు చేస్తున్నది. ఆ ఘటన తర్వాత కేంద్రంలో అనేక ప్రభుత్వాలు మారాయి కాని విపిసింగ్ హయాంలో మినహా ఎప్పుడూ సహాయక చర్యలపై శ్రద్ధ పెట్టింది లేదు. ఇప్పుడు ఇన్నేళ్ల తర్వాత తగుదునమ్మా అని రూ.1300 కోట్ల పరిహారం ఇస్తామని చెప్పడం చూస్తే ప్రజల ప్రాణాల పట్ల పాలకులకు ఎంత నిర్లక్ష్యమో తెలుస్తుంది. ఇంతకూ ఈ దేశంలో మామూలు కంపెనీ పెట్టి వేలాది ప్రాణాలు తీసిన వారినే ఏమీ చేయలేని ఈ పాలకులు రేపు అమెరికా బడా కంపెనీలతో అణు ఒప్పందాలు చేసుకుని అణు విద్యుదుత్పత్తి ప్రారంభిస్తే కలిగే అనర్థాలు మరెంత ఘోరంగా వుంటాయి? వాటికి బాధ్యత మనదేనంటూ ముందస్తుగానే పార్లమెంటులో బిల్లు పెట్టడం బట్టే ఈ సంగతి తెలిసిపోతుంది. దేశమంటే మనుషులేనన్న స్పృహ లేకుండా కేవలం అంతర్జాతీయ బేహారులకు లొంగిపోవడమే పనిగా పెట్టుకున్న పాలకవర్గాల పోకడలు క్షమించరానివి. వీటిని ఖచ్చితంగా ప్రతిఘటించకపోతే స్వాతంత్ర భావనకే అర్థం వుండదు.

బొమ్మలు : శివాజి, వెంకటేష్

ఈ సంచికలో...

గడ్డల రెక్కల చప్పుడు (కథ)	2
కవిత	7
ఆలాపన	8
సీగ్రోల జీవిత దృశ్యాల సజీవ చిత్రణ	10
కవిత	15
తొణకిన స్వప్నం, తొలగిన స్వర్గం	16
'అక్షర వేదన' (కథ)	19
కడప కథలు - స్త్రీ చైతన్యం	22
'తిమ్మావజ్జల' సాహిత్య విమర్శ	27
కొత్త దుప్పటి (కథ)	30
పరిహారంలో ఎందుకీ ద్వంద్వ ప్రమాణాలు	35
అనన్య కాంతి ప్రసరించే నక్షత్రం	37
కొత్త పుస్తకాలు	38
ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంపై	
మార్పిడి ప్రభావం	41
డైరీ	42

సంపాదకవర్గం

తెలకపల్లి రవి (సంపాదకుడు)

కె.ఆనందాచారి

ఎ.సత్యభాస్కర్

వొరప్రసాద్

ఎం.నరహరి

కె. లక్ష్మయ్య, మేనేజర్

చిరునామా

సాహిత్య ప్రస్థానం

ఎం.హెచ్.భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజామాబాద్, ఆర్టిసి
కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-500 020,
ఫోన్ : 27660013, 9490099059
ఫ్యాక్స్, 040-27635136,
ఇ.మెయిల్ : Prasthanam_ss@yahoo.co.in

కథ

గద్దల రెక్కల చప్పడు

కె. సుభాషిణి

గద్దలు రెక్కలు విప్పుకొని ఆకాశంలో పుల్లాసంగా ఎగురుతున్నాయి. ఏదైనా ప్రాణి కనిపిస్తే చాలు ఎగరేసుకుపోవటానికి సిద్ధంగా వున్నాయి. కళ్లాల్లోనూ, దిబ్బల మీద తిండి గింజలు, పురుగుల కోసం చెత్తను ముక్కులతో తెలుకుతున్న తల్లికోళ్లు క్కా క్కా క్కా... అని మూలుగుతూ తమ పిల్లలను రెక్కల కింద చేర్చుకొని ఏ ముళ్ల చెట్టు కిందికో దూరిపోతున్నాయి.

ఊరులోని నాలుగు రోడ్లు పెద్ద వేప చెట్టు దగ్గర వచ్చి ఆగిపోతాయి. వేపచెట్టు చుట్టూ రాళ్లతో గోడకట్టి నాపరాతి బండలతో అరుగులు వేశారు. బండలు నల్లగా, సున్నగా, చల్లగా ఉన్నాయి. బారాకట్ట, చోళీబారాకట్ట, పులిమేర జూదాలు బండలు మీద మొలిచి వున్నాయి. కొమ్మలు, ఆకులు దాటి అరుగు మీద వాలాలని ఎండ ఎంత ప్రయత్నించినా వీలు కావటం లేదు. తనకు ప్రవేశం కల్పించని ఆ వేప చెట్టు మీద కోపంతో ఎండ తన ప్రతాపమంతా చుట్టుపక్కల ఇళ్ల మీద చూపెడుతోంది.

అరుగు పక్కనే ఒక లారీ ఆగి ఉంది. అందులో తెచ్చిన సామాన్లను జాగ్రత్తగా అరుగుమీదకు దింపుతున్నారు. “లేయ్... ఆ కూలరు బాగుండ్లూ... ఊసాకూలరురా అది... టీవిలో జూచిందా...”

“మాగూడా తెల్పులేవాయ్... అగ్గో ఆ పక్కన పెట్టిందారు జూడు ప్రిజ్జులు... పెద్ద ప్రిజ్జులు బాంటాయిల్యా...”

“దీండ్లలో నీళ్లు నల్లగా, ఐస్ లెక్కుంటాయి... అడిగితే ఇచ్చారంటావా?”

“నీళ్లు గీళ్లు ఏం పెట్టిందర్రేయ్ దాండ్లల్లో... కొనుక్కున్నాక మనం పెట్టుకుంటే అప్పుడు నల్లనీళ్లు తాగొచ్చు...”

పిల్లల్ని సామాన్ల దగ్గరకు రానివ్వకుండా జాగ్రత్త పడుతున్నారు. నల్ల ఫ్యాంటు, ఆకాశం రంగు చొక్కా వేసుకొని ఇన్షర్ట్ వేసుకున్న యువకుడు మైకు చేతిలోకి తీసుకున్నాడు. మెడలో ఐడెంటిటి కార్డు వేలాడుతోంది.

“దయచేసి అందరు నిశబ్దంగా వుండండి...” రెండు మూడుసార్లు అరిస్తేకాని పిల్లల అల్లరి సద్దుమణగలేదు.

“నమస్తే... నా పేరు విజయ్ బాబు... నంద్యాల శ్రీలేఖ హోంసీడ్స్ లో సేల్స్ మేనేజర్ గా పని చేస్తున్నాను. ప్రిజ్జులు, కూలర్లు కొనాలని ఈ వూరి వాళ్లు కొందరు మా షాప్ కు రావడంతో మాకు విషయం తెలిసింది. మీరు అంత దూరం రావటం ఎందుకని మేమే మీ కోసం మీ ఊరికి వచ్చాం... ఇంకా ఎన్ని దినాలు ఇలా కష్టాలు పడ్డారు. చల్లనీళ్లు, చల్లటిగాలి కావాలని ఎవరైనా కోరుకోవడం సహజం! రాత్రిపూట బయట పడుకుంటేనేమో దోమలు... దోమతెర్లు కట్టుకుంటే గాలి లోపలికి రాదు. ఇంట్లో పడుకుంటే ఉక్కపోత... అందుకే కూలర్ కొనండి రాత్రిపూట ఇంట్లోనే చల్లగా, హాయిగా నిద్దరపోండి...”

చాలా మంది చేతుల్లో ట్రోచర్లు వున్నాయి. తిప్పి తిప్పి చూస్తున్నారు. తన కొడుకు కూడా అదే పనిలో వుండటం చూసి బాలేరెడ్డి

గుండెల్లో రాయి పడింది. వాటిని కొడుకు ఎక్కడ కొనేస్తాడో అని దిగులుపడ్డాడు. ఇక వుండబట్టలేక...

“మన భూములు పోయిన కాస్తుండి... దిన్నమా ఎవడో ఒకడు రాడం... యేదో ఒకటి జూపీడం... మొన్న బండ్లు కొనుక్కొమ్మని వాడు వచ్చానా... మా కాడ లెక్కలు దాపెట్టుకోండి, వడ్డీలు ఇచ్చాం అని బ్యాంకోళ్లు వచ్చినారా? అంతకు ముందు ఇన్నూరెన్స్ వాళ్లు వచ్చినారా? రేపు ఇంగవడొచ్చాడో...? ఈళ్ల మాట ఇన్నామంటే తర్వాత మనం అడక్క తినాల్సిందే...” భుజం మీద వున్న టవల్ ను దులిపి తలకు చుట్టుకున్నాడు. బీడి అంటించి గుప్ప గుప్పన పొగ వదిలాడు.

ఏది కొంటే ఎంతవుతుంది అని లెక్కలు వేసుకుంటున్న వాళ్లు బాలరెడ్డి మాటలకు మండిపడ్డారు.

“ఏం రామకృష్ణారెడ్డన్నా...! అందరు మీనాయన లెక్కనే బతకాలంటే ఎట్లుతాది? ఆస్తాను గుడ్ల బనీండ్లు, బీడీలు, కారం మెతుకులతోనే కాలం ఎల్లదీయాలంటే ఎట్లా? వాళ్లకు ఎట్లా అనుభవించే రాత లేదు. ఇప్పుడు మనకు అనుభవించే కాలం వచ్చింది.. అన్నిటికీ అడ్డం రాకుండా ఉండమను...”

తండ్రి గురించి అలా మాట్లాడటం రామకృష్ణారెడ్డికి బాధ అనిపించినా, వాళ్లను ఏమీ అనలేక,

“ఈడ నీకు పనికి వచ్చేది ఏందుందని వచ్చావు, ఇంట్లో నిమ్మకంగా పడుకోకుండా...” తండ్రి మీద విసుక్కున్నాడు.

తినీ తినక కడుపు కాల్చుకుంటూ ఆస్తులను పెంచుకోవాలని లేకపోతే కనీసం వున్న ఆస్తులనయినా పిల్లలకు మిగల్చాలని తాపత్రయపడే పాత తరానికి... కంటికి ఇంపుగా కనపడే ప్రతి వస్తువును సొంతం చేసుకొని అనుభవించడానికే వుట్టింది అని ఆరాటపడే కొత్త తరానికి మధ్య జరిగే సంఘర్షణలో ఎప్పుడూ పాత తరమే రంగం నుండి నిష్క్రమిస్తుంది.

‘ఈనాడొకడుకులకు ఎంత చెప్పినా అర్థం కాదులే... ఆ ఇంత లెక్కలు అయిపోతే అప్పుడు తెలుచ్చాది ఒక్కొక్కరికి...’ గొణుక్కుంటూ అక్కడి నుండి వెళ్లిపోయాడు బాలరెడ్డి.

అక్కడ జరుగుతున్న వ్యవహారాన్నంతటిని కేవలం సాక్షులుగా చూస్తున్న గుంపు కూడా ఒకటి వుంది. ఏ మాత్రం ఉత్సాహం లేని ముఖాలు... నిర్దిష్టంగా నిస్తేజంగా ఏదో తమాషాను చూస్తున్న వాళ్ల మాదిరిగా అక్కడ నిల్చున్నారు.

“ఆ బాలరెడ్డికి వుండే తెలివి గూడ ఈళ్లకు లేకపోయి... సేతిలోకి వచ్చిన లెక్కల్ని ఎట్ల అయిపోగొడ్డామనే సంత తప్ప రేపటి సంగటి ఏమన్నా కావట్టిందా? ఇప్పుడే నున్నగా కరక తినకపోతే యాదన్నా ఇంత భూమో లేకుంటే వ్యాపారమో చేసుకుందామనే యోచనే లేదు నూడతా... పై మీద గుడ్లలు నిల్వడంలా వీళ్లకు... ధూ...”

“ఆళ్ల సంగతి మనకెందకులేమ్మ మాలచ్చీ... ఆళ్లకు భూములుండాయ్...దాండ్లకు లెక్కలు వచ్చాండాయ్... తింటారో.. ఎగిరేసుకుంటారో ఆళ్లిష్టం... ఏమీలేని మనట్లా కూలోళ్ల బతుకులు ఏం గావల్ల... కూలికి పోతే నాలుగు రాళ్లు వచ్చే ఇంత తిండి గింజలు కొనుక్కొని పొద్దుగడుపుతాం... రేపట్టుంచి మనగతి ఏందో...”

చెమటకు వొళ్లంతా తడిచి ముద్దయిపోవటంతో రామకృష్ణారెడ్డికి మెలుకువ వచ్చింది. ఎదురుగా వుత్సవ విగ్రహం లాగా వున్న కాలరేసు ఎగిచ్చి కాలుతో తన్నాలి అన్నంత ఆవేశంతో పళ్లు కొరికాడు. ‘ధూ... కొన్నప్పటి నుండి ఒక్కతూరి కూడా రాత్రంతా వాడిన పాపాన పోలా... ఏనాడన్నా పల్లెల్లో కరెంట్ వుంటేనా వాడే దానికి... దోమలకు ఎందుకు బయట పడుకుంటారు... కూలర్లు కొనండి... మీ బెడ్రూముల్లో పెట్టుకోండి... చల్లగా హాయిగా నిద్రపోండి... వాడు చెప్పడం అప్పుడు గాదు ఇప్పుడది ఎగిరేసుకుంటూ మీదబడి దీండ్లను కొని కొంపల్లో పెట్టుకోడం...’

విసనకర్రతో వూపుకుంటూ మంచం మీద కూర్చున్నాడు రామకృష్ణారెడ్డి. గొంతు తడారిపోయినట్టుగా వుంది. చల్లనీళ్ల కోసం ప్రిజ్జు తలుపు తెరిచాడు. వెచ్చని ఫ్లాస్టిక్ వాసన- వెగటుగా వుంది. బాటిల్లో నీళ్లు - ఏమాత్రం చల్లదనం లేని నీళ్లు... తాగలేకపోయాడు.

‘ఘ్నే... చల్లనీళ్లు కూడా భాగ్యమయిపోయాయి... ఇది ఉండదని కుండలల్లో నీళ్లు పోయడం మానేసిరి... కరెంట్ తో వచ్చింది తిప్పలు.. అనుభవించాలంటే కూడా పెట్టి పుట్టాలా... ఒక్కటి కూడా కల్పి రావడం లా... ఖర్మ ఇట్ల రాసిపెట్టింది.. రాత...’ కుడిచేతి చూపుడువేలికి వున్న మరకతం వుంగరాన్ని తడుముకున్నాడు. జాతిరత్నం కావటంతో చీకట్లో కూడా మెరుస్తోంది. విరక్తిగా నవ్వుకున్నాడు. ‘ఇది మెరుస్తోంది... తన బతుకే ఇట్ల సీకట్లో వుండాలి. బాగా జరగాలన్నా కల్పి రావాలంటే మంచి జాతిరత్నం వుంగరం పెట్టుకో అని బాపనయ్య మాటిని దీని మొగానా పద్మాడువేలు కాలవెడ్డి... యాదీకల్పిరాలే... వొగటా, రెండా అదనీ ఇదనీ అన్నీ కొనింది కొనిందే... ఇట్టే సగం లెక్కలు అయిపోయాయి.. నాయన దిన్నమా గొణుగేదే... ముసల్లి కూడా యాదో ఒకటి సణుగుతానే వుంటాది.. ఆటికి వామె తక్కువ తిన్నట్టు.. లచ్చా ఇరవై వేలు బెట్టి బంగారం జేయిచ్చుకుందే గదా..!’ రామకృష్ణారెడ్డి బాధ వున్నట్టుండి తల్లి మీద కోపంగా మారింది.

“నీ పెళ్లం బంగారం అంతా అట్టే వుంది.. నా దల్లా మీ నాయన, నువ్వు ఇద్దరు కలిసి కరగదీచ్చిరి... పసుపుకుంకుమ కింద మా పుట్టింట్లో ఇచ్చిందే ఏకరా భూమి గూడ మీ వాతనే గొత్తి.. రేపు నేను మంచాన పడ్డే ఎవరు జూసారు... ఏందో పైమీద ఇంత బంగారమన్నా వుంటే ఎవరో వొకరు యాకకింత ముద్దపడేచ్చారు... మీరు ఎన్ని జెప్పండి నేను ఇనసుగాక ఇనసు...”

‘ఇన్ని దినాల నుండి లోపల అట్నే పెట్టుకుందో... మొత్తానికి సాధిచ్చి చేయిచ్చుకుందా... పొండే ఈ వయసులోనన్నా ఏస్కోని అనుభవించని..’ అంతలోనే ఏదో ఆలోచన తళుక్కున మెరిసింది.

“యేసుకున్నన్నాళ్లు ఏసుకుంటాది... మళ్లా ఎట్లా అదల్లనా బిడ్డకే ఇచ్చాది కదా... ఇదొకటన్నా మంచిపని చేచ్చి... ఆమె సంతోషంగా వుండాది. బంగారు చేయిచ్చుకున్నప్పటి నుంచి అయి ఏస్కోని ఆ వూరు ఈ వూరు తిరుగుతానే ఉంది...”

రామకృష్ణారెడ్డికి ఆలోచనలతో నిద్ర ఎప్పుడో దూరమయ్యింది. పుక్కపోతను కూడా పట్టించుకోకుండా నిద్రపోతున్న భార్యవైపు చూసి దీర్ఘంగా నిట్టూర్చాడు. గోడవారగా వున్న నులకమంచంను నడవలో వేసుకున్నాడు. వేప చెట్టు గాలి రామకృష్ణారెడ్డి శరీరాన్ని ఆప్యాయంగా తడిమింది.

తైం కోసం సెల్ చూశాడు. ఛార్జింగ్ లేకపోవడంతో స్విచ్చాఫ్ అయిపోయింది. పస్తున్న నిట్టూర్పును పంటిలో నొక్కి పెట్టాడు. “నాయనకు ఎంత కోపమో ఈ సెల్లను జూస్తే... ఏమంటాడు...”

“ఆ ఎంతసేపు దాన్ని వొత్తుకుంటూ ఇట్ల ఇంట్లో కూకోడమేనా... ఏందన్నా ఆలోసించేది వుందా లేదా? రెడ్డిపల్లిలో భూముల సంగతి కనుక్కుంటేవా...”

‘హూ నాయన ఆత్రం నాయన్ది. ఆడ రెడ్డిపల్లిలో భూములు కొనేట్లుండాయా? అగ్గిపడ్డాండాయే...’ నుదురుకు పట్టిన చెమటను అరచేతితో రుద్దుకున్నాడు.

‘మొన్న రెడ్డిపల్లికి పోతే.. ఆ వి.ఆర్.వో. ఏమన్నా... ఇదిగో కిష్టారెడ్డిన్నా.. ఆఖరి మాట. వరిమడి అయితే ఎకరా నాలుగు లచ్చలు.. ఎలి భూమి అయితే రెండు లచ్చలు పలుకుతాండాయ్. అయినా మీకేం లేన్నా ఎట్లా మీ భూములు సిమెంట్ ఫ్యాక్టరీ కింద పోయినాయ్.. లెక్కలు బాగొచ్చినట్లుండాయ్. భూములు కొండానికి దిన్నమూ ఎవరో వొకరు వచ్చానే వుండారు. లేస్సారం జేచ్చే ఈ రేట్లకు కూడా రావు....’ గొంతులో ఏదో అడ్డం పడినట్టుగా అనిపించి... దిగ్గున లేచి కూచున్నాడు. ‘వొర్ని ఈడ పదారెకరాలు అమ్మితే... ఆడ నాలుగెకరాలు కొనేకి కూడ కానా కష్టంగా వుండాదే.. ప్సే శనగ బంగారు లెక్క పండుతాండాయ్... మూడేండ్ల నుండి లచ్చ రూపాయలకు తక్కువ లేకుండా వచ్చాదే... ఆ ధీమాతోనే కదా పిల్లోల్లను హాస్పిటల్లో ఇడ్పిపెట్టింది. ఈ మారి ఫీజులు ఎట్ల కట్టాలోస్తే... భూముల్లో ఇత్తనాలు కూడా ఎత్తుకోకూడదని ముందే చెప్పినారు. ఇంగా ఫ్యాక్టరీని మొదలు పెట్టాలాయే... ఇంత భూమిని ఏం జేసుకుంటాకో.. దుమ్ము, దూళి, కంప చెల్లతో నిండి పోతాడేమో.. లేకుంటే ఫ్యాక్టరీ నుండి బయటికి వచ్చే గబ్బునీళ్లతో నిండిపోతాయేమో...?’ చీదరగా ముఖం పెట్టాడు రామకృష్ణారెడ్డి.

బీడి వాసన ముక్కుకు సోకింది. వెంటనే పొడిపొడిగా దగ్గుతున్న శబ్దం కూడా వచ్చింది. తండ్రి నిద్రపోవడం లేదు మేలుకునే

వున్నాడని అర్థమయింది. ఈ మధ్య తండ్రి చాలా పరధ్యానంగా ఉండటం గమనించాడు.

‘యాదో ఒకటి తొందరగా జూసుకోకపోతే మాత్రం ఇట్ల ఇంటిల్లిపాది దిన్నమూ నిద్రకాయాల్సొచ్చాది...’

“పాలిచ్చే ఎనుములకు ఇంత దాణా, పచ్చిగడ్డి యేస్తే పాలు చిక్కగా ఇచ్చాయిక్కా...” భాగ్యవైపు చూస్తూ చెప్పాడు పాలు పట్టే మనిషి.

‘హూ... ఇప్పుడు పచ్చిగడ్డి ఒకటే తక్కువ...’ గొణుక్కుంది.

పిండిన పాలను కొలుచుకొని పాలక్యాన్లో పోసుకున్నాడు. ఆ నెలలో పట్టిన పాలకు సంబంధించిన లెక్కను చూసి, డబ్బులు భాగ్య చేతిలో పెట్టాడు. ఈ పాల డబ్బులను జాగ్రత్తగా, పొదుపుగా వాడుతూ ఇంటిపై ఖర్చులన్ని నెట్టుకొస్తారు అత్తాకోడళ్లు.

“ఎనుములకు గడ్డి పది రోజులకు మించి రాదు..” కళ్లంలోని వాము సైజును గుర్తుకు తెచ్చుకుంటూ రామకృష్ణారెడ్డితో చెప్పింది భాగ్య. రామకృష్ణారెడ్డిలో వులుకు లేదు

పలుకు లేదు. ఈ మధ్య మోనాన్ని బాగా అలవాటు చేసుకున్నాడు. ఇంట్లో వుంటే చాలామటుకు టీవిని చూస్తూ కాలం గడిపేస్తుంటాడు. ఏ ఛానల్ ను ఐదు నిమిషాలకు మించి చూడడు. రిమోట్ ను అలా నొక్కుతూనే వుంటాడు. ఆ మౌనం భాగ్యకు కోపాన్ని తెప్పించింది. విసురుగా ఏదో అనబోయి అత్తనైగ చేయడం చూసి ఆగిపోయింది. స్టవ్ మీద పెట్టిన పాలు గుర్తుకు వచ్చి లోపలికి పరిగెత్తింది.

ముఖం తుడుచుకుంటూ లోపలికి వచ్చాడు బాలరెడ్డి. రెండు గ్లాసులల్లో కాఫీ తెచ్చి మామకు, భర్తకు ఇచ్చింది భాగ్య.

చొళికాయలు తుంచుతూ ఎదురుగా అరుగుమీద చతికిలపడింది రామలక్ష్మమ్మ.

“వొకటి ఎర్రగడ్డ ఇట్టి... అట్నే జొన్న రొట్టెకు ఎసురు పెట్టు...” కోడల్ని పురమాయించింది రామలక్ష్మమ్మ.

“కలిస్తేవా ఆ బ్రోకర్లు...” కొడుకును మాట్లాడించాడు బాలరెడ్డి. తల వూపాడు రామకృష్ణారెడ్డి.

“ఎంతకు పోతాడంట..? కమీషన్ పోనూ ఏ మాత్రం మిగుల్తాదో...” తలెత్తి కొడుకు వైపు చూసింది రామలక్ష్మమ్మ. వంటింటి గుమ్మం ముందు తారాడింది భాగ్య.

“ఇండ్ల స్థలాలు కొనేకి ఎప్పుడు ఎవరూ ముందుకు రావడం లేదంట... దాంతో ఆడరేట్లు పడిపోయినాయంట...” దృష్టి టీ.వి. మీద నుంచి పక్కకు తిప్పలేదు రామకృష్ణారెడ్డి.

రామలక్ష్మమ్మ ప్రాణం వూసారుమనింది. భాగ్య ముఖంలో రంగులు మారాయి. భర్తవైపు నిరసనగా చూసింది.

“సంవత్సరానికి రేట్లు డబుల్ అయితాయి అని కూశావాడు... ఇప్పుడు ఇట్ల అంటే ఎట్లనుకున్నాడు... ఏంటికి తగ్గినాయంట రేట్లు...”

బాలరెడ్డికి ఆవేశం ముంచుకు వస్తోంది.

“అయిద్రాబాద్, బెంగుళూర్ లో కంప్యూటర్ వాళ్లకు ఉద్యోగాలు పోయినాయంట...”

“వాళ్లకు ఉద్యోగాలు పోతే రేట్లు తగ్గుతాయంటనా... వాళ్లు తప్పితే ఆడ ఇండ్ల స్థలాలు కొనేకి ఇంకెవరూ లేరా...”

“ఏమో నాయన నాకు తెల్లు... వాడు నూట డెబ్బై జెప్తాడు. మన గాచారం ఇట్లుంది. నన్నేం జేయమంటావో చెప్పు...”

“ఇప్పుడు ఏం జేయమంటావని నన్ను అడుగుతావా? ముందు నుంచి నెత్తి నోరు కొట్టుకుని చెప్తాండా? ఒక్క మాటింటివా? రెడ్డిపల్లి భూములు ముందే బేరం జేసుకొని ఇంత సంస్కారం ఇయ్య అని మొత్తుకోలా... అస్తి లేకపోతే ఏమయితాదో తెల్సా... అస్తి లేదని రేపు నీ కొడుక్కి పిల్లను కూడా ఇయ్యరు... కండ్లు నెత్తికెక్కి ముందు సూపు లేకుండా జేసుకుంటారు మీరందరు...”

చెట్లంత కొడుకును పట్టుకొని భర్త అలా తిట్టడం రామలక్ష్మమ్మ మనసుకు నొప్పి తగిలింది.

“వాడేమన్నా కావాలని జేసినాడా! మీదికి అట్ల పోతాండావ్...”

“కడుపు కాలే అంటానే... ఎవ్వరూ కావాలని జేయరు.. వెనక ముందు జూసుకొని సెయ్యాల.. ఏం నీ కొడుకేమన్నా సిన్నపిల్లోడా అన్ని చెప్పడానికి... ఆ లెక్కలేవో తాడిపత్రిలోనో, నంద్యాలలోనో స్థలం కొనింటే.. ఎంతలేదన్నా రెండు రూపాయల వడ్డీ గిడ్డాండ్యే...” బీడి వెలిగించుకున్నాడు బాలరెడ్డి.

“మా భూపాలన్న అప్పుడే చెప్పిందాయే మామా... ఓ మూడో, నాలుగో లచ్చలు కార్పారేషన్ పెట్టర్రి... టౌన్ చేరండి.. పిల్లోల్ల హాస్టల్ ఖర్చులు కలిసి వచ్చాయని సానాసార్లు చెప్పినాడు. తనతో కూడా సెప్పినాడు...” కన్నతల్లిగా భాగ్య బాధ భాగ్యది. హాస్టల్ తిండి తినలేక పిల్లలు బలహీనంగా అయ్యారని ఆమె రోజూ బాధపడుతూనే వుంటుంది. తుంచిన చోళేకాయలను బుట్టలో పోసింది రామలక్ష్మమ్మ.

“ఆ వడ్డీ యాపారం వీని శాత యాడయితాది... వీడు ముందే మెతకోడు...” బుట్ట కోడలు చేతిలో పెట్టింది.

కొడుకు బావమరిదితో చేరి తల్లిదండ్రుల్ని పట్టించుకోడేమో అని ఆమె భయం. అంతేకాకుండా బావమరదులతో యాపారం పొసగడు.. తన కొడుకును మోసం చేస్తారని ఆమెకు అనుమానం.

తన మాటను ఏ మాత్రం ఖాతరు చెయ్యని అత్తామామల్ని మనసులోనే తిట్టుకుంది భాగ్య. రామకృష్ణారెడ్డి ఎప్పుడో బయటికి జారుకున్నాడు.

రామకృష్ణారెడ్డి కాళ్లు అతని ప్రమేయం లేకుండానే పొలాలవైపు అడుగులు వేస్తున్నాయి. ఆలోచనలు ఎక్కడో

తిరుగుతున్నాయి. ‘ఒక్కటంటే ఒక్కటన్నా కుదురుకోవద్దా? అన్నిటికి అగసద్దాలే... ఎందుకు ఇట్లయితాంది...? పెట్టిందే లెక్క కూడా రాకపోతే ఏంది గతి? స్థలం కొనడానికి ముందు ఎంత నైస్ మాటలు మాట్లాడాడో... నీక్కావాలా ఇప్పుడే రెండు ప్లాట్లు కొనుక్కో కృష్ణారెడ్డన్నా.. సంవత్సరానికంతా డబుల్ అయితాది. ఒకదాన్ని అమ్మితే.. వచ్చిన పైసల్లో ఇల్లు కట్టుకోవచ్చు... అమ్మిచ్చే వూచి నాది.. నన్ను నమ్ము...’ బ్రోకర్ మాటలు గుర్తుకు వచ్చి పళ్లు కొరికాడు.

‘హూ... నమ్మినందుకే నిండా ముంచినాడు. వెనున్నటి వరకు సైకిల్లో తిరిగేటోడు... ఇప్పుడు కారు లేందే కాలు బయట పెట్టడు మొగోడు. వాడు కడ్డాండే ఇళ్లు జూస్తుంటే కళ్లు తిరుగుతాయి. రెండంతస్తుల మిడ్లై.. అందర్ని ముంచి పైకొచ్చినాడు.. అబ్బా.. లెక్కలు వచ్చినాయని తెల్పి ఎంతమంది సుట్టుకుండ్రి... వచ్చిన పతి ఒక్కడు లాభాలతో జేబులు నింపుకుండ్రి...’

“ఏం రెడ్డి యాటికి ఎల్లవారినావ్...” వులిక్కి పడ్డాడు రామకృష్ణారెడ్డి. ఎదురుగా భుజం మీద నీళ్ల బిందెతో ఓబులేశు. అప్పుడు గమనించాడు తను వూరు చివర వున్నాను అని.

“యాటికి లేదు ఓలేస్... వూర్కే అట్లా వూరంచు సేనికాటికి పోతాండా..”

“ఈ తూరి ఏమన్నా ఇత్తుతారా రెడ్డి...” అశగా అడిగాడు ఓబులేసు.

“ఏదీ... వూర్లో ఎవ్వరూ మాట్లాడకుండా వుండారే.. అందరు ఇత్తుదాం అంటే ఇత్తేది. అయినా ముందు వానలు రావల్ల సేద్యం చేయించాల..”

“నువ్వుదడెగన ఓ మాట చెప్పు రెడ్డి. నా కొడుకును కోళ్లని పిల్లంపుతా...”

“నిన్న రాత్రి నంద్యాల బస్టాండ్ కాడ నీ కోడలును జూచ్చి.. నన్ను జూల్లేదులే...” ఓబులేస్ ముఖంలో మారుతున్న రంగులు గమనిస్తున్నాడు.

వొణుకుతున్న గొంతుతో...

“నీకు పుణ్యం వుంటాది రెడ్డి... వూళ్లో ఎవ్వరితోనూ ఈ మాట అనొద్దు. నీ కాళ్లకు మొక్కుతా... వూరు ఇడ్డినాకా మా బతుకు ఇల్లా కాలింది...” వడివడిగా ముందుకు సాగిపోయాడు ఓబులేసు.

భారంగా నిట్టారాడు రామకృష్ణారెడ్డి. రాత్రి చూసిన సంఘటనను మరచిపోలేకపోతున్నాడు. మామూలుగా వుండే దిగులు రాత్రి నుండి ఇంకాస్తా పెరిగింది. అందుకే ఇంట్లో కూడా స్థిమితంగా వుండలేకపోయాడు.

‘కళకళలాడుతూ వూర్లో హుషారుగా పనిచేసే మాలచ్చి ఎక్కడా.. రోగిష్టిదాని లాగా వుండే నిన్ను మాలచ్చి ఎక్కడా.. అబ్బా ఎంత ఎబ్బెట్టుగా రడి అయ్యింది. ఆ చీర... పూలు...’

ఎవరో ఒక మగాయనతో మాట్లాడుతూ చెయ్యి పెట్టి ఏదో చూపించిన మా లక్ష్మీ రూపం రాత్రి నుండి రామకృష్ణారెడ్డిని వెంటాడుతూనే ఉంది. 'ఏం గతి పట్టింది? వూర్లో పనులు లేక టౌన్ జేర్లే ఇది పరిస్థితి... రెండేండ్లకు ఎంత మార్పు.. వూర్లో వాళ్లది ఇంగా ఎట్ల జాదాల్ని వచ్చేదో.. వూర్లో వాళ్లను అందర్ని గుంపు చేసి మాట్లాడాలా...'

కళ్లాలలో కోళ్లకు ఎంత వెదికినా గింజలు దొరకక పోవటంతో నిరాశగా రోడ్డుమీద ఏ చెత్త కనిపించినా ముక్కుతో పొడుస్తున్నాయి. మనుషులు అదిలిస్తే బెదిరిపోయి చెల్లాచెదురుగా పరిగెత్తుతున్నాయి. మళ్లీ కాసేపట్లోనే ఏదో ఒక చోట గుంపు అవుతున్నాయి.

"మాటలు అరుపులు సాలుగాని.. ముందు అందరు ఏం జేయాలనుకుంటున్నారో చెప్పండి..." బాలరెడ్డి విసుగ్గా అరిచాడు.

ముసిలోనివి నీకేం తెల్పు గమ్మునుండు అని ఇది వరకులాగా ఎవరు విసుక్కోలేదు.

"అందరికీ ఎక్కడో ఒక చోట ఇంతే విలువయిన భూమిని ఇయ్యమందాం.."

"యాన్నుండి వచ్చాది.. మళ్లీ యాదో వొక వూర్లోని భూమి మీద పడాల్సిందే.. వాళ్లు మాత్రం ఎందుకమ్ముతారు..."

"పోనీ మనకందరికి యాదో వొకటి దారి జూపిచ్చేవరకు ఫ్యాక్టరీని నడవవద్దని జెబ్బాం..."

"ఊ... వుద్యోగాలంట వుద్యోగాలు... ఏం మనమేమన్నా ఇంగ్లీషు సదువులు, కంపీటర్ సదువులు సదివినామా..?"

"ఆ సమ్మదం కూడా అయిపోయిందిలే... నాయన పల్లెలో ఇంటికి ఓ ఉద్యోగం ఇచ్చామని జెప్పి పదేండ్లయింది. ఇంతదాకా అతి లేదు గతిలేదు. మొదట పని జరగడానికి ఎన్ని కథలైనా చెప్తారు. మా శరీరాన్ని కోసి మీకు ఇయ్యమన్న ఇస్తాం అని వో తెగ జెప్తారే.. చివరకు ఒక్క సెమట చుక్క కారినా వోర్చుకోరు.."

"ఇంట్లో సదివినోళ్లు వుంటే ఎట్లనోగట్ట యాదో వొకటి ఉద్యోగం సంపాదించుకుంటారు... మాయట్టాలోళ్ల సంగతి ఏందంట... మాకు ఏం ఉద్యోగాలు ఇచ్చారు..."

"ఆ.. ఇచ్చారు.. మహా అయితే వాచ్మెన్ పనో... లేకుంటే సిమెంట్ మాటలు మోసేదో పోతామా ఏమన్నా ఇంత బతుకు బతికి..."

"లేకపోతే ఫ్యాక్టరీకాడ టీ బంక్ పెట్టుకొండి... బీడీలు, సిగరెట్లు అమ్మండి అని జెప్తారు..."

"ఏం మాటలు లే అవల్లా... వుట్టికి సర్గానికి ఎక్కనివి..."

"గిట్టుబాటు కాలేదు. ఎకరాకు ఇంకొంచెం ధర పెంచి ఇయ్యమని అడుగుదాం.."

"ఎంత పెంచితే మాత్రం ఏం లాభం.. ఫ్యాక్టరీ వానికి ఇచ్చినంత భూమి అయితే కొండేం..."

"లక్ష్మీనారాయణ భూమి ఏంటికి కొంటాడు. ఉద్యోగస్తుడు. భూములు ఇట్ల ఫ్యాక్టరీ కింద పోతూ మా బాగా లాభం... నెల నెల వచ్చే జీతంతోపాటు వడ్డీ లెక్కలు కూడా వచ్చాయి.. మిద్దె మీద మిద్దె కట్టొచ్చు..."

"మా యన్ను సంగతి పట్టిచ్చుకోవాకండి... మన బాధవాయనకు ఏం అర్థం కాదులే..."

అన్ని రకాల పంచాయితీలకు, ప్రలోభాలకు మనసాక్షిగా మిగిలిన వేపచెట్టు అంగీకారంగా కొమ్ములు వూపింది.

"ఇట్ల మంచి మాటలతో వాళ్లు ఇనరులే గాని కోర్టుకుపోదాం..."

"నిరాహార దీక్ష చేస్తామని బెదిరిద్దాం..."

"పోలీసోల్లు వచ్చి బలవంతంగా జూసులు తాపిస్తారు..."

"ఫ్యాక్టరీని నడవనీకుండా అడ్డుపడదాం.... వేపచెట్టు సంతోషంగా ఆకులు రాల్చింది.

"ఇంత మందిని గోడుదించి ఆ ఫ్యాక్టరీవాడు మాత్రం ఏం బాగుపడ్డాడు. మన ఉసురు వానికి తగుల్తుంది..."

"నీ వేదాంతం మాటలు ఈడ సెప్పాకు.. వానికేం మారాజాలాగా వుంటాడు. పెళ్లాం, పిల్లలతో కార్లలో తిరుగుతూ దర్జాగా వుంటాడు. మనమే దుమ్ము నాక్కొని పోయేది..."

"మన భూముల్నుండే కదా అంత సంపాచిచ్చేది..."

"అంతే కదా మరి.. అట్లయితే ఫ్యాక్టరీలో మాకు గూడ భాగముంది అని సెప్పాలి..."

"ఊ... సెప్పుపో సుప్పుపోయి... గేటు మీద చెయ్యి కూడ వెయ్యనీడు. మెడబట్టి రోడ్డుమీదికి నూకి పారేస్తాడు..."

"అందరం కల్నిపోతే ఎంతమందినని నూకి పారేస్తాడు. మనూరోల్లే కాదు చుట్టుపక్కల వూర్లోళ్లను కూడా కలుపుకొని ఫ్యాక్టరీ మీద పడ్డాం... వాడేమీ ఖర్చు వాడబ్బు గూడా దిగి వస్తాడు..."

వేపచెట్టు ఆనందంగా వూగసాగింది.

చాలా తక్కువ ఎత్తులో ఎగురుతున్న గద్దను చూసి కోళ్లు భయంతో అరుస్తున్నాయి. అవి భయంతో అరిచే కొద్ది గద్ద మరింత ఉత్సాహంతో వాటి మీదకు పోతోంది. చివరకు ఒక చిన్న కోడి పిల్లను దొరికించుకొని తన కాలిగోళ్లతో పట్టుకొని పైకి ఎగరటానికి ప్రయత్నించింది. అంతే అక్కడున్న కోళ్లు ఒక్కసారిగా జుట్టు నిక్కబొడుచుకొని గద్దమీదకు ఎగిరాయి. వాటిదాటికి పైకి ఎగరలేక పట్టుతప్పి నేలపై పడిపోయింది. అప్పటికే ఆ చిన్న కోడిపిల్ల ప్రాణం గాలిలో కలిసిపోయింది. ముక్కులతో, కాలిగోళ్లతో కోళ్లన్నీ కసిగా గద్దను పొడవటం మొదలెట్టాయి.

ఏ సాధనకై ఈ వేదన?

గుండాన జోగారావు

దంతెవాడలో హంతక కవాతు..
బాన్సీలో ధ్వంసరచన..
కోరాపుట్లో స్టేషన్ పేల్చుట..
మల్లనగిరిలో కల్పర్షు కూల్చుట..
రూప్ గ్రామంలో రైలు పట్టాల
తొలగింపు..
ఇన్ఫార్మర్లని నిర్ణయతో చంపుట..
వనదేవత గుండెలనిండా
మందుపాతరల జాతర..
ప్రజల ఆస్తి
వందలవేల కోట్లపై నష్టం..
చెలరేగే రౌద్రమా నీ ఇష్టం..
ఎన్నాళ్ళీ అస్తిత్వ పోరాటం..
ఉనికి చాటింపుకై నిత్య ఆరాటం..
ఏ వెలుగులకై ఈ ప్రస్థానం?..
ఎక్కడ ఉంది నీకు సమాజంలో
స్థానం?..

కూబింగులో బాబింగులతో
పల్లెజీవనం వలసపోతుంది..
ఎక్కడికీ పోలేని అనాధనేడు
ఆందోళన సాలెగూడులో కీటకం
దివారాత్రులూ ప్రశ్నల పరంపరక
ఓపికతో బదులిస్తూ సగటు మని!
తూటాల శబ్దాలతో నిత్య సావాసి
సమానత్వం ముడిసరుకుగా
సమరనాదాల మధ్య దాగుడు
మూతలు..
జనజీవన సామాజిక స్థితిగతులపై
వెగటుపుట్టిన బడుగుజీవి
నేడు ప్రజల బాటలో అడుగేసి
నిలదీసే హక్కుని కొనసాగిస్తున్నాడు..
అధికారాన్ని ధిక్కార స్వరంతో
సూటిగా కూడలిలో ప్రశ్నిస్తున్నాడు..

ఉదయాన్నే పలకరించే
వార్తా పత్రికల్ని తిరగేస్తే
హృదికదిలించే వార్తల సమాహారం..
జాతుపట్టి బరబరా లాక్కుపోతున్న
గొంతెత్తిన ఆ ఇంటిని చూస్తున్నారా?..
జెండా గుండెలపై పెట్టుకుని
నిండుగా మొండిగా నినదిస్తోంది..
చెరో వైపు కాళ్ళూ చేతులూ పట్టుకుని
బస్తాలా పోలీస్ వ్యానులో విసిరేస్తున్నా
రుధిరంలో అణువణువు స్నానించి
గాయాల్ని ఒంటినిండా అడ్డుకుని
ఎజెండా నలుగురిలో విగరేస్తున్నాడు..
లాల్ సలాం అంటూ నాలుగు దిక్కుల్ని
ఒక శక్తిగా ఏకం చేస్తున్నాడు..
జనంలో గర్జనయే సంచరిస్తున్నాడు..
ఒక స్ఫూర్తి ప్రదాతగా
ఒక చైతన్యకీరణమై
ప్రజల మధ్య ప్రజ్వలిస్తున్నాడు..
ప్రశ్నలకు జవాబులు అర్థిస్తున్నాడు..
సమస్యల్ని శ్వాసించాలంటే
కావాలి జనవాసి..

దూకాల్సిందే !

చిన్నప్పుడు
చెరువులోకెందుకు
దూకలేకపోయానా-
అని ఇప్పుడు బాధపడుస్తూ
ఈత నేర్చుకునేవాణ్ణో, లేదో
దూకటమన్నా అలవాటయ్యేది.

దూకితే
తల పగలొచ్చు
ముళ్ళ గుచ్చుకోవచ్చు
ఊపిరాడక ఉక్కిరిబిక్కిరహొచ్చు
ఆనందాకాశాల్ని తాకొచ్చు
అమృతకలశం దక్కొచ్చు
తీపిదో, చేదుదో
ఒక అనుభవాన్ని మూటగట్టుకొని
గట్టున పడొచ్చు.

లోతుల్లోకి దిగాలంటే
అలలు, అలలుగా కదులున్న
సమాజ సముద్రవాదాల్ని

నవీన్

తాకాలంటే దూకాల్సిందే, దూకాల్సిందే
దేన్నోకీ దూకకుండా
దేన్నీ సువ్వు సొంతం చేసుకోలేవు
నీకు సువ్వే సొంతం కాలేవు.

తమాషా చూస్తూ
గట్టున కూర్చోటం
ఒక బండరాయితో సమానం.

తాకే తాకనట్టు
దగ్గరపుతూ, దూరమైనట్టు
బైబై చెప్పానే, షేక్ హాండిస్తున్నట్టు
ద్వైదీభావంతో నడక సాగిస్తూ
దూకటాన్నే మర్చిపోయిన
వర్తమానం సాక్షిగా
దూకటానికే బయల్దేరా...
సారవంతమనటానికీ...
(ప్రముఖ కవి కె.శివారెడ్డి ఉపన్యాసం విన్నాక...)

నానీలు

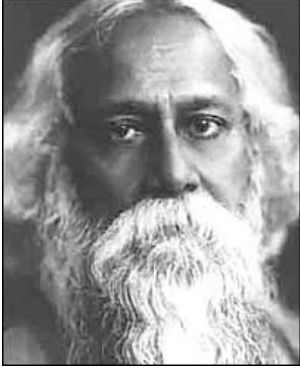
జి.సత్యనారాయణ

పచ్చని ఆకుల్లో
ప్రాణం పోసి
అలసిన సూరీడు
అస్తమిస్తున్నాడు చూడు:

దారిపక్క
గరికపూలను
తన్నుకుంటూ పోకు!
తొలగిపోతే చాలు!

రైల్లో
అంత్యప్రాసలగీతం:
స్టేషనురాగానే
ఆగిపోయిన సంగీతం:

అమ్మ ఒడిలాంటి
పాటల చెట్టును నరికేస్తే
నీడేదీ?
పక్షుల జాడేదీ?

ఆలాపన

దుర్గానంద్.

ఇప్పుడు మానవుని వీపు మీద ఫెళ్లన ఎండ కాస్తుంది. ఆ కర్పూర మంతా కరిగిపోయింది. దాహం, దప్పిక, నీరు ఇది మిట్టమధ్యాహ్నావేళ. ఈ ఎండలో నుంచొని నేను దాహం అంటున్నాను. రవీంద్రుడు జలాశయం కాదు. వెన్నెలవాక ఆయన దగ్గర అమృతం ఉంది. కాని నాకు మంచినీళ్లు అవుతున్నాయి. అయినా ఆయన దగ్గరకు వెళుతున్నాను. నా రుచి, నా పిపాసవేరు. నేను జీవన మధ్యాహ్నంలో వున్నాను.

విశ్వ ఇతిహాసంలో ఒక నాటి వసంతం ఒక కొత్త గాలిని ఆకాశంలోకి పంపింది. దేశ దేశాలు తుమ్మెదలై నిక్కి చూచినాయి. ఆ గాలి భారతదేశం మీద నుంచి వీచింది. ఖండాంతర వాసులు అబ్బురపడ్డారు. భావకుసుమాలను అంజలిలో నింపుకొని తన ప్రభువుకు అర్పించుకోవడానికి వెళుతున్న కళాతపస్వి అతను. చేతిలో మకరందం తొణికిసలాడుతున్న గీతాంజలి. దానిదీ పరిమళమంతా, అతను విశ్వకవి రవీంద్రుడు.

రవీంద్రుడు నిజంగా మన మానస సరోవరంలో ప్రపంచానికంతటికీ ఎత్తైయిన హిమాలయాల్లో వున్న మానస సరోవరంలో వికసించిన పద్మం. ఏండ్ల నుంచీ కరిగి పోతూవుంది కాలం. కాని ఆయన గీతాంజలి కరగలేదు, కరగదు. కదుల్తుంది. అలాంటి స్మారకం అది. మూడు కాలాల్లో ఎప్పుడూ తెగిపోని శ్వాస కోశాల్లో మన మధ్యన నాసికాపుటలు విప్పి ఊపిరిపీల్చి విడుస్తున్న సజీవస్మారకం దేశానికి తాజమహలు ఎలాగో నాకు గీతాంజలి అలా. మొగలాయిల బహిఃప్రాణసౌందర్యాన్ని చూపించింది తాజమహలు. హిందువులు భావనోపజీవులు రసైక హృదయులు. వాళ్లది ఈ కావ్యం.

రవీంద్రుడు విశ్వకవి. మేరువు పర్వతంలా చుక్కల దాకా పెరిగి పోయిన రవీంద్రుడు పూర్వపల్లీమ మానవుని అంతరాంతరాల్లో అద్భింపించిన రవీంద్రుడు విశ్వ భారత నిర్మాత. వెండి తీగల్లా మెరుస్తున్న నిడుపాటి గడ్డం, ఎత్తయిన నుదురు, విశ్వకవి అతను. విరాట్ పురుషుని ముందు, ఆ ఫాల ప్రాంత శుభ్ర వ్యక్తిత్వం ముందు ఏ కవి నిలబడగలుగుతాడు? నిలబడి ఆయన పూర్తి రూపాన్ని ఊహించి అనువాదం కూడా చేయగలుగుతాడా! ఒక మహా విశ్వ సంగీతాన్ని గర్జించుకుంటూ పోయిన స్రావ్యజ్యేషూన్ని పట్టుకోబోవడం సంభవమా! దాని నీడలైనా చేజిక్కుతాయోలేదో! అనువాదమంటే ఒక భాషను చేయడమే కాదు మరి. కవి నిట్టూర్చినద్వని ఆయన నవ్విని చప్పుడూ ఆయన గొంతులో సన్నని గీరలూ వినపడేటట్టు చేయాలి. గీతాంజలి అనువాదం మరి కష్టం.

గీతాంజలి నిజానికి దేశ ప్రజలకంటే ముందు పుట్టింది. అప్పుడు ప్రపంచం ఎలా వుందో, మానవునిలో ఎలాంటి కొరత ఏర్పడిందో, గీతాంజలి దానిని ఎలా తీర్చిందో తెలియదు. ముక్కిపోయిన

ముంజుకంపు కొడుతున్నదేమో ఆనాడు మానవ సంస్కృతి. దాని మీద గీతాంజలి మెత్తని మాంసం చల్లి చందనం, కర్పూరం పూసి పరిమళింపజేసి వుంటుంది. ఆ కాలం గడిచిపోయింది. ఇప్పుడు మానవుని వీపు మీద ఫెళ్లన ఎండ కాస్తుంది. ఆ కర్పూర మంతా కరిగిపోయింది. దాహం, దప్పిక, నీరు ఇది మిట్టమధ్యాహ్నావేళ. ఈ ఎండలో నుంచొని నేను దాహం అంటున్నాను. రవీంద్రుడు జలాశయం కాదు. వెన్నెలవాక ఆయన దగ్గర అమృతం ఉంది. కాని నాకు మంచినీళ్లు అవుతున్నాయి. అయినా ఆయన దగ్గరకు వెళుతున్నాను. నా రుచి, నా పిపాసవేరు. నేను జీవన మధ్యాహ్నంలో వున్నాను. రవీంద్రుడు వేకువగీతి. ఆయన చిద్వాది. నేను స్వాద్వాదిని కూడా కాదు. ఆయన శాశ్వతకాయుడు. నాకు శాశ్వతాల దైర్ఘ్యంలో ఉపయోగమనేది తక్కువ. ఆయనకు ఈ లోకం చివరి కొనరుగాలి అలల్లో ఆవలి దూరస్థిగీతి వినిపిస్తుంది. నాకు అడవిలో కొక్కారకోయని ఆకలితో కూసే కోళ్ల వక్రకంఠం వినిపిస్తుంది. ఆయన ఇంద్రియ సౌజన్యం అది. నా దైన్యానుభూతి ఇది. నిజానికి ఆయన 'సత్యంతో' నేను ఏకీభవించను. ఆయనలోని 'శివంతో' కొద్దిగానూ 'సుందరంతో' ఎక్కువగానూ ఏకీభవిస్తాను. మానవుడెప్పుడూ కొన్ని అంగీకారాలతోనూ, కొన్ని అనంగీకారాలతోనూ జీవిస్తూ వుంటాడు. పూర్తి అంగీకారాలతో బ్రతికితే మతంలా గుడ్డిగా వచ్చిపోతాడు. అలాంటి సర్వసంహార కాంగీకారంతో జీవించడమెలా?

కాని రవీంద్రుడు సమగ్రమైన కవి. లోకానికి ముముక్షువు కూడా అయితే కావచ్చు. కాని నాకు మాత్రం కేవలం కళాస్వరూపుడు. ఆయనలో ద్వంద్వాతీత ద్వంద్వాతీతత్వ కళానంవిత్తి, సహితానాంభవమూ వుంది. అందుకే గీతాంజలి చేసాను.

ఆయన కవితలో అన్నియుగాలకు సరిపోగలిగిన మానవుని అంతం కూడా కదులుతూ ఉంటుంది. ఇదే ఆయనలోని స్థిరత. నిత్యం ఆయన కళను విశ్లేషించిన కొద్దీ ఆయన నిత్యం మనకు రకరకాలుగా కనిపించుతుంది. మానవునిలోని మానసిక ప్రపంచాన్నీ అతని నిర్మాణం లయింపునూ సున్నితంగానూ, సుకుమారంగానూ చిత్రించాడు రవీంద్రుడు. ఆవర్ణనా భంగిమకు అంతమూ జవాబుదారి గత మానవుని సాంస్కృతికోపలబ్ధి. భారతీయుని మజ్జాతంత్రులలోని ఉర్వరాశక్తి,

కల్పనాబిబ్బోకము సరసచ్చుంబనము. ఒక సన్నని మిహిక. దాని పరివేష్టనం. ఒక అనంతశక్తి ముందు సర్వ సమర్పణ బుద్ధితో మనం వంగి ఉన్నంతవరకూ, మన తృప్తలు ఒక మాయగా వచ్చి మనను తెలియకుండా మననె చుట్టివేస్తున్నాయనే తాత్విక కల్పన మనలో మెదులుతున్నంత వరకు, ముక్తి, నిగ్రహము, ఆత్మత్యాగములాంటి పదాలకు క్రొత్త నిర్వచనాలు వచ్చి అవి మనలో జీర్ణింపబడనంతవరకూ, అంతమేరకు రవీంద్రుడు శాశ్వతకాయుడు. అతని అంతర్జగత్తు వొక కాల্পనిక సత్యం. ఆ కల్పనలో వున్న మనుగడ శాశ్వతమైన మేరకే. ఆ కవి కూడా మనకు శాశ్వతుడవుతాడు. పోతే రవీంద్రుడు దేనిని నశ్యరమని ఈసడించుకొన్నాడో దాంట్లోనే ఆయన నిత్యుడు. అత్యష్టాప్రపంచంలోనూ దానిని చిత్రించడంలోనే ఆయన నిత్యం, సజీవతలున్నాయి. మానవుడు ఉన్నంత వరకూ అతని శత్రువులైన ఈ ఇంద్రియాలు అతి మైత్రితో అతనికి సపర్యలు చేస్తూ వుంటాయి. అతని ముక్కు కన్నూ, చెవీ, అతను వద్దన్నా అతనికెన్నో నేర్పుతాయి. హృదయం, ప్రేమ, నిట్టూర్పులూ, అతనితో వుంటుంది. ఇవి చిరసత్యాలు. వీటిని మనోహరంగా చిత్రించాడు రవీంద్రుడు. అందువల్లే ఆయన శాశ్వత శరీరుడు. ఆయన పారలౌకికం. ఆయన కళాసందిధానంలో ఒక భాగము ఈ సత్యాలను కాదంటూ వీటిల్లోనే జరజరా చిక్కుకుపోతూ బలిష్టమైన ఆకర్షణ ఒక స్థాతిత్యంగానూ శైధిల్యంగానూ, అత్యును చుట్టివేస్తున్న విగళంగానూ అత్యవాదికి కనుపించవచ్చును గాని, వాస్తవికంగా అది అలాంటిదేమీ కాదు. అది వాంఛనీయమైన సత్యం ఇలా చెబితే దాని వికృత స్వరూపానికి, లోకం గజగజలాడిపోయింది. ప్రత్యామ్నాయంగా ఒక అత్యాధునికమైన 'శాస్త్రి' ఏర్పడేవరకు వెనుకటి వరపడిలోనే బద్ధకంగా జారిపోదామంటుంది. అందువల్ల ఈ పవిత్ర పాపాలను మనం వేరే మార్గంలో పునీతీకరించుకోవాలి. అలా చేయాలంటే మనం మన భావాల దగ్గరనుండి కాకుండా మన భావాలను రూపొందింపజేసిన అట్టడుగు జీవన ప్రాతిపదికల దగ్గర నుండి మారుతూ రావాలి. అప్పుడే రవీంద్రుని కవిత ఇప్పుడు మనమనుకుంటున్న విలువలతో శాశ్వతం కాకుండా ఇంకో విలువలతో శాశ్వతమవుతుంది.

అప్పుడే ఆయన నుంచి మనం సరైన స్ఫూర్తిని, చైతన్యాన్ని పొందగలుగుతాము. అప్పుడే "తృప్తను గర్వించకుండా తృప్తను సగం చేసి పంచే" న్యాయం కోసం తహతహలాడుతాము. రవీంద్రుడు తత్వవేత్తగా ఈ సృష్టిని కాదనలేదు. అలాకాదనే సాత్విక నిష్ఠ కూడా ఆయనకు అవసరం లేదు. ఆయన కవి, కవిగా మాత్రమీసృష్టిని కాదంటున్నాడు. అంటే కాంతా సమృతంగా ప్రియురాలి గ్రీగంటి చూపుల అంగీకారంలో వుండే ఆర్థోక్తి లాంటిదేదో ఆయన కావ్యంలో వుండి సృష్టి మమకారాన్ని వొలకబోసుకుంటుంది. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే లోకసౌందర్యాన్ని మాపుచేయని అతిలోక కవి రవీంద్రుడు. ఎంతవద్దన్నా అతిలోక కవిలో కూడా వాస్తవికత వుంటుంది. వస్తువాదీ, భావవాదీ ఇద్దరూ కవులుగానే జీవించగలిగితే వాళ్లంతటవాళ్లే ఎవరికి వాళ్లు తెలియకుండా ఒకరి సరసన ఒకరు వచ్చి కూర్చుంటారు.

ఒకే సమతలం మీద అదే కళ. అద్వైతభావన కళాస్రష్టలోని వైరుధ్యం నిష్కామమూ నిర్మలినమూ కావడం వల్ల అది మనకు ఆకర్షణగానూ అసూయగానూ అవుతుంది. ఇలాంటి సంబంధమే ఏదో దక్షిణానిలంలాగా వీచి నన్ను గీతాంజలికి ప్రేరేపించింది. రవీంద్రునకు తన ప్రభువు లీలామానుష దేహుడు. నాకు రవీంద్రుడే లీలామానుష దేహుడు.

ఆయన స్పృశ్యాతీతునిలోంచి స్పృశ్యనుఖం, రూపాతీతునిలో నుంచి రూపమాధుర్యం పొందుతున్నాడు. అలాగే నేను రవీంద్రుని ఆత్మ సమర్పణ గేయాల్లోంచి స్వాత్మనిరూపణనూ, అపారుషేయాన్నుంచి పారుషేయాన్నీ పొందుతున్నాను. సృష్టి అనే యవనిక మీద ఆయన ప్రభు ఎన్నో చిత్రచిత్రములైన రంగులు గీశాడు. నాకు గీతాంజలిలో నానారకములైన రవీంద్రుని క్రీడలే కనిపించుతున్నాయి.

ప్రస్తుతానువాదంలో గీతాంజలి గేయాలు నా హృదయానికి చెవికి ధ్వనించిన రీతిలో పలు రకాలుగా చేశాను. పాటలు, గేయాలు, పద్యాలు, గద్యగీతాలు ఇలా నాకు వీలయిన పద్ధతుల్లో రవీంద్రునిలోని గాంభీర్యాన్ని మార్దవాన్నీ తెలుగు గేయాలుగా తీర్చడానికి నా రూక్షకంరాన్ని ఎంతో వంచాను. షడ్జం మ్రోగే నా వీణె మీద ఆయన కాకలీని ధ్వనింపచేయడానికి చాలా శ్రమించాను. ఒక్కొక్క సమయంలో ఆయన "గేయంతో నా గేయాన్ని కలపడానికి నా వాక్కును పెకలించగా అది మధురమైన గేయం కాకుండా పోయి చిరున జీరవారి బిగ్గబిగిసిపోయిన స్థలాలు కూడా వున్నాయి. ఏమైనా నా గూటిలో అట్టడుగున గడ్డ కట్టుకొని పోయివున్న మెత్తని స్వరాలు గీతాంజలి సహాయంతో కదిలించి కొంచెంగానైనా పిల్లనగ్రోవలూ పలికింపజేయగలిగాను. గీతాంజలి అనువదించి నా శిల్పాన్ని సంస్కృతీ కరించుకున్నాను.

నా వాగ్మితను చాంద్రీకరించుకున్నాను. పెద్ద పటపుక్షం నీడక్రింద ఒడలుమరిచి కాసేపు కూర్చున్నాను. అది ఒక చల్లని నీడ విశ్రాంతి ఒక నిట్టూర్పు, 'అనంత పదాలకు తెరచాపలెత్తుక వెళ్లే పడవల' "జలకుంభాలు తోణికించుతూ పోయే పల్లె పడుచులు" 'విశ్వసభా ప్రాంగణంలో తన వీణను మ్రోయించుకునే కుతుహలం' 'తాను అడవిమొగ్గలా' విశ్వరహస్య క్రీడావనాన విరియడం' ఇవన్నీ చూస్తుంటే నిజంగానే ఒక చల్లని నీడలో కూర్చున్నట్లనిపించింది నాకు. విశ్వకవి ధన్యుడు.

చూస్తూ చూస్తూ నేను కూడా నా శైతవంతో ఆ అనంత పదాలబడి అల్లి బిల్లిగా పరిగెత్తాను. అల్లరి మాత్రం చేయలేదు. ఒక వేళ చేసినా ఆయనే నా భుజం తట్టి బుజ్జగించి మళ్ళీ తన వెంటబెట్టుకొని తీసుకొని వెళ్లాడు. ఎక్కడికీ? ఎందుకూ? అని నేనడగలేదు. పిల్లవాడిలా వెళ్లిపోయాను.

(ప్రముఖ కవి కీ.శే. దుర్గానంద్ గీతాంజలి స్వేచ్ఛానువాదానికి రాసిన ముందుమాట. వారి కవితాసంపుటి 'అంతర్లోకాలు' ఈ మధ్యనే వారి కుమారుడు అంబికానంద్ పునరుద్ధించారు.)

నీగ్రోల జీవితదృశ్యాల సజీవచిత్రణ

డా॥ దిలావర్

ఎలాంటి కల్పనలకూ, భ్రమలకూ తావు ఇవ్వకుండా తన జీవితసారాన్ని పిండి వాస్తవికతను ప్రతిబింబించాడు. తను నివసించిన చికాగో నగరమే అతని నవలకు సెటింగ్ అయింది. అతడు కాలు కాలు కొట్టుకుంటూ తిరిగిన వీధులే నవలలో పరిసరాలయ్యాయి. తన చుట్టూ వున్న తన జాతి జనులే, తనకు పరిచయమున్న మిత్రులే, కుటుంబ సభ్యులే నవలలో పాత్రలుగా జీవం పోసుకున్నారు. తానెరిగిన జన జీవనంలోంచే వైవిధ్యభరిత కోణాలను దర్శించగలిగాడు. మనుషుల జీవితాలను నిశితంగా పరిశీలించడం వల్లనే మానవ ప్రవృత్తిని అసాధారణంగా చిత్రంచగలిగాడు.

1940 కి పూర్వం నీగ్రోల గురించి రాసిన చిన్నా చితకా రచయితలన్నా 'నెటివ్స్' లాంటి ఒక సమగ్ర నవల రాసిన మొట్టమొదటి ఆఫ్రికన్ - అమెరికన్ రచయిత రిచర్డ్ రైట్ మాత్రమే. నీగ్రోలు అనగానే దోపిడీలు, అత్యాచారాలు, హత్యలు గుర్తుకు రావడం సహజం. కాని రిచర్డ్ రైట్ నీగ్రోల నేరప్రవృత్తికి, వారి నేరపూరిత జీవనశైలికి మూలాలను చాలా లోతుగా నెటివ్స్ లో చర్చించాడు.

రిచర్డ్ రైట్ 1908 మిసిసిపిలోని రాక్సీ ప్రాంతంలోపుట్టాడు. తండ్రి కొలుకు తీసుకున్న భూమి మీద ఆధారపడి జీవనయాత్ర సాగించిన ఒక సన్నకారురైతు. అతని పూర్వీకులు బానిసత్వంలోనే బతుకులు వెళ్ళమార్చినవారు. తల్లి ఒక సాధారణ స్కూల్ టీచర్.

తండ్రి కుటుంబాన్ని విడిచిపెట్టి వెళ్ళిపోవడం వల్ల రిచర్డ్ బాల్యమంతా ఒడిదుడుకులతోనే గడిచింది. అతడు పడ్డ కష్టాలు, జీవితానుభవాలే అతని సాహిత్యంలో ప్రతిఫలించాయి. అతని కథలకైనా, నవలలకైనా అతని జీవన సంఘర్షణే కథన శిల్పమైంది. ఎలాంటి కల్పనలకూ, భ్రమలకూ తావు ఇవ్వకుండా తన జీవితసారాన్ని పిండి వాస్తవికతను ప్రతిబింబించాడు. తను నివసించిన చికాగో నగరమే అతని నవలకు సెటింగ్ అయింది. అతడు కాలు కాలు కొట్టుకుంటూ

తిరిగిన వీధులే నవలలో పరిసరాలయ్యాయి. తన చుట్టూ వున్న తన జాతి జనులే, తనకు పరిచయమున్న మిత్రులే, కుటుంబ సభ్యులే నవలలో పాత్రలుగా జీవం పోసుకున్నారు. తానెరిగిన జన జీవనంలోంచే వైవిధ్యభరిత కోణాలను దర్శించగలిగాడు. మనుషుల జీవితాలను నిశితంగా పరిశీలించడం వల్లనే మానవ ప్రవృత్తిని అసాధారణంగా చిత్రంచగలిగాడు.

బిగ్గర్ థామస్ అన్న నీగ్రో యువకుడు ఈ నవలలో కథానాయకుడు. బిగ్గర్ థామస్ ను స్టీరియోటైప్ పాత్రకాకుండా రక్షమాంసాలున్న సజీవ పాత్రగా - ప్రొటాగోనిస్టు పాత్రగా మలచడానికి రచయిత చేసిన కృషి నవలలోని ప్రతిపుటలోనూ కనిపిస్తుంది. నవలలోని ఇతివృత్తం అందరికీ తెలిసిన రేసిజం - జాతి వివక్ష అయినా జవనాశ్వుం లాంటి కథనంతో పాఠకులను ఆశ్చర్య చకితులను చేస్తాడు రచయిత, నవల మొదలెట్టిం దగ్గర నుండి అయిపోయే వరకు - నరాలు తెగిపోయే టెన్నెస్ తో, పెల్లుబికే ఉత్కంఠతో, కట్టలు తెంచుకునే ఉద్వేగంతో, ఎగతెట్టే రక్తపోటుతో, ఊపిరి బిగబట్టి చదవాల్సిందే. అలాగని ఇదేదో సస్పెన్స్ డ్రిల్లరో లేదా డిటెక్టివ్ నవలలో అనుకుంటే పొరబడ్డట్టే. నవలరాయబడిన కాలం నాటినుండి నేటి వరకూ జీవన్మరణ సమస్యగా మారిన జాతి

వివక్షను అనితర సాధ్యంగా, ప్రపంచ క్లాసిక్ నవల అని విమర్శకులచే 'నడపగలను' అని తన స్నేహితుడు 'గస్'తో అంటాడు బిగ్గర్. ప్రశంసించబడేంత గొప్పగా రాశాడు రచయిత. ముఖ్యంగా బిగ్గర్ పాత్రను అద్భుతంగా మలచాడు. అడుగుడుగునా బిగ్గర్ పడే మానసిక సంఘర్షణను, అతనిలోని ద్వంద్వప్రవృత్తిని గొప్ప పనితంత్రంతో చిత్రించాడు. మనిషిలోని సంక్లిష్టమైన అంతర్మథనాన్ని అనన్య సామాన్యంగా విశ్లేషించాడు. సాంద్రమైన అభివ్యక్తిని, గాఢమైన భావనలను వెల్లడించవలసి వచ్చినప్పుడు కవిత్వాత్మకమైన, సొగసైన వాక్య నిర్మాణాన్ని ఆశ్రయించాడు రచయిత.

'బ్రింగ్...!' అంటూ అలారం గడియారం మోగడంతో నవల ప్రారంభమవుతుంది. దేశంలోని వివిధ జాతుల మధ్య వున్న సామాజిక, వాస్తవిక సంబంధాలను స్వయంకృతాపరాధంతో విస్మరించి, ఆదమరిచి పెను నిద్రపోతున్న అమెరికాను మేల్కొల్పడానికి ఉద్దేశించిన రచయిత పిలుపే ఆ 'అలారం' ధ్వని. ప్రపంచంలో అగ్రదేశమని, సంపన్న దేశమనీ, శక్తివంతమైన దేశమనీ విగ్రహీతున్న అమెరికా రేసిజం తో ప్రమాదం అంచున ఉన్నదనీ, యునైటెడ్ నేషన్స్ లో నెలకొని వున్న విభిన్న పార్శ్వాలనూ, వైవిధ్య భరితమైన మిశ్రమ జాతులనూ, వారి జీవనశైలిని గుర్తించనట్లైతే విధ్వంసం యింకెంతో దూరంలో లేదనీ రచయిత ఈ నవల ద్వారా హెచ్చరికా ఘంటికలు మోగిస్తున్నాడు.

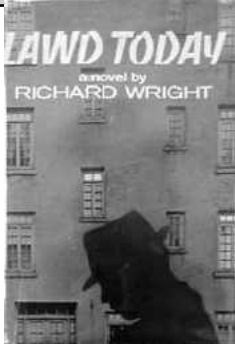
చిన్న యిరుకు గదిలో నిద్రపోతున్న బిగ్గర్, అతని తల్లి, తమ్ముడు, సోదరి అలారం మోగడంతో మేలుకుంటారు.

ఇంతలో ఓ ఎలుక కలుగులోంచి బయటికొస్తుంది. దాన్ని వెంటాడి, వెంటాడి చంపుతాడు బిగ్గర్. చచ్చిన ఎలుకతో పట్టుకొని బిగ్గర్ అందర్నీ భయపెట్టుతాడు, తల్లి, చెల్లి బిగ్గర్ ను నానామాటలూ అంటారు. ఇది కూడా నవలలో మున్ముందు జరగబోయే కథను ప్రతీకాత్మకంగా సూచిస్తున్న సంఘటనే.

పనిపాటా లేని బిగ్గర్, సావాసగాళ్ళను వెంటేసుకొని జులాయిగా తిరుగుతుంటాడు. చారిటీ ట్రస్టు వాళ్ళు చేసే నామమాత్రపు సహాయంతో ఇంటి కిరాయి కట్టలేక, ఇంట్లోకి కావలసిన గ్రాసం తేలేక బిగ్గర్ తల్లి సతమత మవుతూ వుంటుంది. చెల్లి కుట్టుమిషను నేర్చుకోవడానికి క్యూడా కష్టపడవలసి వస్తుంది. బిగ్గర్ యివేమీ పట్టించుకోడు. ఏదైనా ఉద్యోగం చేసి ఇంటిని ఆదుకోవలసిందిగా తల్లి చెవి నిల్లకట్టుకొని పోరుతుంది. తిట్టుతుంది. శాపనార్థాలు పెడుతుంది. రియల్ స్టేర్, మిల్లియనీర్ అయిన మిస్టర్ డాల్టన్ దగ్గరకెళ్ళితే తప్పక ఉద్యోగం యిస్తాడు అని నచ్చచెబుతుంది. తల్లిపోరు పడలేక బిగ్గర్ సరేనని ఒప్పుకుంటాడు.

ఒకసారి ఆకాశంలో ఎగురుతున్న విమానాన్ని చూస్తాడు బిగ్గర్. "నాకో అవకాశం వస్తే నేను కూడా అలాంటి విమానాన్ని

ప్రపంచంలో అగ్రదేశమని, సంపన్న దేశమనీ, శక్తివంతమైన దేశమనీ విగ్రహీతున్న అమెరికా రేసిజంతో ప్రమాదం అంచున ఉన్నదనీ, యునైటెడ్ నేషన్స్ లో నెలకొని వున్న విభిన్న పార్శ్వాలనూ, వైవిధ్య భరితమైన మిశ్రమ జాతులనూ, వారి జీవనశైలిని గుర్తించనట్లైతే విధ్వంసం యింకెంతో దూరంలో లేదనీ రచయిత ఈ నవల ద్వారా హెచ్చరికా ఘంటికలు మోగిస్తున్నాడు.

“నువ్వొకవేళ నల్లజాతివాడివి కాకుంటే. ఒకవేళ నీ దగ్గర బాగా డబ్బులుంటే. నిన్ను వాళ్ళు ఏవియేషన్ స్కూల్ కు పంపిస్తే... అప్పుడు నువ్వ విమానాన్ని నడపగలవు” అంటాడు గస్.

ఈ 'ఒకవేళ' అనే పదాన్ని బిగ్గర్ ఓ క్షణం సీరియస్ గానే ఆలోచిస్తాడు. తరువాత స్నేహితులతో కలిసి తెల్లజాతివాడూ, దుకాణం యజమానీ అయిన బ్లూమ్ ను దోచుకోవడానికి పథకం వేస్తాడు బిగ్గర్. కానీ అంత ధైర్యం చేయలేకపోతాడు. దోపిడిని తప్పించడానికి, అనవసరంగా స్నేహితులతో గొడవ పడతాడు. బిగ్గర్ లోని పిరికితనాన్ని సూచించడానికి యీ సంఘటన కల్పించాడు రచయిత.

బిగ్గర్ కేవలం ఎనిమిదో తరగతి వరకు మాత్రమే చదువుకున్నాడు. సీరియస్ మేగజైన్లు కూడా చదివి ఎరగడు. చవకబారు సినిమాలు చూడడం అతనికి వ్యసనంగా మారుతుంది. యథాప్రకారం తన గ్యాంగుతో సినిమాకు వెళ్ళుతాడు. సినిమాలో మొదట నల్లజాతి అమ్మాయిలు నగ్నంగా డాన్స్ చేయడం, పాటలు పాడడం కనిపిస్తుంది. తరువాత తెల్లజాతి అమ్మాయిలు బీచ్ లో తమ అందాలను ఆరబోసి తుళ్ళడాన్ని, గెంతడాన్ని కంటిమీద రెప్పవేయకుండా చూస్తారు గ్యాంగు సభ్యులు. ఆ అమ్మాయిల్లో మిస్టర్ డాల్టన్ కూతురు మేరీ డాల్టన్ కూడా వుంటుంది. తను మిస్టర్ డాల్టన్ దగ్గర ఉద్యోగం చేస్తే తన నల్ల 'వెలివాడ'లకు దూరంగా - తెల్ల ప్రపంచంలో స్వేచ్ఛగా తిరుగొచ్చు అనుకుంటాడు బిగ్గర్. 'తెల్లవారి దగ్గర అమితంగా డబ్బువుంటుంది. తెల్ల అమ్మాయిలు నల్లజాతి అబ్బాయిల్ని తెగ యిష్టపడతారట. ఆ విధంగా తాను బోల్డు డబ్బులు సంపాదించవచ్చు' అని కూడా ఊహాగానాలు చేస్తాడు.

అనుకున్నట్లుగానే మిస్టర్ డాల్టన్ దగ్గర ఉద్యోగం చెయ్యడానికి వెళ్ళుతాడు బిగ్గర్. మిస్టర్ డాల్టన్, మిసెస్ డాల్టన్ తనను ఏమేం ప్రశ్నలడుగుతారోనని కంగారు పడతాడు. తాను టైర్లు దొంగతనం చేసి రిఫార్మ్ స్కూలుకు వెళ్ళిన సంగతి బయటపడుతుందేమోనని భయపడతాడు. ఆ తెల్లవారి ముందట బెరుకు, బెరుకుగానే మసలు కుంటాడు. ఎట్లాగేనేం చివరకు కారు డ్రైవర్ గా ఉద్యోగం సంపాదిస్తాడు. ఆనాటి నుండే అతని డ్యూటీ మొదలవుతుంది.

మిస్టర్ డాల్టన్ ఆదేశానుసారం మేరీ డాల్టన్ ను యూనివర్సిటీ క్లాసుకు కారులో తీసుకెళ్ళుతుంటాడు బిగ్గర్. మార్గమధ్యంలో యూనివర్సిటీకి వద్దని, తన స్నేహితుని యింటికి తీసుకెళ్ళమని కోరుతుంది

కవిత

మేరీదాల్తన్. ఆమె కోరినట్టుగానే, ఆమె స్నేహితుని యింటికి తీసుకెళ్ళుతాడు బిగ్గర్. మేరీ స్నేహితుడు ఎర్లెన్ కూడా కార్లోకి వస్తాడు. బిగ్గర్తో కరచాలనం చేస్తాడు. అతడే డ్రైవింగ్ సీట్లో కూచుంటాడు. బిగ్గర్ను తన పక్కన కూచొమ్మంటాడు. బిగ్గర్పక్కన మేరీ దాల్తన్ కూచుంటుంది. మేరీ తోడలు మెత్తగా అతణ్ణి తాకుతుంటాయి. ఆమె అందమైన తెల్లని శరీర స్పర్శకు బిగ్గర్ గుండె రుల్లుమంటుంది. ఎర్లెన్ కమ్యూనిస్టు పార్టీ క్రియాశీలక కార్యకర్త అని అతని మాటలను బట్టి గ్రహిస్తాడు బిగ్గర్. నల్లజాతి వాళ్ళూ, అప్పుడప్పుడూ తెల్లజాతి వాళ్ళుకూడా వెళ్ళే ఓ మారుమూల రెస్టారెంటుకు వెళ్ళుతారు ముగ్గురూ. బిగ్గర్ను కూడా లోపలకురమ్మని ఆహ్వానిస్తారు. బిగ్గర్ వాళ్ళతో పాటు కూచుంటాడు. మేరీ, ఎర్లెన్ అతిగా మధ్యం సేవిస్తారు. బిగ్గర్ కూడా తాగుతాడు. బిగ్గర్ తెల్లవాళ్ళతో కలిసి మధ్యం సేవించడాన్ని - అనుకోకుండా అక్కడికి వచ్చిన బిగ్గర్ గర్ల ఫ్రెండ్ 'బెస్సీ' చూస్తుంది.

మేరీ, ఎర్లెన్ మాపే చొరవా, చనువూ, మర్యాదా బిగ్గర్లో అసహనాన్నీ, కోపాన్నీ పెంచుతాయి. తెల్లవాళ్ళు, నల్లజాతీయుల్ని తమతో సమానంగా గౌరవించడం అతని ఊహకందని విషయం. బిడియం, అత్యన్యూనతాభావంతో సతమతమవుతాడు బిగ్గర్. వాళ్ళు కావాలనే తనను అలా అవమానిస్తున్నారని భావిస్తాడు.

మేరీ, ఎర్లెన్ వెనుక సీట్లో కూచుంటారు. బిగ్గర్ కారుని యింటి దారి పట్టిస్తాడు. వెనుక సీట్లో కూచున్న మేరీ, ఎర్లెన్ ఒకరిని ఒకరు కావలించుకుంటూ, ముద్దుపెట్టుకుంటూ శ్రుతిమించి ప్రవర్తిస్తుంటారు. తమ నల్లజాతివారే నయం అనుకుంటాడు బిగ్గర్. కారు గ్యారేజీని సమీపించగానే "నాకో స్నేహితునితో పనివుంది. మీరు యింట్లోకి వెళ్ళండి బై" అంటూ వెళ్ళిపోతాడు ఎర్లెన్.

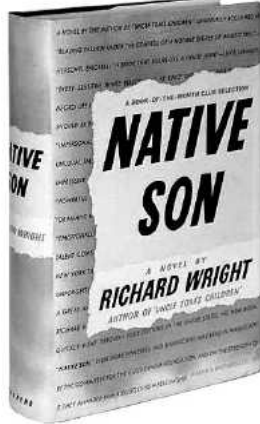
మేరీ మందు మైకంలో నడవలేని స్థితిలో వుంటుంది. ఆమెను బిగ్గర్ లేవనెత్తుతాడు. మేరీ బిగ్గర్ భుజాలమీద వొరిగి, అతని సాయంతో అతికష్టం మీద అడుగులు వేస్తుంది. మైకంలో బిగ్గర్ను ముద్దు పెట్టుకుంటుంది. బిగ్గర్ ఎలాగైతేనే మేరీని ఆమె గదిలోకి తీసుకెళ్ళి బెడ్మీద పడుకోబెడతాడు. ఈ అలికిడికి మిసెస్ దాల్తన్ ఆ గది గుమ్మం దగ్గరికొస్తుంది. మిసెస్ దాల్తన్ గుడ్డిది. గుమ్మం దగ్గర తచ్చాడుతూ "మేరీ! ఏం చేస్తున్నావు?" అని అడుగుతుంది. మగతగా మేరీ ఏదో చెప్పడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. బిగ్గర్ గుండెలు పీచు పీచు మంటాయి. అర్ధరాత్రి దాటి, రెండు గంటలు కావస్తున్న సమయంలో తాను మేరీ గదిలో వున్నట్టు తెలిస్తే అది అనేక

అనుమానాలకు దారితీస్తుంది. తన ఉద్యోగం వూడిపోతుంది అనుకుంటాడు. మేరీ మాట్లాడకుండా దిండుతో ఆమె ముఖాన్ని కప్పేస్తాడు. అలవాటు ప్రకారం మేరీ తప్పతాగి బెడ్మీద నిద్రపోతున్నదని భావించి మిసెస్ దాల్తన్ తన గదిలోకి వెళ్ళిపోతుంది.

ఆమె వెళ్ళిపోగానే దిండు తొలగించి మేరీని చూస్తాడు బిగ్గర్. దిండును బలంగా నొక్కి పట్టడం వల్ల ఊపిరాడక మేరీ మరణిస్తుంది. బిగ్గర్ దిగ్భ్రమ చెందుతాడు. అతని మెదడును శూన్యం ఆవరిస్తుంది. కొంచెం సేపటికి తేరుకొని, శవాన్ని రైల్వేస్టేషన్లో వదిలిపెట్టితే బాగుంటుందని అనుకుంటాడు. అక్కడున్న ట్రంకుపెట్టెలో శవాన్ని పెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. అందులో శరీరమంతా పట్టినా తలమాత్రం యివడదు. కత్తితో తలను శరీరం నుండి వేరు చేస్తాడు. ట్రంకుపెట్టెలో పెట్టడం కూడా మంచిదికాదని, శవాన్ని తలతో సహా మంచుతున్నది ఫర్నీస్ (పొయ్యి)లో వేసి, ఆమె జేబులోంచి జారిపడ్డ పర్పు తీసుకొని బెస్సీ యింటికి ఉదాయిస్తాడు.

బెస్సీ యింట్లో మధ్యం సేవించి కొంచెం కుదుటపడతాడు. పర్పును బెస్సీకి యిచ్చి 'దీంట్లో చాలా డబ్బుంది. కావలసినంత వాడుకొని మిగిలింది తన కోసం అట్టేపెట్టు' అంటాడు. బెస్సీ, రెస్టారెంటులో చూసిన అమ్మాయి ఎవరు? అని అడుగుతుంది. "ఆమె చాలా ధనవంతుల అమ్మాయి. అక్కడే తాను ఉద్యోగం చేస్తున్నాను. ఆ అమ్మాయి కనబడ్డం లేదు. మనం ఓ పనిచేద్దాం. ఆ అమ్మాయిని కిడ్నాప్ చేశామని, పదివేల డాలర్ల యిస్తే వదిలిపెట్టుతామని ఓ కిడ్నాప్ నోట్ రాద్దామనీ" అంటాడు బిగ్గర్. అతనిలో దురాశ పుట్టుకొస్తుంది. బెస్సీకి అనుమానం కలుగుతుంది. "నిజం చెప్పు? ఆ అమ్మాయిని ఏం చేశావు?" అని అడుగుతుంది. "నేను చెప్పినట్టు చెయ్యి." అని బెస్సీని బెదిరించి, కిడ్నాప్ నోట్ రాసి కింద సుత్తీ కొడవలి బొమ్మను ఎర్రసిరాతో చిత్రిస్తాడు. బెస్సీని ఆ వీధి చివరవున్న పూతన బంగ్లాలో వుండుమని చెప్పి తను తిరిగి మిస్టర్ దాల్తన్ యింటికి చేరుకుంటాడు. ఎవరికీ తెలియకుండా కిడ్నాప్ నోట్ను మిస్టర్ దాల్తన్ దగ్గర వదిలేస్తాడు.

తెల్లవారి న తరువాత మేరీ కనిపించడం లేదని తెలుస్తుంది. బిగ్గర్ తనకేం తెలియదని బుకాయిస్తాడు. నేరం ఎర్లెన్ మీద మోపడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. నిధులు సేకరించడానికి కమ్యూనిస్టులు ఎంతకైనా తెగిస్తారని భావిస్తారు అంతా. చివరికి పత్రికా విలేకర్లు రావడం, అనుకోకుండా ఫర్నీస్లో మేరీ చెవిరింగులు, ఎముకలు బయటపడడం జరుగుతుంది. ఇక తన గుట్టు రట్టవడం ఖాయం అనుకొని అక్కడి నుంచి

బిగ్గర్ గుండెలు పీచు పీచు మంటాయి. అర్ధరాత్రి దాటి, రెండు గంటలు కావస్తున్న సమయంలో తాను మేరీ గదిలో వున్నట్టు తెలిస్తే అది అనేక అనుమానాలకు దారితీస్తుంది. తన ఉద్యోగం వూడిపోతుంది అనుకుంటాడు. మేరీ మాట్లాడకుండా దిండుతో ఆమె ముఖాన్ని కప్పేస్తాడు. అలవాటు ప్రకారం మేరీ తప్పతాగి బెడ్మీద నిద్రపోతున్నదని భావించి మిసెస్ దాల్తన్ తన గదిలోకి వెళ్ళిపోతుంది.

మెల్లగా జారుకుంటాడు బిగ్గర్. బెస్సీతో సహా పురాతన బంగ్లాలో తలదాచుకుంటాడు. స్నేహితుని యింటిదగ్గర వున్నట్టు బలమైన ఎలిబీ వుండడం వల్ల, తాను నేరం చేయలేదని ఎర్లోన్ రుజువు చేసుకుంటాడు.

పురాతన బంగ్లాలో “ఆ అమ్మాయిని ఏంచేశావు? చంపేశావా?” అంటూ పదే పదే, ప్రశ్నలతో బిగ్గర్ను వేధిస్తుంది బెస్సీ, తన గుట్టు బెస్సీకి తెలిసిపోయిందన్న కోపంతో అక్కడ పదిపున్నెడలక రాళ్ళతో ఆమె తలపై బాదుతాడు బిగ్గర్. బెస్సీ ప్రాణాలు గాలిలో కలిసిపోతాయి. ఆమె శవాన్ని పై అంతస్తు నుండి కిందికి తోసేస్తాడు బిగ్గర్.

బిగ్గర్ను పట్టుకునేందుకు పోలీసుల వేట ప్రారంభమవుతుంది. ఎట్టకేలకు పోలీసులకు దొరికిపోతాడు బిగ్గర్. మీడియా ఈ విషయం మీద చిత్ర విచిత్ర కథనాలు ప్రచారం చేస్తుంది. తెల్లవారి అమ్మాయిలకు నల్లజాతి పురుషుల మీద విపరీతమైన వ్యామోహమంటుందనీ, తమ జాతి స్త్రీలకంటే తెల్లజాతీయుల స్త్రీలు అందంగా వుంటారు కాబట్టి వారిని అనుభవించడానికి నల్లవాళ్ళు ఎంతకైనా తెగిస్తారనీ ‘చికాగో యూనివర్సిటీ సైకాలజీ ప్రొఫెసర్ను ఉటంకిస్తూ ఆసక్తికర ఉదంతాలు వెలువడుతాయి. ఏకాంతంలో

తనతో కలిసి వున్న తెల్లజాతి అమ్మాయిని, ఓ నల్లజాతీయుడు రేప్ చేసి అతి కిరాతంగా హత్య చేశాడని కథలు కథలుగా వార్తల్ని ప్రచురించాయి పత్రికలు. విచారణ పూర్తి కాకముందే, కోర్టులో - దోషి అని రుజువు కాకముందే ప్రజల్లో నల్లజాతీయులపట్ల భయంకర భావనను కలుగజేస్తాయి. కోర్టు తీర్పును కూడా ప్రభావితం చేసేట్టుగా వుంటుంది పత్రికల ప్రచారం.

పోలీసులు బిగ్గర్ను కార్లో తీసుకుపోతుంటారు. వింత చూడ్డానికి జనం రోడ్డుకిరువైపులా భారులు తీరివుంటారు. కొంతమంది కనితో బిగ్గర్ను సజీవంగా దహనం చేయాల్సిందిగా సంకేతాలిస్తూ జ్వాలలలో తగలబడుతున్న సిలువను ప్రదర్శిస్తారు. ‘ప్రాణ త్యాగానికి, కరుణామయునికి, పరిపూర్ణ, ప్రశాంత, ఆధ్యాత్మిక జీవనానికి ప్రతీక అయిన సిలువను - వీళ్ళేంటి ఒకమామూలు మనిషిని వధించడం కోసం తగులబెడుతున్నారు?’ అనుకొని, అంతకు ముందు ఒక నీగ్రో ప్రిస్టు తన మెడలో వేసిన సిలువను అసహ్యంతో నేలకేసి విసిరికొడతాడు.

శ్వేతజాతీయులు విచారణ స్థలం చుట్టూ గుంపులు గుంపులుగా మూగి “అమాయకురాలైన తెల్లజాతి అమ్మాయిని రేప్చేసి,

ఎర్లోన్ మిత్రుడు, కమ్యూనిస్టు లాయర్ మాక్స్ బిగ్గర్ తరపున వాదించడానికి ముందుకొస్తాడు. “నీగ్రోల కోసం నగర మధ్యలో కాక దూరంగా వెలివాడల్లా బ్లాక్ బెల్టులు ఎందుకు నిర్మించారు? తెల్లజాతి వారివద్ద తీసుకునే కిరాయికి రెట్టింపుగా నల్లవాళ్ళ వద్ద ఎందుకు పసూళ్ళు చేస్తున్నారు? ఎలుకలు కలుగులతో మురికి కూపాల్లా వుండే యిరుకు గదులూ గడ్డి కళ్ళ లాంటి నల్లని కిటికీలతో, అస్తి పంజరాలాంటి ఎముకల గూడు మీద మంచు పొరలతో కప్పబడి కూలిపోవడానికి సిద్ధంగా వున్న పాడుబడ్డ కొంపల్నీ నీగ్రోలకు కిరాయికెందుకీస్తున్నారు? కోట్లాది డాలర్లను నీగ్రోల నుండి దోచుకొని నామమాత్రంగా విరాళమివ్వడం ఏం గొప్ప? పింగ్ పాంగ్ టేబుళ్ళు వల్ల నీగ్రో పిల్లల ఆకలి తీరుతుందా? హత్యలు ఆగిపోతాయా? తెల్లవారి మిల్లియన్ల ఆర్డన ఆగిపోతుందా? మీకు లాగే నీగ్రోలకు ఆలోచనలూ, అనుభూతలూ వుండవా? నీగ్రోలు అర్థవంతమైన జీవితాలను కోరుకుంటున్నారు. పింగ్ పాంగ్ టేబుళ్ళను కాదు...” అంటూ డాల్డర్ల ధనిక ప్రపంచపు హిపోక్రసీని బట్టబయలు చేస్తాడు మాక్స్.

దారుణంగా హత్య చేసిన నల్లకొండముచ్చును, మానవ మృగాన్నిరాళ్ళతో, కర్రలతో కొట్టించిపండి ఘాట్ చెయ్యండి. తగలబెట్టండి” అంటూ బిగ్గర్గా అరుస్తారు.

‘చావు మాత్రమే యీ నల్లరోగానికి చికిత్స’ అనుకుంటూ వేలాదిమంది తెల్లవారు, తన నీగ్రో అంతరంగంలోని భావాలలోకి తొంగిచూస్తుంటే, తను మృత్యువును ఎలా ఆహ్వానించేది? అనుకుంటూ నరకయాతన అనుభవిస్తాడు బిగ్గర్. తెల్లవాళ్ళు చూపే యీ అసహ్య భావన ఇవ్వాల్సింది కాదు. తను పుట్టక ముందు నుంచే వుంది. తన మరణం తరువాత కూడా వుంటుంది అనుకున్నాడు.

తాను నిజంగా యిప్పుడు రేప్ చేశాడా? తెల్లజాతీయుల ముఖాలను చూసినప్పుడల్లా కనితో మనసులో అనేకసార్లు రేప్ చేయలేదా? తను ఒక చిన్న రబ్బరు ముక్కలాంటివాడు. దాన్ని వేనవేల తెల్లచేతులు అలవిగానంతగా సాగదీసి తన బతుకును మానభంగం చేయలేదా? తాను తిరిగి ఆ రబ్బరు ముక్కను యథాస్థానానికి తెచ్చుకోవడం దోషమా? అనుకుంటూ అంతులేని మానసిక సంఘర్షణకు లోనవుతాడు బిగ్గర్. ‘ఈ తెల్లవాళ్ళు తమను సవ్యంగా బతకనిచ్చారా? బతుకు తెరువు చూపించారా? తనకు బిజినెస్ చెయ్యాలని వుండేది. కాని నల్లజాతీయుల

కెలాంటి అవకాశాలున్నాయి? తమ దగ్గర డబ్బులు లేవు. తమ చేతుల్లో మైన్స్ లేవు. రైల్వేలు లేవు. పరిశ్రమలు లేవు. ఏమీ లేవు. ఎదుగూ బొడుగూ లేకుండా తామెప్పుడూ ఒకే చిన్న స్థిర బిందువు దగ్గర వుండాలనే కదా వాళ్ళు కోరుకునేది. ఉద్యోగాలన్నీ తెల్లజాతివారే సొంతం చేసుకుంటున్నారు. చిన్నా చితకా వుద్యోగాల్లో చేరినా తమను మనుషుల్లా చూస్తున్నారు? ఒకసారి తాను నేవీలో చేరితే ఏమయింది? అంట్లు తోమడానికి, టాయ్లెట్లు శుభ్రం చేయడానికి తప్ప ఇంకోపనికి పురమాయింపలేదు. వెలివాడలైన ‘బ్లాక్ బెల్టు’ల్లో ఇటాలియన్లు, ఇజ్రాయిలీలు, గ్రీకులు, తదితరులు మాత్రమే వ్యాపారాలతో లాభాలు గడిస్తున్నారు. అక్కడ కూడా తమకు స్థానం లేనేలేదు.’ బిగ్గర్ మనసులో ఇలాంటి ఆలోచనలు మిడతల దండులా దాడిచేస్తుంటాయి.

‘ఇంట్లు’ అనబడే నరక కూపాల్లాంటి యిరుకు గదుల్లో దుర్బర జీవితాలు గడుపుతుంటారు నీగ్రోలు. జుగుప్సాకరమైన ఒక దృశ్యాన్ని రచయిత యీలా వివరిస్తాడు. **“In one bed sat three naked black children looking across the room to the other bed on which lay a man and woman, both naked and**

black in the sun light. There were quick, jerky movements on the bed where the man and woman lay, and the three children were watching” ఇలాంటివన్నీ ప్రతి నీగ్రో యింట్లో కనిపించే సర్వసామాన్య దృశ్యాలు. బిగ్గర్ కూడా బాల్యంలో ఇలాంటి దృశ్యాలు చూసినవాడే.

బిగ్గర్ తనమీద నేరం మోపడాన్ని క్షమించివేస్తాడు ఎర్లోన్. తన మిత్రుడైన మార్విన్ లాయర్ ‘మాక్స్’ను సహాయం చేయవలసిందిగా కోరుతాను అంటాడు బిగ్గర్తో. “నేను నాలో దేన్నైతే చంపి వేశానో, దాన్ని ఇతడు బతికిస్తున్నాడు. అది తనను యింకా తీవ్రంగా బాధిస్తున్నది.” అని మొట్ట మొదటిసారిగా బిగ్గర్ ఒక మంచి మనిషిలా ఆలోచిస్తాడు.

విచారణ సమయంలో “నీగ్రోలకు ప్రత్యేకంగా కాలనీలు నిర్మించి యిచ్చాను. వారి ఎడ్యుకేషన్ ఇనిస్టిట్యూషన్లకు 5 మిలియన్ల డాలర్లను విరాళంగా యిచ్చాను. నీగ్రో పిల్లల కోసం పింగ్ పాంగ్ టేబుళ్ళు పంపించాను. చారిటీ ట్రస్టుల ద్వారా సేవలందిస్తున్నాను...” అంటూ చికాగో నగరంలో పేరుపొందిన రియల్టర్ మిస్టర్ డాల్టన్ తన దాతృత్వాన్ని వివరిస్తాడు.

ఎర్లోన్ మిత్రుడు, కమ్యూనిస్టు లాయర్ మాక్స్ బిగ్గర్ తరపున వాదించడానికి ముందుకొస్తాడు. “నీగ్రోల కోసం నగరం మధ్యలో కాక దూరంగా వెలివాడల్లా బ్లాక్ బెల్టులు ఎందుకు నిర్మించారు? తెల్లజాతి వారివద్ద తీసుకునే కిరాయికి రెట్టింపుగా నల్లవాళ్ళ వద్ద ఎందుకు వసూళ్ళు చేస్తున్నారు? ఎలుకలు కలుగులతో మురికి కూపాల్లా వుండే యిరుకు గదులూ గడ్డి కళ్ళ లాంటి నల్లని కిటికీలతో, అస్థి పంజరాలాంటి ఎముకల గూడు మీద మంచు పొరలతో కప్పబడి కూలిపోవడానికి సిద్ధంగా వున్న పాడుబడ్డ కొంపల్ని నీగ్రోలకు కిరాయికెందుకిస్తున్నారు? కోట్లాది డాలర్లను నీగ్రోల నుండి దోచుకొని నామమాత్రంగా విరాళమివ్వడం ఏం గొప్ప? పింగ్ పాంగ్ టేబుళ్ళ వల్ల నీగ్రో పిల్లల ఆకలి తీరుతుందా? హత్యలు ఆగిపోతాయా? తెల్లవారి మిల్లియన్ల ఆర్డన ఆగిపోతుందా? మీకు లాగే నీగ్రోలకు ఆలోచనలూ, అనుభూతులూ వుండవా? నీగ్రోలు అర్థవంతమైన జీవితాలను కోరుకుంటున్నారు. పింగ్ పాంగ్ టేబుళ్ళను కాదు...” అంటూ డాల్టన్ల ధనిక ప్రపంచపు హిపోక్రసీని బట్టబయలు చేస్తాడు మాక్స్.

“మన నాగరికత, రేడియో, మీడియా, మూవీలు వాళ్ళనలా తయారు చేయడం లేదా? నీగ్రోలందరికీ శ్వేత జాతీయులతో సమానంగా చదువుకునే అవకాశాలు లేవు. నీగ్రోలకు సపరేట్ స్కూళ్ళెందుకు? వాళ్ళకు ఉద్యోగాలు లేవు. బతుకు తెరువులేదు. వ్యాపారం లేదు. వాళ్ళకు మిగిలిన వ్యాపారమల్లా శృశానాల్లో శవాలను పూడ్చి పెట్టడమే. కొందరు శ్వేత జాతీయులు తమ వారి శవాలను కూడా నీగ్రోలు అంటుకోరాదని ఆంక్షలు పెట్టతారు. నీగ్రోలంటే

పనీపాటా లేకుండా జలాయిగా తిరిగే వారని, దోపిడి దొంగలనీ, రేపిస్తులనీ, నరహంతకులనీ వాళ్ళపై శాశ్వతంగా ఒక ముద్ర పడిపోయింది. వాళ్ళను నిజంగా మనం మనుషుల్లా బతకనిస్తున్నామా? శ్వేత జాతీయులు దొంగతనాలు చేయరా? హత్యలు చేసిన దాఖలాలు లేవా? అత్యాచారాలు చేయడం లేదా? శ్వేత జాతీయులైన లోయెబ్, లీయోపాల్డెల కేసును కోర్టువారు ఒకసారి జ్ఞాపకంచేసుకోండి. తమ

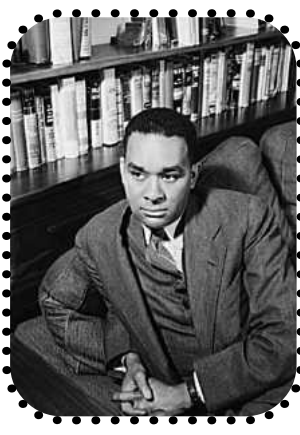
వాళ్ళుకాబట్టే చట్ట పరిమితిలోనే వాళ్ళకు అనేక అవకాశాలిచ్చారు. వాళ్ళను సానుభూతితో అవగాహన చేసుకునేందుకు ప్రయత్నం చేశారు. మరి యీ నిరుపేద, నల్లజాతి యువకునికి అవన్నీ ఎందుకు తిరస్కరిస్తున్నారు? శ్వేత జాతీయులైన నిందితులు బతకడానికి కావలసిన అవకాశాలన్నీ అన్వేషించారు. బిగ్గర్ బతికే హక్కును ఎందుకు హరిస్తున్నారు? అతణ్ణి మానసికంగా ఎందుకు చిత్రవధ చేస్తున్నారు. ఒక్క బిగ్గర్ నేరం చేసినందుకు మొత్తం నీగ్రో జాతినే అవమానించడం న్యాయమా? వందలాది నీగ్రోలను యజమానులు తమ యింట్ల నుండి తరిమేశారు. కర్మాగారాల ఉండి తరిమేశారు. నీగ్రోల నీడకూడా

తమ మీద పడనివ్వడం లేదు. రెండున్నర శతాబ్దాల పాటు నీగ్రోలను బానిసలుగా చెరపట్టాం. ఇప్పటికీ పరిస్థితుల్లో ఏమాత్రం మార్పు రాలేదు. అలాంటప్పుడు వారి మనోభావాలు ఎలా వుంటాయి? వారిలో కసి, ద్వేషం, పగ రగలడానికి మూలం మనం కారణం కాదా? వారిలో మానసిక పరివర్తన రావడానికి మనం కృషి చేశామా? బెస్సీ కూడా స్త్రీయే కదా? ఆమె హత్యను ఎవరైనా పట్టించుకున్నారా? మేరీ ఎంత కృపంగా చంపబడిందో రుజువు చేయడానికి బెస్సీ శవాన్ని ఒక సాక్ష్యంగా మాత్రమే ఉపయోగించుకున్నారు. బిగ్గర్ ఎంత కృపాదో సమాజానికి తెలపడానికే బెస్సీ శవం ఉపయోగపడింది.....

ఈ వివక్ష ఆగనంతవరకు నీగ్రోలలో మనం మార్పును ఆశించలేం. విధ్వంసం నుండి అమెరికాను కాపాడలేం. మానవతా దృక్పథంతో బిగ్గర్ కు మరణశిక్ష కాక యావజ్జీవ శిక్షవేయాలని కోర్టు వారికి మనవి చేసుకుంటున్నాను. బిగ్గర్ ను బతికించుకోలేకపోతే మనల్ని మనం చంపుకోవడమే అవుతుంది...” అంటూ ఒక్క జలదరించేట్టు, రోమాలు నిక్క బొడుచుకునేట్టు తన సుదీర్ఘ వాదనను కోర్టు వారికి వినిపిస్తాడు మాక్స్.

‘ఏ సామాజిక మూలాలు ఇతన్ని హంతకుడిగా మార్చాయో, ఈదేశ ప్రజలు తెలుసుకోగలిగుట్టు చేయగలిగితే అది యితన్ని బతికించడం కన్నా ఎక్కువ విలువైంది అవుతుంది.’ అని తన మనసులో అనుకుంటాడు మాక్స్.

కోర్టు వారు మాక్స్ వాదనను ‘కమ్యూనిస్టువాదన’ అని కొట్టి పారేసి, బిగ్గర్ కు మరణశిక్ష విధించడంతో నవల సమాప్తమవుతుంది.

కవిత

క్షమించు... కన్నా!

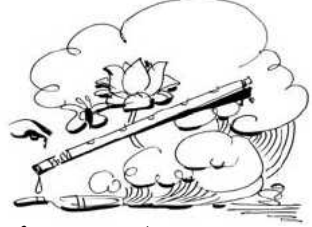
ఇల్ల ప్రసన్నలక్ష్మి

కన్నా! నవ మాసాలు నిను నాలో దాచుకున్నప్పుడు
 నీకై కన్న కలలు నిజరూపం దాల్చి
 నీ రాకను స్వాగతించిన అమృతనం
 అమృతతుల్యమై.. అనిర్వచనీయమై
 అద్భుతావిష్కార ఫలమై నిలచింది
 పాత్తిళ్లలోని నీ రూపం...
 పరిధివిల్లిన నా హృదయ కాంక్షా ప్రతిరూపం!
 నీ బుడి బుడి అడుగుల సవ్వడి కనకుండానే
 ఈ అమ్మ బతుకు తెరువుకై వడివడిగా అడుగులేయక తప్పట్లేదు
 కుచ్చిళ్లు పట్టుకు వేళ్లాడుతూ నువ్ కన్నీరు పెడుతూంటే
 కన్నపేగు మమకారాన్ని చంపుకోలేక నీ కన్నీటి చెక్కిలిని
 ముద్దాడుతూ గుండెలోని బాధను గొంతులో అదిమేసి
 మనుగడకోసం పోరాటంలో నా పాత్రకు న్యాయం చేకూర్చేందుకు
 అడుగేయక తప్పదు నిను వదలివెళ్లేందుకు మనసాపుదు
 ఊసులాడే ఊయలమ్మ ఒడిలో
 డమ్మీ మమ్మీ డబ్బా బబ్బలే నీ ఆకలి తీర్చేను
 అలసిసాలసి ఆదమరచి నువ్ నిద్రిస్తూ
 అలవికాని దరహాసాల్ని చిందిస్తూంటే.... చూసే భాగ్యం కరువైనా
 పారాడే నీ పసితనం పదికాలాలపాటు
 నా మనోఫలకంపై నిత్యనూతన చేతనత్వం
 మమకారం పంచాల్సిన ఈ అమ్మ ఎడబాటు
 నీ ఉన్నతిని తపిస్తూ చేస్తున్న ఏర్పాటు.

రెక్కలు

డా॥మౌని

మొగ్గ కళ్లు తెరిచింది తుమ్మెద స్పర్శ కోసం ప్రేమ జీవన వేదం	సముద్రానికి అలలు హృదయానికి ఆలోచనలు ఒకరికొకరు తోడు.	కళ్లు చిన్నవైనా.. కన్నీటి సముద్రాలే.. గుండెతడి పదిలం.
గాలి ఈల వేసింది వెదురు పొదల్లో వేణుగానం పాటే... పరమార్థం.	రెక్కలతో పక్షులు అదే బాటలో విమానాలు అనుకరణలూ.. అనుసరణీయాలే...!	మట్టి విత్తుల్లా కళ్లు తెరుస్తారు మహావృక్షాల్లా ఎదుగుతారు.. మనుషుల్లో మహాత్ములు.
అణుబాంబు సృష్టించాడు నాశనాన్ని కోరుకుంటూ.. మానవ తప్పిదం పరాకాష్ఠ	ఆశల గుర్రంపై మనిషి గమ్యంలేని ప్రయాణం.. పిచ్చోడి చేతిలో రాయి.	మంచు కడిగిన ముత్యాల్లా.. భావాలు మనసు తడిచిన పువ్వుల్లా.. నవ్వులు మానవత్వం పలకరింపు.

నానీలు

టి.సాంబశివరావు

మీడియా మేనక
 మురిపిస్తుంది
 ప్రపంచపు
 విశ్వామిత్రుణ్ణి
 పార్లమెంటులో
 మహిళా బిల్లు
 త్రొవ్వకు స్వర్గంలో
 శకుంతల
 శ్వాసీస్తే బ్రతుకు
 ఆగిపోతే చావు
 ఇంతకుమించి
 వాస్తవముంటుందా!

పాలకులు
 ప్రజలు కాదు
 అదెలాగ?
 ప్రజలంటే ఓటర్లుమరి
 విద్యలేక
 వింత పశువు నాడు
 విద్యతో
 సంత పశువు నేడు

రెక్కలు

మోపిదేవి రాధాకృష్ణ

పుట్టుకతోనే ఏవీ రావు ఎవ్వరికీ మెరుగుతోనే పాలరాయి ధగ ! ధగ!	శ్రీనివాస్ రామానుజన్ వంటి మేధావుల్ని సైతం బలిగొంటుంది అనారోగ్యం లేలేత కంకిపైనే మిడుతల దాడి!	మనుగడకి లొక్కం కూడా ఒక ఆభరణమే కాకిగూట్లో కోయిలగుడ్లు!
రెడ్ లైట్ కి ఆగి 'గ్రీన్ లైట్ కి సాగి నియమమే రక్ష!		

డా॥ వుప్పల లక్ష్మణరావు “మరోపెపంచం”

తొణకిన స్వప్నం, తొలగిన స్వర్గం

డా॥ తుర్లపాటి రాజేశ్వరి

సమాజంలో అన్ని మానవ సంబంధాలూ ఆర్థిక స్థితిగతులమీద-ఆర్థిక సంబంధాలతోనే ముడిపడి ఉన్నాయనే చేదునిజాన్ని, వాస్తవిక అంశాల్ని మూఢనమ్మకాలతో కళ్లు మూసుకొని జీవిస్తున్న సాధారణ మానవులకి అవగాహనకు వచ్చేవిధంగా ఈ కథలో స్త్రీ పాత్ర పద్మిని చేత జీవన సూత్రాన్ని విస్మించిన కథకుడు వుప్పల లక్ష్మణరావు. అలసిన కన్నులతో చెదిరిన గుండెతో అశాంతితో ఆవేదనతో నిత్యం సంఘర్షణామయమైన జీవితాన్ని గడుపుతున్న పద్మిని కలలన్నీ కల్లలయ్యాయి. ఈ మాయ ప్రపంచం నాశనమై, సమధర్మం, సమన్వయం ఉండే సమాజం ఆవిర్భవించాలని ఆమె కోరిక. అదే రచయిత ఆకాంక్ష కూడా.

“ఈ పెపంచమే సచ్చిపోవాల. ఈ పెపంచమే మారిపోయి మల్లీ పుటక పుట్టాలా! ఇదిగదే ఈ డబ్బే రాజ్యం సేత్తూందిరా... ఈ రాజ్యంల కూలీ-గాలీ, కట్టవూ, కుటుంబాలూ, మగనాలూ, అన్నీ యాపార సరుకులే...”

“దేవుడు నేడు. దెయ్యమూ నేడు. కరమ్మానేడు. మరమ్మా నేడు. ఇదంత మడుసుల్లేసిన ఈ పెపంచం పోకడీయనుకొమ్మీ”

“ఈ పెపంచంల మననాటోల్లికి సుకంనేదురా బాబూ”

“అదెక్కడుందో ముంగల తెల్గుకోవాల”

అంటూ ‘మరో పెపంచం’ అన్వేషణలో సాగిన ‘మరో పెపంచం’ కథలో సంభాషణలివి. రచయిత వుప్పల లక్ష్మణరావు. 1898 ఆగస్టు 11న బరంపురంలో జన్మించిన ఈ రచయిత కథాకథన పద్ధతి విలక్షణమైనది. తెలుగు నవలా సాహిత్యంలో ‘అతడు-ఆమె’ల గళంబలం వుప్పల లక్ష్మణరావు. సృజనాత్మక ప్రతిభకి గీటురాయి. బరంపురం పట్టువస్త్రాలకున్న మన్ననా మర్యాదా ‘అతడు-ఆమె’కి తెలుగు సాహితీ ప్రపంచంలో ఉన్నాయనటంలో అతిశయోక్తి లేదు. లక్ష్మణరావుగారి ప్రతిభ నవలాకారుడిగా, స్వీయ చరిత్రకారుడిగా, కథకుడిగా, అనువాదకుడిగా బహుముఖీయమైంది. ఆగస్టు 1975లో ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ప్రచురితమైంది.

సమాజంలో అన్ని మానవ సంబంధాలూ ఆర్థిక స్థితిగతులమీద-ఆర్థిక సంబంధాలతోనే ముడిపడి ఉన్నాయనే చేదునిజాన్ని, వాస్తవిక అంశాల్ని మూఢనమ్మకాలతో కళ్లు మూసుకొని జీవిస్తున్న సాధారణ మానవులకి అవగాహనకు వచ్చేవిధంగా ఈ కథలో స్త్రీ పాత్ర పద్మిని చేత జీవన సూత్రాన్ని విస్మించిన కథకుడు వుప్పల లక్ష్మణరావు. అలసిన కన్నులతో చెదిరిన గుండెతో అశాంతితో ఆవేదనతో నిత్యం సంఘర్షణామయమైన జీవితాన్ని గడుపుతున్న పద్మిని కలలన్నీ కల్లలయ్యాయి. ఈ మాయ ప్రపంచం నాశనమై, సమధర్మం,

సమన్వయం ఉండే సమాజం ఆవిర్భవించాలని ఆమె కోరిక. అదే రచయిత ఆకాంక్ష కూడా.

పాపం, పుణ్యం, ప్రపంచమార్గం, కష్టం, సౌఖ్యం, శ్లేషారథాలూ....

ఏమీ ఎరుగని పదేళ్ల పసి బాలుడి చేత కథ చెప్పిస్తారు. ఆ కథ చెప్పే విధానంలో సంప్రదాయం పాటించటం ఉంది. ఒక ఆహ్లాదకర సంఘటన- లేదా విషాద సంఘటన ఏదైనా కథ చెప్పేది నిస్సహాయుడైన బాలుడే- అయినా కథకుడు ప్రత్యేకమైన కంఠ ధ్వనితో కథనాన్ని నడిపిస్తాడు. కథకుడు సృష్టించిన వాతావరణంలో బాలుడి గళం పలు రసాలను సంతోషం చేసుకుంటూ ముందుకి నడుస్తుంది. వాస్తవికతకు దగ్గరగా, అత్యంత సహజంగా ఉండే ఈ ఉత్తమ పురుషలో సాగే కథనంలో పాత్రల సంవేదనలు పరితలకు అనుభూతమౌతాయి. స్థానిక భేషాగుణం (శ్రామిక వర్గాల భాష)తో ప్రధానంగా సాగిన ఈ కథాకథనంలో సాహిత్యభాష అనేక చిన్న పెద్దా చారిత్ర సంఘటనలని, జ్ఞాపకాల పందిళ్లని ఎన్నో కలుపుకుంటూ సాగుతుంది. తల్లి పద్మిని వేదనాస్వరాన్ని, బాలుడు నిజాయితీగా విన్నాడు.

Rene wellek and Ausstin “Theory of Literature” అనే గ్రంథంలో ‘The Nature of Literature’ అనే అధ్యాయంలో ‘Literary language’ గురించి వివరిస్తూ ఇలా అంటారు. ‘It abounds in ambiguities, it is like every other historical language, tall of homonyms, arbitrary or irrational categories such as grammatical gender; it is permeated with historical accidents, memories, and associations. In a word, it is highly “connotative”.- సాధారణ చారిత్రక భాషలాగా సాహిత్య భాష కూడా సందిగ్ధతలతో కూడి ఉంటుంది. దీనిని ఎన్నో విభాగాలుగా కూడా విభజించవచ్చు. అనేక శ్లేషారథాలతో

నిండినవి- అనేకం స్వతంత్ర పరిభాషలో రాయబడినవి. అంటే వ్యాకరణ నియమాలకు లోబడకుండా స్వేచ్ఛగా సాగేవి. ఈ కథనాలు అనేక చారిత్రక సంఘటనలను, స్మృతులను, పాత్రల సంబంధీకులను గూర్చిన విషయాలను తనలో కలుపుకుంటాయి. ఒక మాటలో చెప్పాలంటే శ్లేషకే పెద్దపీట.”

పై ఉటంకింపుకి అనుగుణంగా నడిచిన ‘మరో పెపంచం’ కథలో శ్లేషకే పెద్దపీట అని చెప్పలేము. - కానీ పరిత ఊహాశాస్త్రానికీ, అపరిమితమైన అవకాశాన్ని అందిస్తుంది కథ అని చెప్పగలం.

“మాయయ్య గుడ్డోడు- గుడ్డోడంటే పుట్టు గుడ్డోడు కాదుమీ... ముష్టి గుడ్డోడు..” అనే మాటల్లో కథ ప్రారంభమౌతుంది. పిల్లవాడు తమ దిన చర్యను చెబుతూ ఉంటాడు. పిల్లవాడు ఎదురుగా నిలబడి తన నోటితోనే కథ చెప్పినట్లుగా చదువరికి అనుభూతి కలుగుతుంది.

“మాయన్నీ మాసినాయే యనుకో, మరి మల్లి పువ్వులాంటి నిక్కరూ, యెన్నెల్ని యెక్కిరించేటి సొక్కా యేసుకుని బిచ్చం అడిగితే డబ్బులు రాలుతారా? నాయాలు? నువ్వు రాల్పుతావా సేపుమీ... ఊహా...”

“నువ్వు సూసుతావు...”
 “మరికనూసుకో...” ఇంజనీకి పచ్చదీపం సూపించినట్లుటే...”
 నిజంగా సెప్పుకుంటేనూ యమ్మనే సెప్పుకోవాలి”

“ఆ రోజు మా గొప్ప రోజులే...”
 కథాకథనమంతా ఇటువంటి సంభాషణాత్మకమైన శైలిలోనే నడుస్తుంది. కథనంలో ప్రధానంగా బాలుడి తండ్రి

పాత్ర- తల్లి పాత్ర- కథనంతో సంబంధం ఉన్న ఇతర పాత్రలూ- సంఘటనలూ ధృశ్యకావ్యంలా కాసేపు తెరపై కన్పించి మళ్ళీ వెనక్కి తప్పుకుంటాయి. వాస్తవికత గురించి ఏంకెల్నే వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు ఇక్కడ గుర్తు చేసుకోవచ్చు. **"Realism to my mind implies, besides truth of detail, a truthful reproduction of typical characters in typical circumstances"**- వాస్తవిక జీవిత చిత్రణ అంటే జీవిత వివరాలను నిజాయితీగా ఏకరువు పెట్టడం మాత్రమే కాదు. ఏ దేశ కాలాలను చిత్రిస్తున్నామో వాటి ప్రత్యేక లక్షణాలను కలిగిన పాత్రల్ని తీసుకుని ఆ దేశ కాలాలకి చెందిన ప్రత్యేక సంఘటనలను ఉంచి వాటిని చిత్రించినప్పుడే జీవితాన్ని వాస్తవికంగా చిత్రించటం- (విమర్శా శిల్పం- పుట-25 వల్లంపాటి వెంకటసుబ్బయ్య).

పుప్పల లక్ష్మణరావు ‘మరో పెపంచం’ కథ సరిగ్గా ఈ మాటలకు ఉదాహరణగా చెప్పవచ్చు. **‘పెట్టుబడి కూటాలు కట్టుకడుతున్నాయి’ ‘వెనుక దగా ముందు దగా’** కథాకాలం (సుమారు 1965-1975) నాటికి భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చి ఇరవై ఏళ్లు దగ్గరవుతోంది. భూస్వామ్య సమాజం

అంతరించి, పెట్టుబడి దారీ సమాజం వేగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న దశలో సామాజిక నీతులలో కపటత్వం, డబ్బు సంపాదన కోసం అవలంబించే విధానాలు- డబ్బు ఖర్చు పెడుతూనే పెంచుకునే తీరు, వ్యక్తుల మనస్తత్వాలలో కుటుంబ సంబంధాలలో కూడా దోపిడీ చోటు చేసుకున్న వైనం- ఈ లక్షణాలను నింపుకున్న వ్యక్తులు ఈ కథలో కనిపిస్తారు. అనాధలు, అభాగ్య స్త్రీలు పట్టెడన్నం కోసం పడే పాట్లు కన్నీరు పెట్టిస్తాయి. నారిగాడు, ముష్టి ఆడవాళ్ళు, గుడ్డి గంగయ్య, షావుకారు, ‘పదిమిని’ అనబడే ఈ కథానాయిక- ఆ దేశ కాలాల్లోకి వ్యక్తులకే కాదు- ఈనాటికీ- మన ఊహా అందేంతవరకూ ఆ స్థాయి వ్యక్తులకు ప్రతినిధులు.

అనాధ బాలుడికి తన అసలు తల్లి తండ్రులెవరో తెలియదు. కానీ తన కన్నతల్లి ఒక ముష్టి ఆడమనిషి దగ్గర తనని వదిలేసిందని తెలుసుకున్నాడు. అప్పుడు పిల్లవాడికి నాలుగేళ్లు. అప్పుడు గుర్తున్న సంఘటనలు కొన్ని ఉన్నాయి. చింకి గుడ్డ కట్టుకున్న ముష్టిది చంకలో

ఉన్న బిడ్డకి పాలు ఇస్తూ, ఈ పిల్లవాడిని తన ముందు నుంచోబెట్టుకుని పిర్ర గిల్లి ఏడిపిస్తూ అడుక్కూని డబ్బు సంపాదించేది. “ఈ నాటకం వల్ల గిల్లులు గిల్లించుకొని నా పిర్రలు పుళ్లడిపోయినాయి. యేడ్చి యేడ్చి గుడ్డెండి పోయి కల్లుకాయలు కాసిపోయినాయి” అంటాడు. ఆ తరువాత మజిలీ గుడ్డివాడి దగ్గరికి. ముష్టిది పది రూపాయలకి గుడ్డి వాడికి అమ్మేసింది. గుడ్డివాడి భార్య పద్మిని. పద్మిని పిల్లవాడిని ఆప్యాయంగా పెంచింది. నారిగాడి మాటల్లో ‘ముగ్గురు

తల్లుల సేతులు మారినాగాని ఈ యమ్మనాటి తల్లిని మరేజలముల సూడనంతే సూడనే...”. పద్మిని నారిగాడికి మంచి మాటలు చెబుతుంది. చదువు చెప్పేది- చివరకు తాను పోలీసుస్టేషన్లో కెడుతూ కూడా నారిగాడికి - ఒక త్రోవ చూపే వెళ్లింది. ఇకపోతే గుడ్డి గంగయ్య, సమాజంలో ఉన్నత వర్గానికి చెందిన ‘షావుకారు’. రచయిత ఎన్నుకున్న కథన పద్ధతి వల్ల పరితకు ఆ పాత్రల మనోభావాలు తెలిసే అవకాశం లేదు. పాత్రల ప్రవర్తన వల్ల **Narrator** చెప్పే మాటల వల్ల - లేదా సంభాషణల వల్ల పాత్రను విశ్లేషించుకునే అవకాశం ఉంది. రచయిత ఆ పాత్రల చేత మాట్లాడించలేదు. కేవలం చర్యల వల్ల, మధ్యలో **Narrator** చెప్పటం వలన గుడ్డి గంగయ్య వ్యక్తిత్వం మనకి తెలియవస్తుంది. గుడ్డి గంగయ్యకి తన సుఖం జరిగితే చాలు- వేళకి టిఫిన్, భోజనం, మధ్య మధ్యన జల్సాగా దుస్తులు మార్చుకుని కులాసాగా తిరిగి రావటం- అంటే ముట్టనట్లు ప్రవర్తించటం- అతడికి కుటుంబ సంబంధాల పట్ల ఆసక్తి లేని తనాన్ని తెలియజేస్తాయి. భార్య పద్మిని వ్యక్తిగత జీవితంతో అతనికి సంబంధం లేనట్లు ఉంటుంది. ఆమె వ్యభిచార వృత్తి ద్వారా తనకి చక్కటి భోజన సదుపాయం చేస్తున్నదని

కథ

“అక్షర వేదన”

బి.వి. యన్.స్వామి

మూడు నెలల పరీక్షలు ముగిశాయి. దసరా సెలవులు మొదలయ్యాయి. సెలవుల్లో ఒక రోజు పరీక్ష పేపర్లు దిద్దడం మొదలు పెట్టాను. ఎనభై జవాబు పత్రాల కట్టను చూసి భయం వేసింది. భోజనం అయ్యాక మొదలుపెడదామని వాయిదా వేశాను. దాన్ని మరుసటి రోజుకు పొడిగించాను. దిద్దడం పూర్తి చేయాలని ఆ రోజు దీక్షగా కూర్చున్నాను. వంకరటింకర రాత, తప్పుడు సమాధానాలు ఉక్కిరిబిక్కిరి చేశాయి. ఫలితంగా తలనొప్పి వట్టుకుంది.

అయినా మూడు గంటలు కూర్చోని పని ముగించాయి. రాత్రి పదయింది. తినాలనిపించలేదు. ఆకలి చచ్చిపోయింది. రిల్యాన్స్ కోసం బెడ్ పై పడిపోయాను. నిద్రరావడం లేదు. తలనొప్పి తీవ్రమైంది. పరీక్ష రాసే విధానాన్ని ఎన్నిసార్లు చెప్పినా పిల్లలు ఒంటపట్టించుకోవడం లేదు. ఫలితంగా పేపర్స్ దిద్దడం అంటేనే దడ మొదలవుతుంది. ఒక్కోసారి పంతుళ్లపై పిల్లలు ఈ విధంగా పగ తీర్చుకుంటున్నారా? అని అనిపిస్తుంది. బలవంతంగా కళ్లు మూసుకున్నాను. సెల్ ఆన్ చేశాను. మంద్రస్థాయిలో మ్యూజిక్ వినపడుతుంది. నిద్రపోవడానికి సకల ప్రయత్నాలు చేసాను. చివరికి ఎప్పటికో నిద్రపట్టింది.

జవాబు పత్రాలపై పేపర్ వెయిట్ ఉంది. గాలికి పేపర్స్ రెపరెప లాడుతున్నాయి. అలా కొట్టుకుంటున్న పేపర్స్ నుండి అక్షరాలు, పదాలు, వాక్యాలు, సమాధానాలు మూకుమ్మడిగా వచ్చి నా ముందు వాలాయి. అవి తమ రూపాలను సగం కోల్పోయి వికృతంగా ఉన్నాయి. కాస్త భయం అయింది. అవి దుఃఖంలో తేలియాడుతున్నట్లనిపించాయి.

“మీకీ వికృతాకారం ఎలా వచ్చింది” అని ప్రశ్నించాను.

“మీ విద్యార్థుల నిర్వాకం వల్ల”

“వాళ్లేం చేశారు పాపం”

“ఏం చేశారా, నన్ను ‘మ’ లాగా రాసి నా ఉనికే లేకుండా చేశారు” అంది య అనే అక్షరం.

“నాపైనున్న తలకట్టును తీసేసి కురూపిని చేశారు” అని విలపించింది ‘శ’ అనే అక్షరం.

“నాలుగక్షరాల పదాన్ని నేను. నన్ను మూడక్షరాలకు కుదించి ఖాసీ చేశారు” ఈసడించుకొంది ఒక పదం.

“శూ తోక లేకుండా రాసి, నన్ను ముక్కలు, ముక్కలుగా చేశారు” బోరు మంది వాక్యం.

“మమ్మల్ని అనాధలు చేశారు” వాపోయాయి విరామ చిహ్నాలు.

తప్పుడు అర్థం వచ్చేవిధంగా రాసినందుకు, కోపించింది జవాబు.

పిల్లలతో “అందంగా, గుండ్రంగా తప్పులు లేకుండా రాయించి మమ్మల్ని బతికించండి” అని అక్షరాలు మూకుమ్మడిగా ప్రాధేయపడ్డాయి.

అలా మొరపెట్టుకున్నవన్నీ ఒక్కోసారిగా మాయమయ్యాయి. దిగ్గున లేచి కూర్చున్న అది కల అని అర్థమయింది.

సెలవులు ముగిసి బడి మొదలయింది. ఆ రోజు తరగతిలో పరీక్ష పేపర్స్ ఇచ్చాను. విద్యార్థులందరు మార్ప్ చూసుకున్నారు. మార్ప్ తక్కువ వచ్చినవని ప్రతి ఒక్కరు అడిగారు. ఎక్కువ మార్కులు వేయాలని డిమాండ్ చేశారు. చిరాకేసింది.

“కుదించి రాసిన వాళ్లు చేయొత్తండి”

కవిత

ఎవరూ చేయొత్తలేదు.

“అక్షర దోషాలు లేకుండా రాసిన వాళ్లు నిలబడండి”

ఎవరూ నిలబడలేదు.

“తప్పులేకుండా జవాబు రాసినవాళ్లు నా వద్దకు రండి”

ఎవరూ రాలేదు.

“మీరు రాసిన జవాబుల్ని ఆగకుండా చదవగలరా?”

నిశ్చబ్దం రాజ్యమేలుతుంది.

“ఇప్పుడు కూడా మార్బ్ల వేయమనంటారా?”

మౌనం సమాధానమయింది.

జరుగుతున్న పొరపాటులో నా పాలు ఎంతని ప్రశ్నించుకున్నాను. విద్యార్థుల అలసత్వానికి, నిర్లక్ష్యానికి కారణం ఏమిటి అనే ప్రశ్న వేధించసాగింది.

బెల్ అయింది. బడి ముగిసింది. ఉత్సాహంతో పిల్లలందరూ గుంపులు గుంపులుగా బయటకు పరుగుదీశారు. ఆ గుంపుల మధ్య ఒంటరిగా వెళుతున్నాను.

“సక్కగ ఇంటికేనా సార్” నా వెనకే వస్తున్న పిల్లవాడు ప్రశ్నించాడు.

“ఇంటికే. నువ్వు ఎటు పోతవు” నేను ప్రశ్నించాను.

“సెల్ల మీదికి పోత”

“అక్కడ ఏం చేస్తావు”

“పిట్టలు పడుత”

“అదేం పనిరా”

“రెండు పిట్టలు పడితే ఒక రోజు గడుస్త”

“ఏం పిట్టలు అవి”

“కంజులు, పావురాలు, గువ్వలు, పూరెడు పిట్టలు, జిలుమలు ఇంకా రకరకాల పక్షులు”

“దొరుకకపోతే ఏం జేస్తవు”

“రేపు పొద్దంత గులేర్ పట్టుకొని పికారుకి పోత”

“బడి ఎగ్గొట్టడేనార”

“మరి ఏం జేసుడు. పిట్టలు పట్టకపోతే ఎల్లది”

“మీ తల్లిదండ్రులు ఏం జేస్తరు”

“అవ్వ కైకిలి పోతది. నాయిన ఇంట్లోనే ఉంటడు”

“ఏం పని చేయడా”

“కాళ్లు, రెక్కలు పడిపోయినాయి”

“నువ్వు పిట్టలు పట్టి, అమ్మకపోతే ఇల్లు గడవడా”

“మా అవ్వ ఒక్కతి చేస్తే నడవది. నేను పైనలు సంపాదించాలి. మా అవ్వ నన్ను బడికి పొమ్మంటది. నాకు కూడా రోజు రావాలనే ఉంటది. కాని ఎల్లది. అందుకే నాలోజులకోసారి బడికి వచ్చడైతంది”

“పక్షులను కొట్టి చంపితే ప్రభుత్వం శిక్షిస్తది”

“ఊరైదురైనే అమ్ముడు పోతయి. పట్టకపోయెటోడు నూడంగ అమ్ముతమా”

“అంత తెలివైనోనివి. సదువుల ఎందుకు ఎన్నబడుతున్నవు”

“నాకు సదువటానికే కుదురది. బడి నుండి వచ్చినాంక ఏదో పని”

“అందుకే నీకు చదువురాదు”

“నాలాంటోళ్లు మా క్లాస్ లు చాలా మంది ఉన్నారు”

“మరి మీకు చదువు వచ్చుడు ఎట్ల”

“అది నాకేం తెలుసు”

మాటల్లోనే మా ఇల్లు వచ్చింది. నేను పోతసార్

అంటూ పిల్లవాడు వెళ్లిపోయాడు. కుర్చీలో కూలబడిపోయాను. మనసంతా చాక్ పీస్ పొడర్

నిండిన కుర్చీలా ఉంది. జరగాల్సిందేదో జరగడం లేదనిపించింది. కేవలం క్లాస్ రూం టీచింగ్ వల్లే

చదువు వస్తుందనుకోవడం భ్రమేనని అర్థమయింది. మరుసటి రోజు పాఠం చెప్పాలనిపించలేదు.

నిన్న మీకు వచ్చిన మార్కుల వల్ల తేలిందేమిటో ఎవరైనా చెబుతారా అంటూ అడిగాను. ఎవరూ ముందుకు రాలేదు. నిన్న రాత పరీక్ష ఫలితాలు చూశాను. ఈ రోజు మీకు చదవడంలో పరీక్ష పెడతాను

అంటూ అందరిచే చదివించాను. కొందరు తప్ప చాలా మంది చదవడంలో పొరపాటు చేశారు.

విసుగొచ్చింది. ఎనిమిదేండ్ల నుండి చదువుతున్నరు.

కనీస అక్షర జ్ఞానం కూడా లేకపోతే ఎలా? మీరు ఎదిగి చెట్టులాంటివారు. మొక్క ఎదిగి పుష్పించి, ఫలాలు ఇస్తుంది. మీరు కూడా చక్కగా చదువు మీద ధ్యాస ఉంచి, ఉత్తమమైన పౌరులుగా

ఎదగాలి. జన్మనిచ్చిన తల్లిదండ్రులు, చదువునేర్పిన ఉపాధ్యాయులు, బతుకునిచ్చిన సమాజానికి గర్వకారణంగా నిలవాలి. మీరు కష్టించి చదువుకుంటే ప్రతి ఒక్కరు సహాయం చేస్తరు. బాధ్యతతో చదవండి.

చదువు మీ ఒళ్లో వచ్చి వాలుతుంది. అంటూ హితబోధ చేశాను.

మనసున పట్టనితనమేదో నా పక్కన కూర్చున్న సీనియర్ టీచర్ తో మాట్లాడేలా చేసింది. స్టాఫ్ రూంలో మౌనంగా కూర్చున్న అతను చిరాకుగా చూశాడు. అయినా మాటలు సాగించాను.

“పిల్లలు చదువుతలేరు. వారికి శ్రద్ధ లేదు” అన్నాను.

“దానికి నువ్వేం చేస్తవు. నేనేం చేస్త” నిరాశగా అన్నాడు.

“నూతన బోధనా పద్ధతులతోటి పిల్లలకు బోధించాలి”

“అవన్నీ అరువు తెచ్చుకున్న పద్ధతులు”

“వాళ్లను ఇలాగే వదిలేయాల్సిందేనా”

“పిల్లలు చదువులో వెనకబడడానికి న వాలక్ష కారణాలుంటాయి. అలాగే వారిని తీర్చిదిద్దడానికి కూడా ఆన్ని మార్గాలున్నాయి.”

“ఏ మార్గం సరియైందో” చెప్పండి.

“విద్యార్థులపై వ్యక్తిగత దృష్టిపెట్టండి. అప్పుడు ఏదైనా మేలు జరుగుతుంది” అంటూ లేచి వెళ్లిపోయాడు.

పోనీలేరా

జనజ్వాల

పోనీలేరా

వాడిలోని పూలు వాడినందుకు

నీలో వికసించిన పూలను

అడుగుతున్నది!

బతుకు బాటలో

వాడి ధనుస్సు విరిగినందుకు

నీలోని యుద్ధ ధనుస్సును

అడుగుతున్నది!

పాడెకూడ చీదరించుకొనే

పావల బిళ్లలాంటి వాడి మాట

చచ్చుబడినందుకు

నీ ఊట బావిలోని మాటను

జామిన్ సంతకం కోసమని

ప్రాధేయపడుతున్నది!

ఇంద్రధనుస్సు అందరిది

అందరూ ఆనందించవలసింది

అనుభూతిలో అందరూ

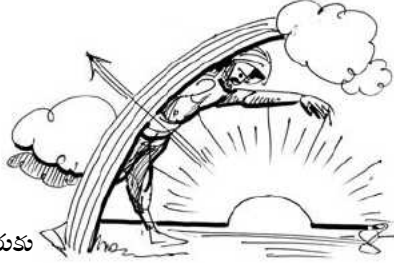
పిల్లల్లో పిల్లలు కావాలింది

పోనీలేరా

పొగ మబ్బుల పొగరుబోతు

మేధస్సు

ఇంద్ర ధనుస్సు మీద

విసురుతే....,

విరిగింది ఎద్దు కొమ్ము

పెరిగింది మనిషి ముల్లు.

పోనీలేరా

ఎండమావిలో ఇంద్ర ధనుస్సు

ఒక కొమ్ము ఒక ముల్లు

పోనీలే వాడి సద్ది పప్పు సద్ది బువ్వ-

ఎప్పుడైనా పాఠం

నేలమీద నేర్చుకోవాలి

నేలమీద సూర్యుడు కావాలి

పోనీలేరా వీరుడి పాదాన్ని

పద్యంతో కడిగినందుకు

కరిగిన పద్యంలో జీవితాన్ని

వెతుక్కుంటున్నందుకు

పోనీ పోనీ

పోనీలే

సతుల్

సుతుల్

హితుల్

పోనీలేరా-

నింగి విరిగి...

వదలి రాధాకృష్ణ

సహేతుకం గాని అలసత్వపు సాక్షిగా

దారుణ అభిశంసనం...

నింగి చిట్టి చిన్నాభిన్నమవుతూండన్న వేదనార్తిలో

ఆ గుండెలు అలసిపోతున్నాయి!

వర్తమానం కూలికునారిల్లుతోంది!!

మెరుపుల మరకలు రెప్పలమాటు

కంటి కన్నీరై ప్రవహిస్తూన్నవైనం...

అర్థాలు వెలిసి అర్థాంతరంగా పరిమారుతూన్న

బ్రతుకు కథనంలో నిర్జీవ పాత్రగా ఇప్పుడు రైతన్న!

కర్షకలోకంలో రుణ గ్రస్తంగా....

వెన్ను విరిగిన శాపగ్రస్తంగా...

అన్నదాత వెన్ను ముకల పర్యాయపదాలు

జాతికి జీవనాడి అన్న అవలోకనాన

ఆ హోదా మంచుకొండలా కరుగుతూంటే

ఓ శుష్క దైన్యస్థితి తాలూకు ఎండిన బంజరు ప్రపంచాన

దుష్పీర్తి దృశ్యాలుగా

చావులు... బలవన్మరణాలు... ఆత్మార్పణలు!!

పండించి పదిమందికి పెట్టడంలోని పరిణీతి

ఉరిగా మారి ఉసురుతీస్తూన్న దృశ్యం!

సేద్యపు రంగాన వెలుగు రేఖలు

బ్రతుకు తెరువు... ఆహార భద్రత

అహేతుకపోకడలై అప్పుల ఊబిలోనికి నెట్టేస్తూంటే

హేతుమూలాలు శాస్త్రీయ సాఫల్యాలు

బడాయి పథకాలలో కుదేలవుతున్నాయి!!

ఆకలిని తీర్చగల్గిన వాని ఆర్తనాదం

చావు బాజాకు ప్రక్క వాయిద్యంగా మిగులుతూంటే

పెరగాల్సిన పైరు సాక్షిగా కర్షకాకృతి

విరిగిన నింగిలో మరకల మెరుపుల్ని మెరిపిస్తూనే ఉంది!

ఎక్కడో ఏదో నిలువలేనితనం ఊపిరాడనివ్వడం లేదు. పిల్లల్ని ఇలాగే వదిలేయడం కన్నా, నాడైన శైలిలో పట్టించుకోవాలనిపించింది. పిల్లలు చదువులో వెనకబడి పోవడానికి వ్యక్తిగత శ్రద్ధాసక్తులు ఎంతకారణమో, సాంఘిక పరిస్థితులు కూడా అంతే కారణం అనిపించింది. కనుక పాఠ్యప్రణాళికేతరంగా పని చేయాలనిపించింది. ఆలోచనలు ఒక కొలిక్కి రావడంతో తలమీది హిమాలయం కరిగి నీరైనట్లనిపించింది.

మరుసటి రోజు నుండి పిల్లలకు పాఠాలకు బదులు అక్షరాలు, గుణితం నేర్పడం మొదలుపెట్టాను. భాష రావాలంటే అక్షరాలు, గుణితం రావాలి. అప్పుడే వాక్యం చక్కగా రాయడం వస్తది. తప్పులు లేకుండా చదవడం వస్తదని వాళ్ల మనస్సుల్లో నాటుకొనేటట్లు

చెప్పాను. అలా నెల రోజులు గడిచింది. ఈ నెల రోజుల్లో రోజూ చెప్పే పాఠాలు పక్కకు పెట్టాను. ప్రతిరోజూ రాయడం, చదవడం చేయించాను. వాళ్ల ఎంతవరకు నేర్చుకోగలిగారనే ప్రశ్న నాకెదురయింది. ఫలితం కోసం సంప్రదాయిక పరీక్ష పెట్టదలచుకోలేదు. ఫలితం కోసం చేసిన నిరీక్షణ ఒక రోజు ఫలించింది. ఆ రోజు క్లాసురూంలో ఒక విద్యార్థి లేచి "సార్, నేను నెల రోజుల ముందు కన్నా ఈ రోజు బాగా రాసిన" అంటూ అతడు రాసిన పేరా చదివి వినిపించాడు.

ఆ విద్యార్థిలో వచ్చిన మార్పు గమనించి ఆనందించాను.

కడప కథలు స్త్రీ చైతన్యం

ఆర్.రాజేశ్వరమ్మ

ఈ ఆధునిక యుగంలో కూడా సంఘ సంస్కరణలో భాగంగా విద్యనార్జించి, ఒక ఉన్నతస్థాయికి చేరుకున్నా ఇంకా సనాతన సంప్రదాయాలకు, కులపెద్దల తీర్పులకు సమాజ కట్టుబాట్ల పేరుతో స్వేచ్ఛలేక, జరిగిన అవమానాలను బయటికి చెప్పుకొనక, తమలో తామే మధనపడుతూ బ్రతుకుల్ని ఎలా వెళ్లదీస్తున్నారో ఈ కథాసాహిత్యం వలన స్పష్టమౌతుంది.

ఈ ఆధునిక యుగంలో అనేక రంగాలలో స్త్రీలు పురుషులతో సమానంగా పాల్గొంటూ క్రియాశీల పాత్ర పోషిస్తున్నారు. భారత రాజ్యాంగం చట్టరీత్యా సమాన హక్కులు కల్పించినా ఆచరణలో సమానత లేదని స్పష్టమౌతుంది. ఒకవైపు గౌరవ, భక్తి భావాలు చూపుతూనే మరోవైపు అణిచివేతకు గురి అవుతుండో, ఎన్ని అవమానాలను ఎదుర్కొంటుండో, కుటుంబ జీవనంలో ఎంత దుర్భరమైన జీవితాన్ని అనుభవిస్తుండో, ప్రభుత్వ కార్యాలయాల్లో, విధి నిర్వహణలో అధికారుల ప్రవర్తన స్త్రీలపట్ల ఏ విధంగా ఉంటుండో, పిల్లల, కుటుంబ అభివృద్ధికి ఏ విధంగా తన ధన, మాన ప్రాణాలను తాకట్టు పెడుతున్నారో గ్రామీణ జీవితంలో భూస్వాముల ఆగడాలకు అమాయక స్త్రీలు ఏవిధంగా బలైపోతున్నారో కడప కథల్లో వివరించడం జరిగింది.

ఈ ఆధునిక యుగంలో కూడా సంఘ సంస్కరణలో భాగంగా విద్యనార్జించి, ఒక ఉన్నతస్థాయికి చేరుకున్నా ఇంకా సనాతన సంప్రదాయాలకు, కులపెద్దల తీర్పులకు సమాజ కట్టుబాట్ల పేరుతో స్వేచ్ఛలేక, జరిగిన అవమానాలను బయటికి చెప్పుకొనక, తమలో తామే మధనపడుతూ బ్రతుకుల్ని ఎలా వెళ్లదీస్తున్నారో ఈ కథాసాహిత్యం వలన స్పష్టమౌతుంది.

మన భారతీయ సమాజం కుల వివక్ష ద్వారా దళితుల్ని, లింగ వివక్ష ద్వారా స్త్రీలను, రెండు రకాల పౌరులుగా ముద్రవేసింది. ఈ ముద్రనేగాక, స్త్రీ వాస్తవంగా కుటుంబ హింస, సామాజిక హింస, అనే రెండు రకాల హింసలను ఎదుర్కొంటూందని మొత్తంగా అర్థం చేసుకోవచ్చు. సామాజిక వాస్తవికత సాహిత్యంలో ప్రతిబింబిస్తుంది. సాహిత్యం సమాజాన్ని ప్రభావితం చేయడమేగాక, చైతన్యవంతం చేస్తుంది. ఈ చైతన్యంలో భాగంగా వచ్చిన కథాసాహిత్యాన్ని ఈ విధంగా వివరించుకోవచ్చు.

కడప కథా సాహిత్యంలో వచ్చిన మొదటి కథ భారతం నాదముని రాజుగారి 'నీలవేణి' (1956). ఈ కథలో రచయిత ఒక కథను రాయాలని పూనుకొని కథను ప్రారంభించి, అందులో నీలవేణిని గురించి

రాసి ముగింపులో మలుపును గురించి రైలు క్రింద పడవేయటమా, బావిలో దూకించటమా, కాకపోతే పిచ్చిపట్టించి, రాళ్లు రువ్వించి మరీ చంపటమా? అని ఆలోచిస్తున్న సమయంలో నీలవేణి నిజంగానే ప్రత్యక్షమై "మాష్టారూ! నేను నీలవేణిని! నా కథ మీరు వ్రాయాలనుకున్నారు. మీ ఊహాపథంలో రూపొందిన కథను నేనిప్పుడే చదివాను కూడ. అందులో సగం మాత్రమే సత్యం. మిగిలినదంతా మిథ్య. అభూతకల్పన" అంటుంది.

ఎలిమెంటరీ స్కూల్ హెడ్ మాస్టర్ సుబ్బారామయ్య గారి ఆరుగురి ఆడపిల్లల సంతానంలో ప్రథమ సంతానమే నీలవేణి. పెళ్లి చూపులకు వచ్చిన వారి చూపులను గురించి "బేరానికి ముందు సంతలో పశువును చూచినట్టు వారు పరిశీలనగా చూస్తూ ఉంటే నావంటి మీద తేళ్లు, జెర్రులు ప్రాకినట్లయ్యింది అని అనడమే గాక, పెళ్లి చూపులను తాను భరించలేనని, ఎవరంటే వారిని పిలుచుక రావద్దని చెప్పడమే గాక, ఎలాగో నన్ను వదిలించుకోవాలని ఎందుకు మీరిలా వ్యర్థ ప్రయత్నాలు చేస్తారు. ఇక్కడ నా వునికే మీకంత కష్టంగా ఉంటే గోరంత విషం పెట్టి నన్ను చంపండని, తల్లిదండ్రులకు సమాధానం చెప్పి మనసులేని వాణ్ణి కట్టుకొని జీవితాంతం బాధపడేదానికన్నా ఉద్యోగం చేయటంలో తప్పేముందని నాన్నను ప్రశ్నించింది. రచయితకు తన కథనంతా చెపుతూ పాఠకుల్లో నా పాత్ర మీద సానుభూతిని వర్షింపజేయాలని నన్ను దారి తప్పించారు. విద్యా విజ్ఞానాలుండి పురోగామి దిశవైపు పయనించే అధునాతన స్త్రీని వంచితరాల్ని చేశారు. ఘోరంగా ఆత్మహత్య పాలయినట్లు చూడబోయారు. ఇది మీకు ధర్మమేనా? ఇది స్త్రీ జనోద్ధరణ కాదని, అందుకు పూర్తిగా వ్యతిరేకమైన భావాన్ని ప్రజల్లో పోగుచేస్తున్నారని నీలవేణి ప్రశ్నిస్తుంది నీలవేణి.

ప్రారంభ కథే స్త్రీ చైతన్యంతో కూడుకొని ఉన్నదని, కష్టాలను, సమాజపు నిందలను ఏ మాత్రం పట్టించుకొనక, చైతన్యం కలిగిన స్త్రీగా, వివాహం విషయంలో నిక్కచ్చిగా తన అభిప్రాయాన్ని చెప్పడమే గాక, తనతోపాటు ఉద్యోగం చేస్తున్న వాడిని, తనను అభిమానించి

ప్రేమించే సుబ్బారావును భర్తగా అంగీకరిస్తుంది. రచయిత తన కథలో సృష్టించిన నీలవేణి పిరికిపంద, నిరక్షరాస్యురాలు కాదని, సమస్యల్ని ధైర్యంగా ఎదుర్కొనే స్త్రీనని రచయిత తన అభిప్రాయాన్ని మార్చుకోవల్సిందిగా హితవు పలుకుతుంది. కనుక ప్రారంభ కథ అయిన నీలవేణి చైతన్యంతో కూడిన స్త్రీగా దర్శనమిస్తుంది.

కేతు విశ్వనాథరెడ్డిగారి 'రెక్కలు' కథానికలో పంకజం పాత్ర చైతన్యవంతంగా కన్పిస్తుంది. ఎన్నికల విధి నిర్వహణలో భాగంగా ఒక గ్రామానికి హోంగార్లుగా వచ్చిన పంకజం ఇరవై ఐదు సంవత్సరాల స్త్రీ. రాత్రి భోజనానంతరం పాఠశాలలో నిద్రిస్తుండగా ఏదో అలికిడైతే లైటు వేసి చూసింది. కాళ్ల దగ్గర పి.ఓ. (పోలింగ్ ఆఫీసర్) నాగేశ్వరరావు నిలబడి ఉన్నాడు. వెంటనే “ఏం పి.ఓ.సార్! నిద్రాపడం లేదా? కొంపదీసి నన్ను మీ భార్యగా అనుకొన్నారేమిటి? అన్నది. తెల్లవారుజామున బోరింగ్ దగ్గర స్నానం చేస్తుంటే ఆయన రావడం, దానికి పంకజం “సార్!... పి.ఓ. సార్! ఇట్లా రావద్దు. స్నానం చేస్తున్నా నా శీలమేమి పోదనుకోండి. అయినా మర్యాద. అయిదు నిమిషాలాగండి. ఆ లాంతర్ని లోపల పెట్టండి” అన్నది.

ఈ రెండు సంఘటనల వలన యాభై సంవత్సరాలపైన వయస్సు కళాశాల అధ్యాపకుడు తన కూతురులాంటి పంకజం పట్ల ఏవిధంగా ప్రవర్తించినది స్పష్టంగా అర్థమౌతుంది. ఈ కథలో వలె ఒక్క పంకజానికే కాదు. ఎన్నికల విధులకు వెళ్తున్న అధ్యాపకురాలండ్రు ఎదుర్కొనే వికారపు వికృత చేష్టలను పంకజం పాత్ర ద్వారా రమ్యంగా కళ్లకు కట్టినట్లు వివరించాడు. మరో మాట మాట్లాడకుండా కొంపదీసి నన్ను మీ భార్యగా అనుకొన్నారేమిటి? అనడంతో తలతీసేసినట్లయింది. రెండవ సంభాషణలో నాశీలమేమి పోదు. అయినా మర్యాద అని చెప్పతో ఫెల్లున కొట్టినట్లు పలికింది. రిటర్నింగ్ అధికారిగా ఎందుకు ఈ ఉద్యోగం చేస్తున్నావమ్మా అన్నాడు. దానికి సమాధానం చెప్పడమే గాక “ఎక్కడైనా ఏదో ఒకటి ఉంటుంది సార్. అందులోనూ అందరికీ అలుసుగా కనిపించే మా ఆడవాళ్లకు అంది” పంకజం. అంతేగాక “అదొక రకం ఊరకుక్క సార్. అదిలిస్తే పారిపోయే రకం” అని పగలబడి నవ్వింది. అనగా పి.ఓ. అధికారిని పంకజం ఒక ఊరకుక్క క్రింద జమకట్టింది. ఎంతో ధైర్యంగా, చమత్కారంగా, వ్యంగ్యంగా, అతని చేష్టలకు అడ్డుకట్ట వేసింది. ఇది పంకజం యొక్క తెలివి, ధీమా, చిలిపితనం, లౌక్యం, విజ్ఞత మొ॥ వాటిని తెలుపుతున్నాయి. అంతేగాక రిటర్నింగ్ అధికారికి తమ పిల్లల్ని కాపాడుతున్నామనే తమ రక్షణ వలయాలు వృథా అని, తమ రెక్కలు బలహీనమైనవని గుర్తించేటట్లు చేసింది. ఎన్నికల రిటర్నింగ్ అధికారి పంకజం ఎదుర్కొన్న సమస్యల్ని ధైర్యంగా తనను రక్షించుకొన్న వైనం చూసిన తర్వాత ఎవరికి వారు, పరిస్థితిని బట్టి, సందర్భాన్ని బట్టి రక్షించుకోవాలని, రక్షించుకొనే విధంగా పిల్లల్ని పెంచాలని,

తల్లిదండ్రుల సంరక్షణ ఎప్పుడూ, ఎల్లవేళలా ఉండటం కష్టమని, ఎవరి రెక్కల క్రింద వారు నివసించే విధంగా పిల్లల్ని పెంచాలనే గొప్ప సత్యాన్ని రిటర్నింగ్ అధికారి గుర్తించాడు. తన చేష్టల ద్వారా పి.ఓ.లాంటి తలతిక్క అధికారులు, మొగవాళ్ల పట్ల జాగ్రత్తగా ప్రవర్తించి మనల్ని మనం రక్షించుకోవాలనే చైతన్యాన్ని పంకజం వివరిస్తుంది. తన చైతన్యంతో రిటర్నింగ్ అధికారిని సైతం ఆలోచించజేసి కొత్త నిర్ణయాన్ని, నూతన అభిప్రాయాన్ని రేకెత్తించినది. చైతన్యంతో కూడిన పంకజం పాత్ర ఆడవాళ్లందరికీ మార్గదర్శకం.

తల అడ్డంగా ఊపింది ఆమె. “ఆడమగ సావాసం చెయ్యాలంటే శరీరాలన్నా కలవాలా, మనసన్నా కలవాలా. శరీరాలు కలవాలంటే ఎవరి వొల్లు మీద వారికి కోరికలుండాల. నా వొల్లు మీద నాకు కోరికలేవు. మీ మగాలెప్పుడో సంపిస్ర మనసంటావా అది నీకు లేదు. మనమెట్లా సావాసం జెయ్యాల?” అని చెప్పింది.

సన్నపురెడ్డి గారి ‘బొగ్గలబట్టి’ కథానికలో రంగమ్మ మస్తాన్ రెడ్డితో సంబంధం పెట్టుకొంటుంది. పెద్దరెడ్డి పంచాయితీ పెట్టగా మస్తాన్ రెడ్డి తప్పంతా రంగమ్మదేనని పంచాయితీలో చెప్పాడు. అనంతరం భర్త పాముకరచి చనిపోగా, భర్త మరణం తర్వాత రంగమ్మ పతివ్రత అయ్యింది. తర్వాత పది సంవత్సరాలకు మస్తాన్ రెడ్డి రంగమ్మను కలిసి మునుపటిలా ప్రవర్తించబోతాడు. అప్పుడు రంగమ్మ “నాతో మాట్లాడొద్దు. నా జోలికి రావద్దు. నేను లోగడి మనిషిని కాదంటూ” తన పైటను భుజాల మీదకు లాక్కొని ముడుచుకుపోతూ వెనక్కి తిరిగి వెళ్లిపోయింది.

“ఏమంటావ్?” నొసలెగరేశాడు
 “నీ మొగోల్లంటే నాకు వాంతికొస్తాంది... ధూ... అంది”
 ఉలిక్కిపడ్డాడు.
 దీంతో మస్తాన్ రెడ్డి ఆమె పట్ల తాను చేసిన పొరపాట్లు గుర్తుకు వచ్చాయి. అవన్నీ తను మగాడిననే అహంతో చేసినవే. “తప్పు నాదే చెంపలేసుకుంటా, ఇప్పున్నుంచయినా మనిద్దరం సావాసంగా ఉండాం” అని చెప్పాడు దీనంగా.

తల అడ్డంగా ఊపింది ఆమె. “ఆడమగ సావాసం చెయ్యాలంటే శరీరాలన్నా కలవాలా, మనసన్నా కలవాలా. శరీరాలు కలవాలంటే ఎవరి వొల్లు మీద వారికి కోరికలుండాల. నా వొల్లు మీద నాకు కోరికలేవు. మీ మగాలెప్పుడో సంపిస్ర మనసంటావా అది నీకు లేదు. మనమెట్లా సావాసం జెయ్యాల?” అని చెప్పింది.

నిరక్షరాస్యురాలైన రంగమ్మ తన జీవితంలో ఎదురైన అవమానాలు, ఆటంపాట్లు జీవితానుభవాల ఫలితమే ఈ సత్యమైన నిక్కచ్చియైన మాటలు. ఈ మాటలు విని మస్తాన్ రెడ్డి మాట్లాడలేకపోవడం ఆమె మాటల్లోనే చెప్పతో కొట్టినట్లు ఫెళ్లుమని వాయించింది. ఏమీ చదవని రంగమ్మ ఈ నిర్ణయం తీసుకోవడం, మస్తాన్ రెడ్డికి కనువిప్పు కల్గించడం ఆమె స్థాయికి అది సాహసమే. మునుపటి మస్తాన్ రెడ్డి చేష్టలకు అడ్డుకట్ట వేయడం మొగవాళ్ల బుద్ధుల్ని నిక్కచ్చిగా స్పష్టం చేయడం రంగమ్మ చైతన్యంగా చెప్పుకోవచ్చు.

కరువు నేపథ్యంతో వచ్చిన కథానికలలో ఒకటి గడ్డి. కరువు సమయంలో ప్రభుత్వం గ్రామాలకు వ్యాగస్లతో గడ్డిని సరఫరా చేసింది.

అయితే ప్రెసిడెంట్ గడ్డిని అందరికీ సమంగా పంపిణీ చేయక, తాను, తనకు అయిన వారికి మాత్రమే గడ్డిని కల్లాల్లో వేసుకున్నారు. అచ్చమ్మవ్వ ప్రెసిడెంట్ చేలో రాళ్లరదానికి కూలికి పిలవడంతో మధ్యాహ్నం దాకా కూలీ కెళ్లింది. చేలో రాళ్లరతున్నా ధ్యాసంతా వరిగడ్డి తెచ్చుకోవడం మీదే ఉంది. దాచిన డబ్బు వంద బొడ్డో దోపుకుని ఆస్పత్రికెళ్లి చూస్తే గడ్డిలేదు. అయిపోయింది. మధ్యదారిలో సుబ్బిరెడ్డి ఎదురయ్యాడు. ఆక్రోశం ఆపుకోలేక ఛర్రుమని లేచింది.

“నా బట్టా, నువ్వు రైతు కొంపల్లోను పుట్టినావా? కాపోడివేనా? ఇంత కలికాలమా? మేం మనుషులం కాదా? పెశిలెంటు, గూనెట్టి పెద్దిండోల్లైనా మనుషులు. మాది లెక్కాదా? నువ్వు నోటికి తినేది గడ్డినా, కూడా. గడ్డికాన్నే నీకింత వలపక్రమా? ఎద్దుల నోరు కొట్టినావు. మా నోరు కొట్టినావు. నీకేం పోయేకాలం? దూము తగలా? అని తిట్టడమే గాక సుబ్బిరెడ్డి పనుల్ని కుతంత్రాలను కడిగి పెట్టింది. దీంతో సుబ్బిరెడ్డికి దుమ్ము వదిలి తాను చేసిన పని ఏమో తెలుసుకున్నాడు. ముండనా బట్టల్లారా, ధూ ఒక్కనా బట్ట ఇది అన్యాయం అనడు. ఇది పూరా, వల్లకాదా?” అని అచ్చమ్మ తిట్టి గొంతు బొంగురు పోయింది. అచ్చమ్మవ్వ చూపిన తెగువకు మిగిలిన రైతులు కూడా సిగ్గుపడి తాము ప్రెసిడెంట్ మీద పార్టీ కట్టడానికి మంచి అడుగుని భావించారు.

ఈ కథానికలో అచ్చమ్మవ్వ తిట్టడానికి పూనుకోవడమే ఒక సాహసం. తనకు జరిగిన అన్యాయాన్ని భరించలేకపోయింది. ఇంకొక రోజు ఈ విధంగా అన్యాయం జరక్కుండా అడ్డుకట్టవేసింది. ఈమె తెగువతో మిగిలిన రైతులు పార్టీ కట్టాలన్న ఆలోచనకు రావడం పరోక్షంగా వారిని నైతం చైతన్యపంతుల్ని చేసిందని చెప్పుకోవచ్చు. ప్రెసిడెంట్ చేసినది అన్యాయమని తెలిసినా మిగిలిన గ్రామస్థులంతా నిలదీయలేకపోయారు. గ్రామస్థులు చేయలేని పనిని అచ్చమ్మవ్వ తిట్లరూపంలో చేయడం ఆమె చైతన్యంగా చెప్పుకోవచ్చు.

పాలగిరి విశ్వప్రసాద్ గారి ‘చుక్క పొడిచింది’ కథానికలో మాలజయుడ్ని తీసుకొని మడవకట్టడానికి చేనికీపోయిన వీరనాగిరెడ్డిని ప్రత్యర్థులు వేటకొడవళ్లతో వెంటబడి చంపారు. కొన్ని సంవత్సరాల తర్వాత వీరనాగిరెడ్డి పెద్దకొడుకు రవీంద్రారెడ్డి పేటకు వెళ్తున్న సమయంలో దారిలో దుగ్గెమ్మ వంకలో బాంబులేసి చంపారు. రవీంద్రారెడ్డి భార్య సుజాత వసారాలో గుమ్మానికి ఆసుకొని ఏదో లోకంలో చూస్తూ కూర్చుంది. తన ఇద్దరు మరదులు “నువ్వు దిగులు పడకొదినా, కేసు తెగకముందే ఒకరికి ఇద్దర్ని బలిపెట్టకుంటే మేం వీర నాగిరెడ్డికి పుట్టిపోట్లమేకాదని పలికారు. సుజాత బాగా ఆలోచించి “ఎటు తిరిగినా బతుకులో ఓడిపోయే ఈ బతుకు నాకూ, నా పిల్లల్లకు వద్దు. కాళికి కత్తికట్టి నీ కొడుకుల్ని నువ్వు బరిలోకి దించుతావేమో

గాని, నాపిల్లల్లను ఈ ఓడిపోయే పోరాటంలోకి దించను గాక దించను” అని తెగేసి చెప్పడమే గాక “ఇదేంటిది బ్రతికినంత కాలం శాంతి లేకుండా బతకడం? బతికి నన్నాకైనా నిశ్చింతగా బతకాలనుకుంటున్నా. ఈడుంటే నా పిల్లల్ల ఈ రొంపికే అలవాటు పడ్డారు ఇవే బుద్ధులొస్తాయి” అని తెగేసి చెప్పింది.

సుజాత వంటి సామాన్య స్త్రీ ఈ మాత్రం నిర్ణయం తీసుకోవడం జీవితంలో కొత్త మలుపే. పగ తీర్చుకోవల్సిన స్థితి నుండి ప్రకృతు తొలగి కొత్త జీవన పోరాటానికి సిద్ధమౌతుంది. ధైర్యంతో ఇంట్లో వారి ఇష్టాయిష్టాలతో సంబంధం లేకుండా తాను తన పిల్లలతో కలిసి టోనులో దూరంగా ప్రశాంత వాతావరణంలో జీవించాలని కోరుకొంది. తాను చదువుకొనలేకపోయినా తన అభిప్రాయాన్ని తెగేసి చెప్పడంలో ఆమె చూసిన, అనుభవించిన, సంఘటనలే ఆమెకు ఆ స్థాయి ధైర్యాన్ని కల్పించాయి. వై.సి.వి.గారి ‘లోకం ఓడిపోయింది’ కథానికలో పార్వతమ్మ గొప్ప సంస్కారం, మంచి హృదయం గల స్త్రీ భర్త పెట్టే బాధలకు తట్టుకోలేక గర్భవతిగా ఉన్నప్పుడే భర్తను వదిలి ఎవరికీ తన గురించి తెలియని ప్రాంతానికి వెళ్లి, ఆత్మస్థైర్యంతో నిక్కచ్చిగా నిలబడి స్వేచ్ఛగా, సంతోషంగా జీవిస్తుంది.

అందరూ పార్వతమ్మ చనిపోయి ఉంటుందని భావించినా, ఆమె మాత్రం కష్టాలకు వెరవక, “ఎదిరించే దారుణమే ఉండాలి కానీ లోకమే ఓడిపోతుందనే గొప్ప సత్యాన్ని తన జీవనం ద్వారా చూపిస్తుంది. ఈ కథానికలో పార్వతమ్మ చావకూడదనే దృఢ నిశ్చయాన్ని కల్గి ఉండటమే ఒక రకంగా చైతన్యం కలిగిన స్త్రీగా భావించవచ్చు. అందరిలాగా అర్థాంతరంగా తనువును చాలించక, భర్త లేకుండానే, తనకంటూ ఎవరూ లేని గ్రామంలో హాయిగా పదిహేను సంవత్సరాల కాలం పాటు జీవించి మార్గదర్శకంగా నిలబడినదని తెలుసుకోవచ్చు. చావకూడదనే నిర్ణయమే ఆమె చైతన్యంగా భావించవచ్చు.

పి.రామకృష్ణారెడ్డి గారి ‘కర్రోడు చచ్చిపోయినాడు’ కథానికలో జమిందారులైన రెడ్డెమ్మ, బాలమ్మల ఇంట్లో నాగి, భర్త, కూతురు బోడి ముగ్గురు మూడొందల రూపాయల అప్పు కొరకు పదిహేను సంవత్సరాలు జీతగాళ్లుగా పనిచేసినా అప్పు తీరలేదు. నాగికి కర్రోడు పుట్టి ఆరునెలలైనా సరియైన తిండి లేక ఎండ్రకాయలాగా ఎదుగుదల లేక ఈలగడ్డుకొని ఉన్నాడు. అంతేగాక కర్రోడికి ఒక రోజు వాంతి, బేదులు వచ్చి డీలాపడిపోగా ఆసుపత్రికి వెళ్లమని నాగి రంగమ్మను నాలుగు రూపాయలు డబ్బులు అడగగా దానికి రెడ్డెమ్మ అది పెద్ద బెమ్మండం కాదని, వాము నూరిపోయమని సలహా ఇచ్చింది. ఈ దెబ్బ నుండి కోలుకోలేకనే కర్రోడు చనిపోయాడు. కర్రోడు పోయిన తర్వాత నాగితో పాటు బోడికూడ పనికి వెళ్ళాంది. కర్రోడు మరణించిన నాలుగు రోజులకు రెడ్డెమ్మ, కొడుక్కు వాంతులు మొదలవ్వగా వంద

“నా బట్టా, నువ్వు రైతు కొంపల్లోను పుట్టినావా? కాపోడివేనా? ఇంత కలికాలమా? మేం మనుషులం కాదా? పెశిలెంటు, గూనెట్టి పెద్దిండోల్లైనా మనుషులు. మాది లెక్కాదా? నువ్వు నోటికి తినేది గడ్డినా, కూడా. గడ్డికాన్నే నీకింత వలపక్రమా? ఎద్దుల నోరు కొట్టినావు. మా నోరు కొట్టినావు. నీకేం పోయేకాలం? దూము తగలా? అని తిట్టడమే గాక సుబ్బిరెడ్డి పనుల్ని కుతంత్రాలను కడిగి పెట్టింది.”

రూపాయలు తీసుకొని ట్రాక్టరులో ఆసుపత్రికెళ్లి బ్రతికించుకొని వచ్చిన వాళ్లందరితో పాడు డబ్బు పోయినా పిల్లవాడికి గండం తప్పిందని రెండు మూడు రోజులు చెప్పింది. ఈ విషయాన్నంతటినీ గమనించిన బోడి బాలమ్మ కొడుకు తెల్లగా బొద్దుగా ఉన్నవాణ్ణి ఎత్తుకోవడం, వాడు ఏడ్వటం, ఏడుపును విని బాలమ్మ అడగటం, బోడి సమాధానం చెప్పుకుండటం జరిగింది. చివరకు రెడ్డెమ్మ 'ఓసి నియమా! ఇంతగా పిలిచినా పలకవు. ఎంత పొగరే నీకు బోడి తలమీద కొట్టడానికి చెయ్యొత్తింది రెడ్డెమ్మ. బోడి కదలకుండా కన్నార్పకుండా చూస్తోంది. ఆ చూపుకు రెడ్డెమ్మ కొట్టలేక చెయ్యి దించుకొంది.

బోడి చూపులో కసి ఉంది. ఆ పిల్లవాణ్ణి చూసినవ్వుడల్లా తన తమ్ముడు కక్ర్రోడు గుర్తుకొస్తున్నాడు. వీరు తమకు సరిగ్గా గింజలు ఇవ్వకపోవడం వలననే వాడికి సరియైన ఆహారం లేక, ఆరు నెలలైనా ఎదుగుదల లేక పుట్టినప్పటి నుండి అలానే ఉన్నాడు. వీరి కారణంగానే తన తమ్ముడు చనిపోయాడనే బాధ ఉంది. ఇన్ని కారణాలు తన మెదడులో స్పష్టంగా మెదలుతున్నాయి. అందుకే రెడ్డెమ్మ కొట్టడానికి చెయ్యొత్తగా బోడి కదలని, కన్నార్పని ఆ తీక్షణమైన చూపు చూసింది. ఆ చూపు ప్రశ్నార్థకంగా ఉంది. అందుకే తప్పు చేసిన రెడ్డెమ్మ భయపడి కొట్టకుండా చెయ్యి దించివేసింది. అప్పటి వరకు సాగిన రెడ్డెమ్మ పెత్తనం చూపు ద్వారా నిలిపివేయడమే చైతన్యమని ఈ కథానికీ ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు. ఈ చైతన్యం చేష్టలకు, అభిప్రాయాలకే కాక చూపులోనూ వ్యక్తం చేయవచ్చని తెలుస్తుంది.

పి. రామకృష్ణారెడ్డి గారి 'భార్యలు' కథానికలో సరళ భర్త మోహన్‌రావు తమ్ముడు రాజారావు పెద్దగూండా. తాగొచ్చి సరళ చెయ్యి పట్టుకోగా, ఆ సంగతి భర్తకు చెబితే "వాడేమన్నాడనీ! ఫర్వాలేదులే. నీ ప్రాతివ్రత్యం ఏమీ చెడదు. వాడు నా తమ్ముడేగా! అన్నాడట. సరళ భర్త పెట్టే రాక్షస కృత్యాలకు తట్టుకోలేక విడాకులు తీసుకుందామని భావిస్తున్న సమయంలో సరళను ఆ నిర్ణయం నుండి మళ్లించారు. కారణం అధికార పార్టీ ఎన్నికల్లో పోటీ చేయడానికి టికెట్ ఇచ్చిందట. గెలిస్తే మంత్రి అయ్యే అవకాశం ఉందట. కనుక విడాకులు తీసుకొంటే రాజకీయ భవిష్యత్తు దెబ్బ తింటుందని గ్రహించి, నిర్ణయాన్ని మార్చి వేశారు.

భర్త కోరిన విధంగా ప్రచారానికి పూనుకోవడం, ఈ ప్రచారంలో భాగంగా ప్రతి ఒక్కరికీ బొట్టుపెట్టి "తన భర్తను ఓడించడనీ, అతనికంటే మంచివాడైన అభ్యర్థిని ఎన్నుకోండని కోరుతుంది. తన భర్తకు వ్యక్తిగత జీవితంలోనూ, సామాజిక జీవితంలోనూ నీతి లేదని, భార్యనే మనిషిగా చూడని వాడు ప్రజల అభివృద్ధికి కృషి చేస్తాననడం పచ్చి అబద్ధం, మోసం" అని కుండబద్దలు కొట్టినట్లు ప్రకటిస్తుంది.

సరళ అందరి స్త్రీలలాగా భర్త తరపున ప్రచారం చేసినా,

గుణగణాలను చెప్పి భర్తను ఓడించడని చెప్పడానికి పూనుకోవడంలో చైతన్యం కన్పిస్తుంది. ఆమెకు నిజాయితీ, సంస్కారం, ధైర్యంతో కూడుకున్న చైతన్యవంతురాలుగా దర్శనమిస్తుంది. ఎన్నికల ప్రచారంలో చెడుగా చెప్పడం సాహసంతో కూడుకొన్న పని. చదువుకున్న స్త్రీ తన ఇష్ట ప్రకారం విడాకులు తీసుకొనక, తన ప్రతీకారాన్ని ప్రచారంలో ఉపయోగించుకొని దెబ్బతీసిన చైతన్యవంతమైన చదువుకున్న మహిళగా కన్పిస్తుంది. సరళ వలే రాజకీయ నాయకుల భార్యలు నిక్కచ్చిగా తమ

కొన్ని సంవత్సరాల తరబడి మంచిపేరు, అధికారం, నిజాయితీ గల రామిరెడ్డి తన దగ్గర పనిచేస్తున్న హరిజనులు మరియు కూలీ వాళ్లపట్ల ధర్మంగా ప్రవర్తిస్తున్నట్లుగా కన్పిస్తూ దోపిడీ చేసేవాడు. రామిరెడ్డి ధర్మదోపిడీని పుల్లన్న కోడలు పట్నానికి చెందిన పిల్ల సుబ్బులు కూలిజనం ముందు బయటిపెట్టి, ఆయన మోసాన్ని తెలియజేసి న్యాయంగా తమకు రావలసిన ధనాన్ని వచ్చేటట్లు చేస్తుంది.

భర్తల పట్ల ప్రవర్తిస్తే దేశం బాగుపడి అభివృద్ధికరమైన పాత్రను పోషిస్తుందనే సత్యాన్ని కూడా పరోక్షంగా తెలియజేస్తుంది.

చక్రవేణు గారి 'కువైట్ సావిత్రమ్మ' కథానికలో మరిది చిన్నబ్బి సావిత్రమ్మ చెడిపోయినదని, కుటుంబ చరువు, మర్యాదలను బజారుకీడ్చినదనే సాకుతో ఊరి నుండి వెళ్లగొట్టడని చెబుతాడు. పంచాయితీ దగ్గరకు వచ్చిన వారందరూ చిన్నబ్బి మాటల్ని విన్నారు. సావిత్రమ్మ మౌనంగా రోదిస్తూ కూర్చోంది తప్పు మారు మాట్లాడలేకపోయింది. ఆ సమయంలో చెంగవ్వ "ఏం సాయిత్రమ్మా తలొంచుకొని ఏడిసేదెందుకూ ఈడండురూ పతివ్రతలైపోయి, లోకానికి విరుద్ధంగా నువ్వు ఒక్కదానివే వ్యభిచారం చేయలేదులే. ముసుగులో కనబడకుండా చేస్తే అందరూ పతివ్రతలే. ముసుగు లేపితే అందరి గుట్టు ఎత్తిపోసినంతంటాది. నీకేం భయం లేదు. నువ్వు

చెప్పాలనుకొనేదేదో తెగిసి చెప్పేయే" అని చెప్పింది.

చెంగవ్వ ఏమాత్రం చదువుకొనలేకపోయినా సమాజంలో ముఖ్యంగా తమ గ్రామంలో ఎవరి జీవితాలు వ్యక్తిత్వం ఎలా ఉన్నాయి అనే అంశంపట్ల అవగాహన కలిగి ఉంది. అందుకే చిన్నబ్బి ప్రాతివ్రత్యాన్ని సైతం ఎరిగి ఉంది కనుకనే ముసుగులో కనబడకుండా చేస్తే అందరూ పతివ్రతలేనని ముసుగెత్తితే అందరి గుట్టు ఎత్తిపోసినంత ఉంటుందని, పరోక్షంగా చిన్నబ్బికి చురకనంటించడమే గాక, సామాజిక స్థితిగతుల పట్ల అవగాహన ఉన్న విజ్ఞురాలిగా దర్శనమిస్తుంది. అంతేగాక సావిత్రమ్మకు తను చెప్పదలచుకున్నదేదో చెప్పమని ధైర్యాన్ని తనకు తెలియకుండానే పంచాయితీలో చైతన్యంగా మాట్లాడగల్గింది. సావిత్రమ్మ కంటే చెంగవ్వనే చైతన్యవంతమైన పాత్రగా కన్పిస్తుంది.

కేతుగారి "చీకటి నాడి వెలుగునెత్తురు" కథానికలో కొన్ని సంవత్సరాల తరబడి మంచిపేరు, అధికారం, నిజాయితీ గల రామిరెడ్డి తన దగ్గర పనిచేస్తున్న హరిజనులు మరియు కూలీ వాళ్లపట్ల ధర్మంగా ప్రవర్తిస్తున్నట్లుగా కన్పిస్తూ దోపిడీ చేసేవాడు. రామిరెడ్డి ధర్మదోపిడీని పుల్లన్న కోడలు పట్నానికి చెందిన పిల్ల సుబ్బులు కూలిజనం ముందు బయటిపెట్టి, ఆయన మోసాన్ని తెలియజేసి న్యాయంగా తమకు రావలసిన ధనాన్ని వచ్చేటట్లు చేస్తుంది. పుల్లన్న తన కొడుకు కూతురుకు వివాహం చేయాలని భావించి వెయ్యి రూపాయలు ఇవ్వమని యజమాని రామిరెడ్డిని అడగగా పుల్లన్న వెయ్యి బాకీ అని తేల్చాడు. ఈ విషయం కోడలు

గతితర్కం

మనిషి అన్ని జీవుల కంటే
ఘనమైన వాడనేది
ఎంతసత్యమో!
నిస్సత్తువగల వాడు
అందరికీ బరువనేది
అంతే సత్యం!
మనుషుల్ని గుంపులుగా
మందలుగా నిస్సారంగా
చేస్తున్నారు
అంగవస్త్రంతో పిడికెడు
అన్నానికి దాసోహం చేస్తున్నారు
క్రియాశీలంగా మల్పడంలో
అలసత్వమే కారణమా!
ఇప్పుడు శిల్పానికి
మానవుని మనుగడలో పెద్ద పీట
ఆహారం, ఆహార్యంతోపాటు
జ్ఞాన ప్రవంతీ
మహా ప్రజ్వలనమే.

డా॥ కత్తిపద్మారావు

మనిషి తన్ను తాను
బ్రతికించుకోవడం కంటే
ఇతరుల చేత
నడిపించబడటానికే
ఇష్టపడుతున్నాడు
కర్తృత్వంలోనే
ప్రపంచ పరిణామం దాగివుంది
పర్యావరణంలో
సమతుల్యత సాధించాలంటే
జీవులమీద ప్రేమ వుండాలికదా!
ఒక చెట్టులోని ఆకు కదలికకు
శ్వాసకుండే అంతరాన్ని
గ్రహించాలి
తనకుతాను
కేంద్రంగా వుంటూనే
ప్రపంచ దృక్పథం
మనిషిని విస్తరింప జేస్తుంది
ప్రతి పరిశోధనా

కొత్త వెలుగులకు
జననం యిస్తుంది
పరిశోధనల్లో కృషితోపాటు
సృజన కావల్సి వుంది
వస్తువును స్వాయత్తం
చేసుకొనే ముందు
దాని సృష్టిని కూడా ప్రేమించు
అన్ని ఆంతర్యాలు
సమతుల్యతను సాధించడంలోనే
నశిస్తాయి
కదలిక, ఆలోచన
సమన్వయమే
సాధనకు మూలం
ప్రకృతినుండి అనుభూతి
పొందడమే కాదు
దాని ఆంతర్యాన్ని గుర్తించు
అప్పుడే!
మనిషి గమనం సుగమం అవుతుంది

సుబ్బులుకు చెప్పడంతో లెక్క తేల్చి రామిరెడ్డి పుల్లన్నకు మెయ్యి ఇవ్వాలని చెప్పి, “మామను పని మాన్పించివేస్తుంది. వరి కోతకు కూళ్లు ఎక్కిస్తే గాని కొడవళ్లు కట్టమని భీష్మించుకొని కూర్చోవడం వలన చిన్నరెడ్డి మొరతో రామిరెడ్డి దీనికంతటికీ సుబ్బులు కారణమని తెలుసుకొని నీవు చెడిపోయింది కాక, ఊరందరినీ చెడగొడుతున్నావు. శని లంజముంద నీతి జాతీ లేకుండా బతికేదానికి నీకెందుకే ఈ గొడవలన్నీ అని అరిచాడు. రామిరెడ్డి మాటలకు కనీసం తొట్రుపాటు కూడా లేకుండా “నేను సెడినదాన్నే అనుకో. నన్ను చూసి రెడ్డెమ్మను సెడిపోమను. ఊర్లో రైతమ్మగార్లందరినీ సెడిపోమను. వీళ్లందరినీ సెడిపోమను. నేను సెడిపోతే నాకేనష్టం. నువ్వు మరి సానా మంచోడివి. సారాయి బీడీలు తాగవు. కానీ అందరినీ ముంచుతావు మాటల్లో, దొంగ లెక్కల్లో. నిన్ను చూసి రైతులంతా నీమాదిరి తయారయినారు. మాకు పుట్టగతులు లేకుండా చేస్తున్నారు. మా మామతో గొడ్డుచాకిరి చేయించుకున్నావు. పావలా రూపాయి చేతిలో పెట్టి పదైదు నూర్లు బాకీ తేల్చినావు. పదేండ్ల నుంచి కూలీ ఒక్క పావలా అన్నా పెంచినావా? మీ ఆదాయం యేమన్నా తగ్గిందా? పెంచకపోవడానికి...?”

సుబ్బులు మాటలకు కూలీ జనం ఆశ్చర్యచకితులై నోటమాట రాకుండా సుబ్బులు మాటలే తమ పలుకులుగా భావించారు.

ఈ కథానికలో సుబ్బులు చదువుకున్న పట్నం పిల్ల. అందుకే రెడ్డి దోపిడీని ధైర్యంగా నిలదీసింది. అంతేగాక రెడ్డి మోసాల్ని, అన్యాయాల్ని పదిమందిలో సృష్టంగా విప్పిచెప్పింది. కూలీ డబ్బులు

పెంచేవరకు కోతకు రామని భీష్మించుకొని కూర్చోవడంలో కూలీలు సైతం చైతన్యవంతులైనారు. అందుకే తమకు గిట్టుబాటు కలిగే కూలీని పెంచమని కోరుకున్నారు. కూలీ వారికి న్యాయంగా కూలీని నిర్ణయించడం, పుల్లన్న మోసానికి తెరదించడంలో సుబ్బులు చైతన్యవంతమైన పాత్ర పోషించిందని తెలుస్తుంది.

స్త్రీ నేపథ్యంతో అనేక కథలు వచ్చినప్పటికీ స్త్రీలు తమకు ఎదురైన సమస్యలను సహనంతో భరించడం, సహనం కోల్పోయినప్పుడు ఆత్మహత్య చేసుకోవడం, గ్రామ పంచాయితీలో తమ అభిప్రాయాన్నే ఏమాత్రం వ్యక్తం చేయక, సమాజ కట్టుబాట్లకు భయపడి చేయని తప్పులకు శిక్షను అనుభవించి తమలోతామే మధనపడుతూ, జీవితాలను కొనసాగించారేగాని, ధైర్యంగా నిలబడి, అప్పటివరకు కొనసాగుతున్న ఆధిపత్యాన్ని అడ్డుకట్ట వేయగలిగిన స్త్రీలు చాలా కొద్దిమంది మాత్రమేనని ఈ కథానికల ద్వారా తెలుస్తుంది.

మొత్తానికి కడప కథల్లో స్త్రీ చైతన్యం గురించి పరిశీలించినట్లయితే చదువుకున్న స్త్రీలు చాలా తక్కువ. కేవలం ఒకరు, ఇద్దరు మాత్రమే కనిపిస్తారు. కానీ అప్పటి వరకూ కొనసాగుతూ వస్తున్న అధికారాన్ని, దోపిడీని, మోసాన్ని, వంచనను, కొనసాగినీయకుండా తిట్లరూపంలోనూ, చురుకైన సంభాషణలతోనూ, ఎత్తిపొడుపుతోనూ, నిలదీయడంలోనూ, ప్రచారం చేయడం తీక్షణ చూపు మొదలైనవి వివిధ రకాలుగా అడ్డుకట్టవేయడం జరిగింది. ఈ అడ్డుకట్టనే స్త్రీ చైతన్యంగా భావించి గుర్తించవచ్చు.

‘తిమ్మావజ్జుల’ సాహిత్య విమర్శ

సంప్రదాయ సాహిత్య విమర్శ - ఆధునికతా ప్రభావం

రాచపాళెం చంద్రశేఖరరెడ్డి.

సాధారణంగా సంప్రదాయ కవుల్ని గురించి మాట్లాడేటప్పుడు వాళ్లు ఎంతగా గతంలో ఉన్నా, ఎంతవెనకటి వస్తువును తీసుకున్నా సమకాలీన ప్రభావంలోంచి తప్పించుకోలేరని చెబుతుంటాం. కవిత్రయం మొదలుకొని నేటి సంప్రదాయ కవులదాకా అనువాద సాహిత్యంలో మార్పులు చెయ్యడానికి సమకాలిక పరిస్థితుల ప్రభావమే కారణం. ఇది సంప్రదాయ సాహిత్యం విషయంలోనేకాదు, సంప్రదాయ సాహిత్య విమర్శ విషయంలోనూ వాస్తవమే.

“కావ్యమునందు సమకాలీనభావములను, సంప్రదాయములను దర్శనమునందు వలె బ్రతిఫలించుననుట యనుభవపునర్మము. కలియెంత జాగరూకత వహించినను, వన్నవెంత పురాతనమయినను

నాతని కవితలో సమకాలీన భావములను, నాచారములను నెట్లో చోటుచేసికొనును. తనకాలమునధిగమించియే కవియు భావజాలడనుట కాదనరాని సత్యము”

(తిమ్మావజ్జుల కోదండరామయ్య: కవీరాజశిఖామణి:పు:188)

సాధారణంగా సంప్రదాయ కవుల్ని గురించి మాట్లాడేటప్పుడు వాళ్లు ఎంతగా గతంలో ఉన్నా, ఎంతవెనకటి వస్తువును తీసుకున్నా సమకాలీన ప్రభావంలోంచి తప్పించుకోలేరని చెబుతుంటాం. కవిత్రయం మొదలుకొని నేటి సంప్రదాయ కవులదాకా అనువాద సాహిత్యంలో మార్పులు చెయ్యడానికి సమకాలిక పరిస్థితుల ప్రభావమే కారణం. ఇది సంప్రదాయ సాహిత్యం విషయంలోనేకాదు, సంప్రదాయ సాహిత్య విమర్శ విషయంలోనూ వాస్తవమే.

ఇరవయ్యవ శతాబ్దంలో వచ్చిన సాహిత్య విమర్శలో సంప్రదాయ విమర్శకుల ఆధిక్యత తక్కువైందేమీకాదు. ప్రాపంచిక దృక్పథంలో సాహిత్య సిద్ధాంతాలలో సంప్రదాయవాదులు వెనకటివాదులుగానే ఉంటూ, ఆ శతాబ్దంలో ఆధునికంగా వచ్చిన ఉద్యమాల ప్రభావంలోంచి, ఆధునిక భావజాలాల ప్రభావంలోంచి తప్పించుకోలేకపోయారు. డా॥ కోదండ రామకృష్ణయ్య లాంటి వాళ్లు ఈ దృష్ట్యా అధ్యయనం చెయ్యదగినవాళ్లు. డా॥తిమ్మావజ్జుల కోదండరామయ్య ఈ కోవకు చెందిన సాహిత్య విమర్శకులు.

సాహిత్య ప్రస్థానం జూలై 2010

తిమ్మావజ్జుల మన సంప్రదాయ విమర్శకులలో రెండవ తరానికి చెందినవారు. ఆయన (2.2.1925-26.5.1981) మద్రాసు త్యాగరాయ కళాశాల, శ్రీ వెంకటేశ్వరా విశ్వవిద్యాలయం, మధురై కామరాజు విశ్వవిద్యాలయాలలో తెలుగు అధ్యాపకులుగా, ఆచార్యులుగా పనిచేశారు. నుదుటిమీద విబూది పట్టెలు పెట్టుకొని ఒక చేతిలో మహాభారతం, ఇంకో చేతిలో నవల పట్టుకొని కనిపించే వారాయన. భావజాల పరంగా సంప్రదాయవాదే. ఆధునిక ఆలోచనల్ని కూడా ఆమోదిస్తూ విద్యార్థులకు పాఠం చెప్పేవారు. ఒకరకంగా తిమ్మావజ్జుల సాహిత్య విమర్శకులుగా సంస్కరణవాది. ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్యంలో ‘దేశి’ సంప్రదాయం మీద దృష్టిపెట్టడంలో ఆయన సంస్కరణ ప్రీతివ్యక్తమౌతుంది. “ఆంధ్ర సాహిత్యోద్యమంలో దేశికవిత్వోద్యమం-పాల్కురికి సోమన పాత్ర” అనే అంశం మీద పరిశోధన చేశారు. కవీరాజ శిఖామణి, కళాపూర్ణోదయ ప్రశంస, పాలవెల్లి, తెనుగుమఱుగులు, ఆంధ్రపదకర్తలు, మధురై తంజావూరు తెలుగు కవులు (ఆంగ్లంలో) ప్రబంధ పారిజాతం వంటి విమర్శ గ్రంథాలు రాశారు. ఇంకా అనేక విమర్శ వ్యాసాలు రాశారు. అనువాదాలు చేశారు. ప్రాచీన గ్రంథాలను పరిష్కరించారు. దక్షిణ భారతీయ సాహిత్యాలను తులనాత్మకంగా అధ్యయనం చేశారు.

తిమ్మావజ్జుల స్వాతంత్ర్యానంతర తొలితరం తెలుగు సాహిత్య విమర్శకులు, పరిశోధకులు. 1950 ప్రాంతాల నుంచి విమర్శకులు రాశారు. ఆయన ప్రాథమికంగా సంప్రదాయవాది. అయినా ఆయన మీద కట్టమంచి, పింగళి లక్ష్మీకాంతంల ద్వారా విశ్వవిద్యాలయాల్లోకి ప్రవేశించిన పాశ్చాత్య విమర్శ ప్రభావముంది. అలాగే అప్పుడే

27

ముగిసిన స్వాతంత్ర్యోద్యమం, అప్పుడు కొనసాగుతున్న ఆంధ్ర, విశాలాంధ్రోద్యమాల ప్రభావం, అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమ ప్రభావం కూడా ఆయన మీద పనిచేశాయి.

ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్యంలో తెలుగు వాళ్ల సంప్రదాయాలను అన్వేషించడం, పాత్రలగుణశీలాలను వాస్తవిక సామాజిక దృక్పథంతో విశ్లేషించడం, స్త్రీ పాత్రలలోని ఆదర్శాలను ఎత్తిచూపడం, సాహిత్యంలో వాస్తవికతను, సామాజిక జీవితాన్ని వెతకడం, సాహిత్యంలో చిత్రించబడిన ప్రధానాంశాల కన్నా, ప్రత్యామ్నాయ అంశాల ప్రాముఖ్యాన్ని వివరించడం- ఇలాంటివే తిమ్మావజ్జలపై సమకాలీన ప్రభావాన్ని నిరూపించే అంశాలు.

తిమ్మావజ్జల వారి విమర్శను వివరణాత్మక విమర్శ అనవచ్చు. లేదా వర్ణనాత్మక విమర్శ అనవచ్చు. సంప్రదాయ అలంకార శాస్త్రాలను గాని, పాశ్చాత్య అలంకార శాస్త్రాలను గాని ఉపయోగించుకోకుండా (అంతర్గతంగా వాటి ప్రభావం ఉండవచ్చు) ఒక కావ్యాన్ని, ఒక పాత్రను, ఒక ఘట్టాన్ని తీసుకొని, దాని మీద తనకు కలిగిన అనుభూతిని వివరించుకుంటూపోవడం ఆయన విమర్శ విధానం. అంతేకాకుండా తాను విమర్శకు తీసుకున్న అంశంలోని వాస్తవికతను, స్థానికతను లేదా దేశిని వివరించడం ఆయన విమర్శలో ముఖ్యాంశం. కథను చెప్పి ఊరుకోడు. అట్లని కథను విస్మరించడు. కథను వివరిస్తున్న క్రమంలోనే ఆ కథలోని ఘట్టాలమీద, పాత్రలమీద, వర్ణనల మీద ఒకటి రెండు వ్యాఖ్యలు చేస్తారు. అదే ఆయన విమర్శ.

‘మగువమాంచాల’ వ్యాసంలో ఆయన బ్రహ్మనాయుడు బాలచంద్రుల కన్నా మాంచాల గొప్పపాత్ర అని నిర్ధారించి వివరించారు. యుద్ధానికిపోతూ భార్య దగ్గరకు వచ్చిన బాలచంద్రుని పట్ల మాంచాల ప్రవర్తించిన తీరు.. తన సుఖం కన్నా దేశక్షేమం ముఖ్యమని భావించి భర్తను ప్రోత్సహించడం ఆయనకు బాగా నచ్చింది. మాంచాలకు ఆమె తల్లిరేఖాంబ కర్తవ్యబోధ చేసిన ఘట్టం “ఆంధ్రుల చరిత్రమున ననుపమానము” అని అభిప్రాయపడ్డారు. (పాలవెల్లి:పు11) శృంగార నైషధంలో శ్రీనాథుడు దమయంతి పెండ్లిని చిత్రించిన తీరును వివరిస్తూ “శ్రీనాథుడా కథకు బురాణత్వమును బరిహరించి కావ్యత్వమును బ్రస్ఫుటింపజేసినారు. దమయంతి ఎక్కడో విదర్భదేశములోని పడుచుగాగాక ఇక్కడ తెలుగు ఆడ బిడ్డగానయినది” అని నిర్వచించారు. దమయంతి పెండ్లి సమయంలో కత్తిధరించటం, విలువైన సొమ్ములు ధరించడం, బ్రాహ్మణస్త్రీలకు చందనాదులివ్వడం, వియ్యాల వారింట అలంకరణ- మొదలైన అంశాలన్నిటినీ వివరించి ఆ పెండ్లి తెలుగు నేలలో జరిగే క్షత్రియుల పెళ్లి అని అభిప్రాయపడ్డారు. ఇంకా అనేకాంశాలను పేర్కొని శృంగారనైషధం “తెలుగుదనమునకు గాణాచిగానున్నది” అన్నారు. (పాలవెల్లి: పు: 28) ఈ తెలుగు తనం అన్వేషణలో ఆయన మీద ఆంధ్రరాష్ట్రోద్యమ ప్రభావమే పనిచేసినది.

అభ్యుదయ సాహిత్యం వచ్చిన తర్వాత ప్రాచీన సాహిత్యంలో సహాయక పాత్రలను, విస్తృత పాత్రలను ప్రధానం చేసి అధ్యయనం చెయ్యడం ఒక ధోరణి అయ్యింది. తిమ్మావజ్జల వారి మీద ఆ ప్రభావం పడింది. ఆముక్త మాల్యదలోని మాలదాసజ్జ పాత్ర మీద రాసిన వ్యాసం అలాంటిదే. ఒక సంప్రదాయ విద్వాంసుడు “ఆముక్త మాల్యద యందు రాయలవారు చిత్రించిన పాత్రములలో విష్ణుచిత్తునికన్నను, నాతని కుమార్తెయగు గోదాదేవికన్నను గూడ పాఠకుల హృదయములకునెక్కుతూ దగ్గరగా నుండి మెప్పుగొలుపు పాత్రము మాలదాసరి” (పాలవెల్లి: పు:29) దాసరి పాత్ర చిత్రణలోని వాస్తవికత ఆయనకు ముచ్చటగొలిపింది. ఏనాటివాడోయాయిన కావ్య పాత్రను వలెగాక

మాలదాసరి ‘మాంసకండరములతో మన యెదుటగావ్యములో నజీవుడై సాక్షాత్కరించుచున్నాడు’ (పాలవెల్లి: పు: 42) సాహిత్యం సామాజిక వాస్తవికతకు ప్రతిఫలనం అని అభ్యుదయ సాహిత్యం అందించిన సూత్రం ప్రభావం ఈ వ్యాసంలో కనిపిస్తుంది.

కళాపూర్ణోదయమన్నా అందులోని శాలీనుని పాత్రన్నా తిమ్మావజ్జల వారికి చాలా ఇష్టం. వ్యాసంలో ఆధారాలు చూపలేదుగాని, మనుచరిత్రలోని ప్రవరని పాత్రకన్నా పైచేయిగా ఒక పాత్ర సృష్టించేయ్యాలనుకొని పింగళి సూరన శాలీనుని పాత్రను సృష్టించాడని అభిప్రాయపడ్డారు. పెద్దన సూరనల దృక్పథాలు వేరని, పెద్దనది ధర్మ దృష్టి అని, సూరనది కళాదృష్టి అని వీటి ప్రభావమే ప్రవరశాలీన పాత్రలని చెప్పటం కొత్తరకం పరిశీలనే (చూ: వ్యాసం శాలీనుడు)

గంగుల పిన యెల్లయ్య రచించిన శ్రవ్యగేయ కావ్యం “కాటమ రాజు కథ”లోని పాత్రలను గూడ ఉదాత్త వాస్తవిక దృష్టలతో పరిశీలించారు తిమ్మావజ్జల. ఇందులో కాటమ రాజు పాత్రకు, ప్రవరుడు, శాలీనుడు, గిరీశం, యుగంధర పాత్రలతో సమాన స్థానం ఇచ్చారు. ధర్మవరం వారి విషాద సారంగధర నాటకంలోని చిత్రాంగి పాత్రను గురించి వివరిస్తూ అప్పటి సామాజిక పరిస్థితులే చిత్రాంగి పాత్రను అలా సృష్టించాయి అని సామాజిక పరిస్థితులకు సాహిత్యానికి గల సంబంధాన్ని గుర్తించారు. ‘పాలవెల్లి’లో ప్రాచీన ఆధునిక సాహిత్యంలోని ఆరు విధాలైన ఆరు పాత్రలను ఆరు సాహితీ సామాజిక కోణాలనూ తిమ్మావజ్జల పరిశీలించారు. ప్రాథమికంగా సంప్రదాయవాది అయినా పరిశోధనలో, విమర్శలో సమకాలిక భావజాలం ప్రభావానికి గురై తిమ్మావజ్జల ఈ వ్యాసాలు రాశారు.

“కవరాజ శిఖామణి” తిమ్మావజ్జలవారు నన్నెచోడుని కుమార సంభవం మీద రాసిన విమర్శ గ్రంథం. అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమం ఊపందుకున్న సమయంలో సంప్రదాయ సాహిత్యమంతా అనువాద

గంగుల పిన యెల్లయ్య రచించిన శ్రవ్యగేయ కావ్యం “కాటమ రాజు కథ”లోని పాత్రలను గూడ ఉదాత్త వాస్తవిక దృష్టలతో పరిశీలించారు తిమ్మావజ్జల. ఇందులో కాటమ రాజు పాత్రకు, ప్రవరుడు, శాలీనుడు, గిరీశం, యుగంధర పాత్రలతో సమాన స్థానం ఇచ్చారు. ధర్మవరం వారి విషాద సారంగధర నాటకంలోని చిత్రాంగి పాత్రను గురించి వివరిస్తూ అప్పటి సామాజిక పరిస్థితులే చిత్రాంగి పాత్రను అలా సృష్టించాయి అని సామాజిక పరిస్థితులకు సాహిత్యానికి గల సంబంధాన్ని గుర్తించారు.

సాహిత్యమని అందులో మౌలికతలేదనే వాదం ఒకటి బయలుదేరింది. అయితే సంప్రదాయ సాహిత్య విమర్శకులు, విద్వాంసులు ఈ వాదాన్ని ఆమోదించలేదు. తెలుగు కవులు సంస్కృత సాహిత్యాన్ని అనువదిస్తున్నా, వాళ్లు తమ మౌలికతను వదులుకోలేదని నిరూపించే ప్రయత్నం చేశారు. అలాగే ప్రాచీన సాహిత్యమంతా ఊహలోంచి పుట్టింది కాదని, దానికి కూడా సామాజిక మూలాలన్నాయని రుజువు చేసే ప్రయత్నాలు కూడా చేశారు. ఇలాంటి ప్రయత్నాలకు అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమమే ప్రేరణ.

తిమ్మావజ్జల “కథా వస్తువు సంస్కృత మూలకమయినను మూలమునకు మక్కికి మక్కి అనువాదము తెలుగు కవుల లక్ష్యము కాదు” అనే పరికల్పనతో నన్నెచోడుని మౌలికతను నిరూపించే ప్రయత్నం చేశారు. సంప్రదాయ సాహిత్య విమర్శకులు ప్రాచీన కవులు అనువాదంలో చేసే మార్పులు చేర్పులకు రస సంవాదన, ఔచిత్యపరిపోషణ వంటి సాహిత్య కారణాలనే చెబుతారు. ఆ చేర్పులకు, మార్పులకు సామాజిక కారణాలుంటాయని వాళ్లు గుర్తించలేదు. తిమ్మావజ్జల కూడా కుమార సంభవంలో నన్నెచోడుడు చేసిన మార్పులను రసం ఔచిత్యం దృష్టితోనే చర్చించారు. అయితే ఆ కావ్యంలో దేశీయతను ఆయన అభినవేశంతో పరిశీలించారు. ఆ కావ్యంలోని జాను తెనుగును పరిశీలించడంలో ఆయన ఆధునిక దృష్టి మరింత ప్రస్ఫుటమౌతుంది. “నాటి సాహిత్యములో శివకవులవతరింప జేసిన అభ్యుదయము బహుముఖము, పరిపుష్టము. అభ్యుదయమునది యంతంతలలోనగు పని కాదు.

శ్రమైక సాధ్యము. పాఠదారుల బరిహరింపజాలని పరమ ఛాందసుల నభ్యుదయవాదులెదురొస్తా వలసియున్నది” (పు:58) శివకవులను గురించి తిమ్మావజ్జల ఈ ప్రకటన చేయడంలో సమాజంలోనూ, సాహిత్యంలోనూ మార్పును కాంక్షించే అభ్యుదయ సాహిత్య సిద్ధాంతాల ప్రభావమే కనిపిస్తున్నది. కొత్త పనిముట్లతో ప్రాచీన సాహిత్య విమర్శకు పూనుకునే ధోరణిని ఈ మాటలు రుజువు చేస్తున్నాయి. కుమార సంభవంలో తనకు తోచిన సాంఘికాంశాలన్నిటినీ క్రోడీకరించి ‘సాంఘిక జీవనము’ అనే అధ్యాయం రాసిన తిమ్మావజ్జల “సంఘములోని అన్ని తరగతులవారి జీవన విధానములను సూక్ష్మముగా పరిశీలించియుండెను” అని నిర్ధారించారు తృప్తిగా. ఆయనకు ఈ తృప్తినిచ్చినది అభ్యుదయ సాహిత్య విమర్శ అందించిన ఆధునిక ప్రమాణాలే. కుమార సంభవంలోని విభిన్న సామాజిక వర్గాల జీవితాల ప్రస్తావనలను క్రోడీకరించారు తిమ్మావజ్జల. అయితే సంప్రదాయ పండితులు ప్రాచీన సాహిత్యంలో సామాజిక జీవితాన్ని అన్వేషించే క్రమంలో ఒక యాంత్రిక విధానాన్ని అనుసరిస్తారు. ఏకాంతంలోనైనా ఒక రచయిత ఒక రచన చేస్తే, అందునా ఒక భృహత్కావ్యం రాస్తే అందులో ఏదో ఒక జీవితం ఉంటుంది. అది ప్రతిబింబిస్తుంది. అయితే రచయితకు ఆ జీవితం పట్ల ఆరాధనాత్మక

అధ్యాత్మిక భావన ఉందా! విమర్శనాత్మక దృక్పథముందా అన్న దానిని సంప్రదాయ విమర్శకులు పట్టించుకోరు. కావ్యంలో జీవితం ఉందా అంటే ఉందని ఉన్న దానిని చూపిస్తారు. తిమ్మావజ్జల కుమారసంభవంలోని సాంఘిక జీవితాన్ని వివరిస్తూ “ఆ కాలమున వర్ణాశ్రమ ధర్మములు మిక్కిలి భక్తి శ్రద్ధలతో నాచరింపబడుచుండెను!! అంటారు. (పు:189) అయితే ఈ వాస్తవం మీద విమర్శకుని దృక్పథం- విమర్శనాత్మక దృక్పథం విమర్శలో కనిపించదు.

“పంచముల నాకాలమున గ్రామాదులయందలి చెరువులలోనికి రానిచ్చెడి వారు కాదు. తెలిసియో తెలియకయో వారు చెరువులో స్నానము చేయుటో జలముల త్రాగుటో, గుడ్లలుతుకుటో గావించిన యెడల నవర్జులగు వారు ముఖ్యముగా బ్రాహ్మణులు దానిని వర్జించియందు స్నానపానాదులు పరిహరించుచుండిరి” అని కుమార సంభవంలో కనిపించే అతి ముఖ్యమైన సాంఘికాంశాన్ని పేర్కొన్నారు. ఈ సాంఘిక క్రోధాన్ని ఎత్తిచూపడం వరకే పరిమితమయ్యారు. దానిమీద వ్యాఖ్యలేదు. దాని మీద వ్యాఖ్యానించాలంటే మార్గిష్టు దృక్పథముంటేగాని కుదరదు. దళిత బహుజన దృక్పథముంటేగాని జరగదు. దృక్పథం ఉండడం వేరు, ప్రభావం ఉండడం వేరు. తిమ్మావజ్జల మీద అభ్యుదయ మార్గియ భావజాల ప్రభావం ఉంది. ఆయనకు ఆ దృక్పథం లేదు.

అయినా తిమ్మావజ్జల వారు ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్యంలో ‘దేశి’ని అన్వేషిస్తూ అనేక పరిశోధనలు, విమర్శలు రాశారు. ఆయా కాలాల వాస్తవ జీవితం సాహిత్యంలో ప్రతిబింబించిన తీరును ఎత్తి చూపే ప్రయత్నం చేశారు. సంస్కృత సాహిత్యంలోంచి తెలుగు సాహిత్యాన్ని విడదీసి చూపించే ప్రయత్నం బాగా చేశారు. ఇందుకు దోహదం చేసింది ఆయన సమకాలిక సామాజిక సాహిత్య ఉద్యమాలు, భావజాలాలు.

“చిత్రాంగి యతిలోక సౌందర్యవతియ్యు దైవోపహత. ఆమెలోని తీరని వాంఛయే ఆమె అన్ని దుష్కార్యముల జేయించినది. అది ఆమెలోని మన్మథపిశాచము తప్పుకాని యామెతప్పుకాదు. ముదుసలులకు వివాహితలయిన పడుచు పెండ్లముల హృదయములకు నామె ప్రతీకము. చిగిర్చిమొగ్గతొడుగుచున్న యామెలోని యాశీలత మొదలంట నరుకబడుటచే నామె తప్పనిసరిగా గావించిన యాయాయి యకార్యముల కానాటి సంఘమీ యుత్తరవాదియగునుగాని యామెమాత్రము కాణాలదు” (పాలవెల్లి: పు 82) ఈ వాక్యాలు సంప్రదాయ విమర్శనలతో భావభౌతిక వాదభావజాల సమ్మిశ్రిత లక్షణానికి నిదర్శనం.

(ఈ వ్యాస రచనకు ఆధారం: 1.పాలవెల్లి, 2. కవిరాజ శిఖామణి.)

తిమ్మావజ్జల వారు ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్యంలో ‘దేశి’ని అన్వేషిస్తూ అనేక పరిశోధనలు, విమర్శలు రాశారు. ఆయా కాలాల వాస్తవ జీవితం సాహిత్యంలో ప్రతిబింబించిన తీరును ఎత్తి చూపే ప్రయత్నం చేశారు. సంస్కృత సాహిత్యంలోంచి తెలుగు సాహిత్యాన్ని విడదీసి చూపించే ప్రయత్నం బాగా చేశారు. ఇందుకు దోహదం చేసింది ఆయన సమకాలిక సామాజిక సాహిత్య ఉద్యమాలు, భావజాలాలు.

కథ

కొత్త దుప్పటి

ఆంగ్ల మూలం: అపర్ణపల్లవి

స్వచ్ఛానువాదం: సి. హెచ్. శ్రీనివాసమూర్తి

అతని వయసెంతో ఎవరికీ అంతుబట్టదు. ముప్పుయి సంవత్సరాల యువకుడు కావచ్చు. అరవై సంవత్సరాల వృద్ధుడన్నా నమ్మొచ్చు. సన్నని, కొద్దిగా ముందుకు వొంగిన శరీరం, చూడటానికి బలిష్ఠంగా అనిపించినా, కోలగా, బలహీనంగా ముడుతలు బారిన మొఖం-గారపట్టిన పళ్లు సూర్య తాపానికి నల్లబారిన మేను- మామిడి టెంకెలా తైల సంస్కారం లేక నిక్కబొడుచుకున్న జుట్టు- ఇవేవీ అతని వయో నిర్ధారణకు కొలమానాలు కాలేవు.

అతనొక పురాతన, ఎండిపోయిన మాను. అటువంటి మాను వయసు ఎంతైనా కావొచ్చు.

అతనికేమైనా పేరుండేమో తెలియదు. ఉన్నా అది అతనికి కూడా గుర్తుండకపోవచ్చు. అందుకని అతన్ని 'కాలూ' అందాం. ఏమాత్రం ఉత్సుకత కలిగించని మామూలు పేరు. ఎవరూ తమదని వాదించి వివాదాలు సృష్టించే అవకాశంలేని పేరు.

కాలు రోడ్ల మీద బ్రతుకుతాడు. అవును. 'రోడ్' మీద కాదు. రోడ్లమీదనే. ఎందుకంటే అతనికి ప్రత్యేకంగా ఒకే రోడ్డు ప్రక్కన నివాసముండదు. అతను బిచ్చగాడు కాదు. వాళ్లయితే తమ తమ చింకిపాతలను, సత్తుగిన్నెలను ఏదో ఒక రోడ్డు పక్కన పదిలంగా వుంచుకుంటారు. దానికి పోలీసులకు చట్టబద్ధమైన అద్దె చెల్లిస్తుంటారు. కాని మన కాలూకు చింకిపాతలూ లేవు. సత్తుగిన్నెలూ లేవు. అందుకని అద్దె చెల్లించాల్సిన అగత్యమూ లేదు.

అతను తన గ్రాసం ఎలా సంపాదించుకుంటాడనేది ఒక మిస్టరీ. కాని తనువు నిలుపుకోటానికి అవసరమైనంత వేరకు సంపాదించుకుంటున్నాడనే విషయం చాలా సులభంగా గ్రహించుకోవచ్చు. - అతనింకా బ్రతికేవున్నాడనే విషయం తెలుస్తోనేవుంది. ఇక బట్టలంటారా, మోకాలి వరకు సాగిన, మాసిపోయిన నిక్కరేసుకుంటాడు. నడుము దగ్గర వొడులుగా వుండటం

మూలాన, గుడ్ల పేలికను మెలేసి బెల్లులా బిగిస్తాడు. క్రిందికి జారకుండా, ఆ నిక్కరం అనలు రంగేమిటో తెలియదు. దుమ్ముధూళితో పేరుకుపోయింటుంది. చాలా కాలం నుండి అతను దానితోనే వుంటాడు. తనకది ఎప్పుడు, ఎక్కడ దొరికిందో కూడా తెలియదు. ఆ నగరంలో ఎక్కువ చలీ వుండదు. ఎక్కువ వేడీ వుండదు. అందుకని పైకి మరోబట్ట కట్టుకోవాలనే ధ్యాస అతనికిలేదు. కాని అప్పుడప్పుడు గుడ్డెపీలికల కోసం వెతికేవాడు. తన బెల్లు పొడయినప్పుడు. అంతకు మినహా అతనికి మరో కోరికలుండవేమో!

ఇక చెప్పుల సంగతంటారా? నడిచి నడిచి అతని కాచివర్సం గట్టిగా తయారై, గిట్టెల్లా తయారైనాయి. అందుకని అతని చెప్పులు వేసుకోవాల్సిన అవసరంగానీ, ఆలోచనగానీ కలుగలేదు. అది ఎటువంటి ప్రాంతమైనా సరే. రాత్రిపూట పడుకోటానికి కొద్దిగా చోటుదొరికితే చాలు, ఆ రాత్రి గడవటానికి ఒక్కోసారి రెండు మూడు చోట్ల మారి నిద్రపోవాల్సి వచ్చేది.

'కాలూ'కు అవసరమైన వస్తువుల జాబితా ఇంతే. అతనికి కావాల్సింది కూడా ఇంతే. అతని విషయంలో కోరటం, పొందటం రెండూ సమానమే. తేడా లేదు. అతనికి బరువులు బాధ్యతలు లేవు. ఎవరి మీదా నిందలు లేవు. ఎండైనా, వానైనా అతనికి పట్టవు. తిట్టినా, ఈసడించుకున్నా అతను చిరునవ్వుతో స్వీకరించగలడు. బహుశా శ్రీకృష్ణ భగవానుడు భగవద్గీతలో చెప్పిన స్థితప్రజ్ఞుడు ఇలాగే వుంటాడేమో:

అనలు కోరికలంటే తెలియని 'కాలూ'కు అప్పుడప్పుడూ ఒక కోరిక

కలిగేది. అది తనకు లేదు అనిపించే రోజులుండేవి. ఒకరకంగా అతను కోరుకున్నవన్నీ ఉన్నట్లే లెక్క. కోరికలుంచుకోవటం పరమదండగని తెలిసినవాడు కాబట్టి. కాని అతను అప్పుడప్పుడు కోరిన కోరిక ఓసారి ఈడేరిందిగానీ, అది ఎంత నిరుపయోగమో తరువాత తెలిసివచ్చింది.

అదేమిటంటే -

నగరంలోని వాతావరణం పూర్తిగా వేడిగాదు, పూర్తి చలిగాదని చెప్పాను గదా. ఒక్కోమారు చలిరోజుల్లో వర్షాలు కురిసినప్పుడు, బాగా చలేసేది. అటువంటి సమయాల్లో 'కాలూ' అనుసరించే ఏకైక మార్గం చెత్తాచెదారాన్ని పోగుచేసి ఏ బ్రిడ్జికిందనో మంటవేసి చలికాచుకోవడమే. అతనికి అగ్గిపల్ల కూడా అవసరముండదు. ఎవరో పారేసిన సిగరెట్ పీక చాలు. లేదా తనతోటి సోదరులదగ్గరైనా దొరుకుతుంది. ఒక్కోసారి అప్పుడప్పుడ కలిసొస్తే స్వయంగా చలిమంట వేసుకోవాల్సిన అవసరం లేకుండా ఎవరో వెలిగించిన నిప్పుమంట ప్రక్కన నింపాదిగా వొదిలి కూర్చుని చలిని అవతలికి నెట్టేయగలడు.

ఒక రోజు అలాంటి చలి రోజులలో ట్రాక్ డ్రైవర్లు వేసిన మంట ముందు ముడుచుకు కూర్చున్న సమయంలో ఆ డ్రైవర్లలో ఒకడు పాత రగ్గు నొకదానిని శరీరం నిండా కప్పుకోవటం చూశాడు. ఇలాంటివి చాలా సార్లు వాళ్లు వీళ్లు కప్పుకోవటం చూశాడు గాని ఎందుకో ఈసారి అతని మనసులో ఆశ్చర్యంగా రగ్గు మీద మనసుపోయింది. మకిలిబారిన వేళ్ల చివరలతో డెంకెజుత్తును గోక్కుంటూ ఇటువంటి దుప్పటిని తనెప్పుడైనా వాడుకున్నాడా అని ఆలోచించాడు. కాని అటువంటి దాఖలా అతని జ్ఞాపకాలలో లేదు. చలి కాలంలో అలాంటి రగ్గు కప్పుకుంటే ఎలా వుంటుందో ఊహించుకోవటానికి ప్రయత్నించాడు. దేవుడి దయ వల్ల తన కొకరగ్గు దొరికితే, కప్పుకుని హాయిగా వెచ్చగా కుసుకుతీయవచ్చనే ఆలోచన రాగానే అతనికి దుప్పటి మీద కోరిక కలిగింది.

కొన్ని దినాల వరకు 'కాలూ' మనసులో దుప్పటి మెదుల్తూనే ఉంది. రోడ్ ప్రక్కన పారేసిన వస్తువులను వెతకటం మానేసి, దుకాణాల ముందర ప్రదర్శనకు పెట్టిన రంగురంగుల దుప్పట్లు, ఖరీదైన చెప్పులు, బట్టలు చూస్తూ మురుస్తూ తెగ తిరిగాడు. ఆ సమయంలో అతని మెదడును రగ్గు కుమ్మరి పురుగులా తొలుస్తూనే ఉంది. నిజానికి తను రగ్గు కోసం వెంపర్లాడటం అనవసరమని అతనికి తెలుసు. తనకది ఆకాశ కుసుమమనీ తెలుసు. కాని తనదికాకపోయినా అందంగా పోకేసుల్లో ఉన్న దానిని తనదిగా వూహించుకోవటం ఎవరికైనా ఆనందమిస్తుంది. చలికాలం గడవగానే తనీ దుప్పటి విషయం మరిచిపోతానని కూడా అతనికి తెలుసు. కాలాలు మారినట్లే తన మనసులోని కోరిక కూడా మారిపోతుందనీ తెలుసు.

కాని విధి అతనినొసట మరో విధంగా రాసింది.

వర్షాలు ముగిశాయి. చలికాలానికి వర్షాలకి మధ్య నుండే కాలం కూడా ముగింపుకొస్తోంది. ఒకరోజు యథాప్రకారం మధ్యాహ్నం తరువాత అతను కుసుకుతీసే సమయంలో అతని మత్తు కళ్లముందు అకస్మాత్తుగా పాలిథిన్ కవర్ లో అందంగా రంగురంగులతో మెరిసిపోతున్న రగ్గు ప్యాకెట్ సాక్షాత్తురించింది. కొంత అసహనం మరికొంత ఆశ్చర్యం నిండిన కళ్లతో ఎదురుగా చూశాడు. తెల్లటి గాంధీ టోపీ ధరించిన ఒక ముఖం, మెరుస్తున్న కళ్లతో ఆ రగ్గు పైభాగంలో కనిపించింది. తెల్ల సుద్దలాంటి కనుబొమ్మలతో.

“చేయి చాపి అందుకోవటానికి కూడా బద్దకమేనా. ఆ ముఖం కీమగంతుతో అరిచింది. సోంబేరి కుక్క.. నీ కోసం సేల్ గారు రోజంతా నిలబడి తీసుకోమని బ్రతిమిలాడాలా?” అని గద్దించింది.

అతను నివ్వెరపాటు నుండి తేరుకునేలోపలే ఆ పాకెట్ అతనివొడిలోకి విసిరి “ఈ నాయాళ్లకి పొగరెక్కింది. తేరగా వస్తున్న రగ్గును ఎగిరిగంతేసి అందుకోకుండా గుడ్డుమిటకరించి చూస్తున్నాడు. తీసుకోమని కాళ్లుపట్టుకోవాలేమో” అని తిట్టుకుంటూ ఆ వ్యక్తి అవతలికి వెళ్లిపోయాడు. 'కాలూ' లేచికూర్చుని వెళ్లిపోతున్న ఆ నల్లని వ్యక్తిని చూశాడు. తెల్లటి సుద్దలాంటి అసహ్యమైన ఖద్దర్ యూనిఫామ్ లో వున్నాడావ్యక్తి. వెనక వొంగి నడుస్తూ ఒకచేతి మీద రగ్గుల ప్యాకెట్లతో అక్కడున్న బికారులందరికి తలా ఒకరగ్గు ఇస్తున్నాడు. ఇస్తున్నాడనే కంటే ఒకరి తర్వాత మరొకరికి విసిరేస్తున్నాడనటం

సబబు.

'కాలూ' తన రగ్గువైపు చూసుకున్నాడు. అది కొత్తది. రంగురంగుల పువ్వులతో అందంగా ముద్దొస్తోంది. ఇది తనదేనా అని ఒక్కక్షణం అనుమానించాడు. తన వెనుక కొన్ని అడుగుల దూరంలో ఆగిన కారును అతను గమనించలేదు. నిలువెత్తు వెన్నముద్దలా జెల్లిలాంటి మనిషినే పదార్థాన్ని కూడా అతను గమనించలేదు. ఆ పదార్థం జతిక్ డిజైన్ తో చేసిన పెద్ద కుర్చా, తెల్ల పైజామా, అయిదు వేళ్లకు ఖరీదైన ఉంగరాలతో, కారుదిగి రగ్గులను పంచుతున్న తన పనివాళ్లను గమనిస్తూ నిల్చున్నాడు. నిజానికి కాలూ అతగాడిని చూసినా, అతనే పేరొందిన సేల్ బిమల్ దాస్ లాడ్లామల్ తన వెనకే ఉన్నాడన్న విషయం తెలిసేదికాదు. సేల్ గారి ఈ హఠాత్కారుణ్య ప్రవాహానికి కారణం. అన్ని రకాలమందులు మింగేసిన మూలశంక మహాత్యమని కూడా తెలిసేది కాదు. కాలూ మరోమారు తన రగ్గు చూసుకుని గుండెలకానించుకుని తెగ మురిసిపోయాడు. తరువాత తనకు లాగే వర్షాలు అందుకున్న తోటి బికారులను పరికించాడు. వాళ్లు ఏం చేస్తున్నారో చూద్దామని. కొందరు తమ ప్యాకెట్లను చేతులతో ఆప్యాయంగా తడుముతున్నారు. విప్పిచూద్దామని అనిపించినా ఎందుకో భయపడుతున్నట్లుగా మరికొందరు. అకస్మాత్తుగా

అందిన అదృష్టానికి ఉక్కిరిబిక్కిరించిన మరికొందరు ప్యాకెట్లను పొదివి పట్టుకుని మెల్లగా అక్కడి నుండి జారుకుంటున్న మరికొందరు. బహుశా జరిగిన పొరపాటును గ్రహించి తిరిగి లాక్యూటారనేమో! 'కాలూ'కు చివరి మార్గమే మంచిదనిపించింది. దొరికిన పెన్సిల్ని పొదివి పట్టుకుని, దగ్గరే వున్న గుడి దగ్గరకు పరుగెత్తాడు. అక్కడైతే ఎవరూ చూడకుండా ప్యాకెట్ విప్పి తనివితీరా చూసుకోవచ్చు. అనువుగా వుండే ప్రదేశాలుంటాయి.

మూడు రోజుల వరకు 'కాలూ' తన వంటి అదృష్టవంతుడు లేదని మురిసిపోయాడు. అంతగా చలిలేకపోయినా మనసు కుతికొట్టి, రాత్రిళ్లు రగ్గును తన మీద జాగ్రత్తగా కప్పుకున్నాడు. రగ్గు మూసిపోకుండా, పడుకోబోయేముందు ఆ స్థలాన్ని శుభ్రపరిచేవాడు. రగ్గు కోసం అనువైన ప్రదేశాల వెతుకులాట అతనికే మాత్రం శ్రమ అనిపించలేదు. పైగా ఈ తతంగమంతా ఆనందంగా తోచింది.

నాలుగోరోజు అనుకోకుండా వర్షం కురిసింది. కాలూతోపాటు రగ్గు కూడా తడిసి ముద్దయిపోయింది. తను తడవటం మామూలే నష్టం లేదు. కాని దుప్పటి తడవటం వల్ల మనసంతా ఆందోళన అవరించింది. 'కాలూ'కు అది కేవలం వస్తువనే భావన అదే. అది తనకు తోడునీడ. రాత్రంతా తన శరీరాన్ని వెచ్చగా అంటి వుండే సజీవస్పర్శ. రాత్రంతా తన దుప్పటి మీద పడిన ప్రతివర్షపు చినుకును కనీదీరా తిడుతూగడిపాడు.

ఉదయాన్నే వర్షం మాయమై సూర్యుడు పలకరించిన తరువాత నీటితో బరువెక్కిన రగ్గును తన శక్తిసంతా ఉపయోగించి పిండేశాడు. దాన్ని భుజం మీద వేసుకుని, బ్రిడ్జి మీదున్న రెయిలింగ్ మీద దాన్ని పదిలంగా ఆరేసి దాని పక్కనే కూర్చున్నాడు. ఒక గంటైనా గడవకుండానే, రగ్గు కొసల నుండి నీటి బిందువులు రాలటం మానిందో లేదో ఎవరో తననుద్దేశించి పెద్దగా అరిచారు.

“ఏయ్, అక్కడ కూర్చుని ఏం చేస్తున్నావ్?”

కాలూకు అర్థమైందేమిటంటే, తను రంగు కళ్లద్దాలమ్మకునే వాడిలాగాను ఆక్రమించానని, వికృతమైన రంగుల టీవర్ట్తో, వొంటిని బిగుతుగా అంటిపెట్టుకున్న జీన్స్ ప్యాంట్తో, జిడ్డోడేలా దట్టించిన వెంట్రుకలతో, పొగరు మోతుగా కన్నిస్తున్న అవతలి వ్యక్తి పేవ్మెంటు మీద తన హక్కును భుక్తం చేసుకోడానికి వచ్చాడని అర్థమైంది. తన ప్రతి ప్రత్యర్థి తనకంటే బలవంతుడనే సత్యం నమ్మిన కాలూ ప్రపంచంలో ప్రతిఘటనకు తావులేదని తెలిసి, తన దుప్పటిని తీసుకుని అవతలికి నడిచాడు.

“ఏయ్! ఆగు” ఎక్కడ కొట్టుకొచ్చావీ దుప్పటిని. చూడటానికి చౌకగా అనిపించినా, అది కొత్త రగ్గులావుండే.. అన్నాడు కళ్లద్దాల వ్యాపారి. కాలూ తన రగ్గును అలాగే ఎదకు అదిమి పెట్టుకుని, అతని

మాటలు విననివాడిలా ముందుకు నడిచాడు.

అమ్మతావా? ఇరవై రూపాయలిస్తాను.. మోర పైకెత్తి, రొమ్ము విరుచుకుంటూ ఎడమచేతి రెండు వేళ్ల మధ్య ఇరవై రూపాయల నోటును గాల్లో ఆడిస్తూ అతను వ్యాపారానికి దిగాడు. మరో నిమిషం కూడా అలస్యం చేయకుండా, ఆ పొగరుబోతు ఎక్కడ తన రగ్గును లాక్యూటాడోననే అనుమానంతో, పరుగు లాంటి నడకతో బ్రిడ్జిదిగాడు కాలూ.

సాలా! వాడి నఖరాలు చూడు. ఎక్కడో దొంగిలించుకొచ్చిన దానికి ఇరవై రూపాయలు సరిపోవేమో! కాండ్రించి రోడ్డు ప్రక్కన ఉమ్మేశాడు కళ్లద్దాల వ్యాపారి.

వేగంగా కొట్టుకుంటున్న గుండెతో బ్రిడ్జివదిలి వరప్రసాదమైన రగ్గును పొదివి పట్టుకుని తనకెదురైన షాక్ను తట్టుకుంటూ ముందుకు నడిచాడు మరో అనువైన ప్రదేశం కోసం. రాత్రిపూట నిద్రపోవటం కాలూకు కష్టమైన పనికాదు. కాని పగటి విషయం వేరు. కొన్ని చోట్ల

కూర్చున్నా తరిమేయటానికి మనుషులు తయారుగా ఉంటారు. ఇక రగ్గుని ఆరేయాలంటే అంత సులువు కాదు. బ్రిడ్జి అనువుగా ఉంటుందని అనుకున్నాడుగాని, అది తప్పని తేలిపోయింది. చాలా సేపు తడి దుప్పటిని పట్టుకుని చాలా ప్రదేశాలు తిరిగాడు. నూర్యుడు క్రమంగా పైకెక్కుతున్నాడు. ట్రాఫిక్ పెరుగుతోంది. ఒక చోట ఇనుపరెయిలింగ్ కనిపించింది. పేవ్మెంట్ ప్రక్కగా, అక్కడ ఎవరూ రోడ్సైడ్ వ్యాపారులుండరని అతనికి తెలుసు. తన రగ్గును విప్పదీసి రెయిలింగ్ మీద తృప్తిగా ఆరేశాడు. రెయిలింగ్ మీద అక్కడక్కడా

పొడుచుకొచ్చిన బుడిపెల మీద, దుప్పటి ఉబికివచ్చినట్లుగా వుంది. ఆ ప్రాంతంలో రగ్గు చిరుగుతుండేమోనని భయం కూడా కలిగింది. కాని చేయగలిగిందేముంది? ఎండిన తర్వాత ఉబికిన చోట్ల సరిచేసుకోవచ్చునని సర్దిచెప్పుకున్నాడు. కాని మునుపటిలా వుండేమోననే అనుమానం కూడా కలిగింది.

“ఏయ్! ఎవరు నువ్వు? - యూనిఫాంలో వున్న ఓ ప్రయివేట్ సెక్యూరిటీగార్డ్ పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చాడు. ఎక్కడి నుంచి వచ్చాడో తెలియరాలేదుగాని చేతిలో లాఠీ వుంది.

మీలాంటి వాళ్లు ఇక్కడికే రావాలా చావడానికి. ఇంకెక్కడా చోటే దొరకలేదా? ఇక్కడికే దొరగారింటికే రావాలా?” అంటూ హఠాంకరించాడు. కాలూ అతనికేసి భయంగా చూశాడు. అయోమయంగా, తనేం తప్పుచేశాడో తనకు అర్థం కాలేదు. కాని అవతలి వ్యక్తి కంఠంలో హఠాత్తుగా కరుకుదనం మాయమై దయ తొణికిసలాడింది.

మీరు ఇలాంటి చోట్లకి ఎందుకొస్తారు బాబూ! నావుద్యోగం ఊడగొట్టడానికా? ఇద్దరు పిల్లలు గలవాడిని. దణ్ణం పెడతాను - ఇంకో

చోటికెళ్లి ఆరేసుకో. తీసుకెళ్లు. ఇది నా ఇల్లయితే నేనేమీ అనను. కాని ఇది దొర వారిల్లు. ఇక్కడకు పెద్ద పెద్ద వాళ్ళొస్తుంటారు. నీ వస్తువులు ఇక్కడ వ్రేలాడ దీసుకుని కూర్చుంటే నన్ను పీకిపారేస్తారు.. అన్నాడు చాలా అనునయంగా. కాలా చేతులు గుడ్డిగా రగ్గును ముదరచుట్టాయి. అతని అనుమాన చూపులు మాత్రం గార్డ్ మీదనే ఉన్నాయి.

వెళ్లు... వెళ్లు.. త్వరగా ఇక్కడినుండి వెళ్లిపో.. రెయిలింగ్ మీద లారీతో చప్పుడు చేశాడు. తన విధి నిర్వహణను ఎవరైనా చూస్తున్నారో లేదోనని.

కాలా మరోమారు దుప్పటిని పొదివి పట్టుకుని వెతుకులాటకు బయలుదేరాడు. ఈసారి అతని అడుగులు అప్రయత్నంగా పడుతున్నాయి. అవి ఎటు తీసుకుపోతే అటు నడిచాడు. కొద్ది సేపటికి ఒక పెద్ద చౌరస్తా కనిపించింది. కూడలి మధ్యలో ఏదో విగ్రహముంది. ఎవరో సన్నగా పొడవుగా నడుము వొంగినట్లున్న విగ్రహముంది. తన బరువును కొంత చేతిలోని కర్రమీద వేసి నడుస్తున్నట్లుంది. తలబోడిగా, కళ్లకు పాత కళ్లదాల్చున్నాయి. తమాషాగా మోకాలిపైభాగం వరకు నిక్కర్లలా చుట్టుకున్న గుడ్ల ఎన్నో మడతలతో కనిపించింది. శరీర పైభాగం చిన్న సైజు దుప్పటిలాంటిదేదో కన్పించింది. కాలా ఆ విగ్రహాన్ని ఇదివరకు చాలాసార్లు చూశాడు. దుప్పటి చేతికి రాకముందు. కానీ ఆ విగ్రహం ఇప్పుడు తనకి కొత్తగా అనిపించింది. చౌకబారు మొలగుడ్ల, వొంటిమీద చిన్న దుప్పటి, సన్నగా పీలగా వున్న రూపం. వొంగిన నడుము- ఇవన్నీ తన ప్రతిరూపంలా అనిపించాయి. ఊతకర్ర, కళ్లజోడు, తనకు లేవుగానీ, తక్కిన పోలికలన్నీ తనవే. అచ్చు తనలాగే ఉన్న మనిషి, తన దుప్పటి ఆరేసుకుంటే ఏమీ అనడనే నమ్మకం ఏర్పడింది. విగ్రహం చుట్టూ ఉన్న రెయిలింగ్ మీద హాయిగా తన దుప్పటిని ఆరేసి తృప్తిగా శ్వాసపీల్చాడు. అది ఎండటం కోసం ఎదురు చూస్తూ ప్రక్కనే కూర్చున్నాడు.

“ఏరా? ఏం చేస్తున్నావక్కడ?” కరకు తనం, పరిహాసం మిశ్రితమైన కంఠం గద్దించింది. కాలా తత్తరపాటుతో లేచి నిల్చున్నాడు. జాగ్రత్త కోసం రగ్గుమీద ఓ చేతినుంచి కళ్లతో వెతికాడు. అతను అతిగా భయపడేవ్యక్తి- ఓ పోలీసాయన- కన్పించాడు.

“నీ విక్కడ కూర్చోటవేకాకుండా, దుప్పటి కూడా ఆరేస్తున్నావన్నమాట. పట్టపగలే ఈ స్థలం ఆక్రమించుకోమని ఎవర్రానీకు చెప్పింది?” అప్పటికే కాలా తన రగ్గును ముడుత చుట్టి పొదివి పట్టుకున్నాడు. అక్కడి నుండి పారిపోదామన్నా కాళ్లు సహకరించలేదు. చిన్న పిల్లాడు తన ఆనందం కోసం పురుగును హింసించే చందంగా, పోలీసాయన ఎగతాళిగా “నీవు ఏం చేస్తున్నావో తెలుసా? ఈ విగ్రహం ఎవరిదో తెలుసా?

మన జాతిపిత మహాత్మాగాంధీ గారి విగ్రహం. ఈ రోజు ఈయన

జన్మదినం. అక్టోబర్ రెండు. అటువంటి ఈ రోజు ఇక్కడ దుప్పటి ఆరేస్తావా?” అన్నాడు.

కాలాకు ఒక్కముక్క కూడా అర్థం కాలేదు. తన రగ్గును పొదివి పట్టుకుని, భయంతో అవతలి వ్యక్తిని చూస్తూ స్థాణువులా నిల్చుండిపోయాడు.

‘చెప్పు. ఈ పని చేసినందుకు ఏం శిక్ష వెయ్యాలో నువ్వే చెప్పు’ పోలీసాయన అతి ఉదారంగా నయగారంగా అంటున్నాడు.

కాలా ఏమనగలడు. మౌనముద్ర వహించటంకాక?

రక్షకభటుడి మనసులో ఒక దురూహ మెదిలింది. “తప్పనీదికాదు. నీ దుప్పటిది. కాబట్టి ఇంకోసారి ఇలాంటి తప్పు చేయకుండా వుండాలంటే నీ దుప్పటిని లాగేసుకుంటే సరిపోతుంది. నీకు జీవితాంతం గుర్తుండిపోతుంది” అన్నాడు నింపాదిగా.

ఎండకు కాగిన పోలీసోడి చెయ్యి దుప్పటిని పట్టుకుంది. కొన్ని సెకన్లలో తడిసిన రగ్గు అతని చేతుల్లో నుండి మారి పోలీసోడి చేతుల్లో

తేలింది. కాలా చేతులు రిక్తమైనాయి. అయోమయంగా, అనవాయంగా అవతలివాడి చేతుల్లోకి మారిన దుప్పటినే చూస్తున్నాయి కాలా కళ్లు.

అనాయాచితంగా ఒక వరంగా తనకైతాను తన వద్దకు నడిచి వచ్చిన కొత్త దుప్పటితో కాలా ప్రేమాయణం అంతటితో ముగిసింది. ఆ క్షణం నుండే తనకు లేని వస్తువు కోసం కనీసం కోరటం కూడా ముగిసింది. తన దుప్పటిని చేత బట్టుకున్న పోలీసోడిని సెంటర్లో కర్రసాయంతో వొంటిగా నిల్చున్న తనలాగే కనిపిస్తున్న విగ్రహాన్ని మార్చి మార్చి చూసిన కాలాకు

జ్ఞానోదయమైంది.

“దుప్పటి ఉండటం కంటే లేకపోవటంలోనే క్షేమముందనిపించింది. నీకు ఉందని అనుకున్న దానిని ఆరబెట్టుకోవాలంటే కొంత స్థలం కావాలి. అదే లేకపోతే ఇక ఈ తలనొప్పులుండవు కదా.” అనిపించింది.

ఇప్పుడు కాలాకు ఏ కోరికా లేదు. బస్టాండ్ ప్రక్కన ఫుట్పాత్ రెయిలింగ్ కు ఆనుకుని చిద్విలాసంగా కాల్లు ఆడిస్తూ చిరునవ్వుతో నిల్చున్న కాలాను ఇప్పుడెవరైనా చూస్తే ఎంత హాయిగా వున్నాడో అనిపిస్తుంది. సల్లటి తన పాదాలను ఫుట్పాత్ మీద నిల్చున్న విద్యుత్ స్తంభానికి తాకిస్తూ ఎంత సంతోషంగా ఉన్నాడో అనిపిస్తుంది. వీపుకు తగులుతున్న రెయిలింగ్ బుడిపెలు కొంత అసౌకర్యాన్ని కలిగిస్తున్నా ఇంతకంటే సుఖమైన చోటు మరొకటి కావాలని ఆశించటం అనవసరమనిపించింది. దానితోపాటోచ్చే తలనొప్పులు తప్పువు.

ఆ మనిషిలో చివరి కోరికేదైనా వుంటే... బుద్ధుడు చెప్పినట్లుగా కొత్త దుప్పటితో ఆ కోరిక అనేది శాశ్వతంగా కాలిబూడిదైపోయింది.

“మాట్లాట”

..... నిజంగా ఆటే.
ఉత్తినే
ఏమీ తోచకుండానే
ఏదో ఒకటి చెప్పు
చెప్పుతెగిందనో
తెగిన తీగ పలికిందనో
పంది గుడి చుట్టూ తిరిగిందనో... లేచిందనో
ఏదో ఒకటి చెప్పు.
చెప్పవలసినవీ చెప్పుకోవలసినవీ
అన్నీ మానేసి చెప్పు
వాళ్ళను మరచిపో
వాళ్ళున్నారన్న సంగతి
వాళ్ళకూ నోళ్ళున్నాయన్న సంగతి
వాళ్ళ మెదళ్ళకూ ఆలోచనాశక్తి వుందన్న సంగతి
వాళ్ళకూ కళ్ళూ, కాళ్ళూ ఉన్నాయన్న సంగతి
పూర్తిగా మరచిపో
అల్టిమర్స్ వ్యాధిగ్రస్తుడివై
అలవోకగా మరచిపో
నువ్వు మాయమైపోయినంతగా మాట్లాడు
మాట్లాడుతూనే వుండు
మాట్లాడానికి విషయమేమీలేదా

లోహితుడు

ఐతే పాచిపట్టిన బాత్‌రూం గురించి మాట్లాడు
దాన్ని కడిగే ఆసిడ్ గురించి మాట్లాడు
టూత్‌పేస్టులో వుప్పుందో లేదో
స్నానపుగదిలో చొరబడి అడుగు
ఉత్తినే...
ఏమీ తోచక పోతే
ఇటురా, నాతో మాట్లాడు
గంటలతరబడి నాతో మాట్లాడు
ఒక్క గంట వాళ్ళతో మాట్లాడకపోయినా
కలిసి ఒక్కపూట తినకపోయినా
మాట్లాడు...
బడ్డెట్ గురించో, పెట్రోలు గురించో,
వస్తుందో, రాదో, చెప్పుకుండా
విధి, విధానం అంటున్న
కమిటీల గురించో మాట్లాడు
కార్మిచ్చుపడి కాలిపోతున్న
కాలం గురించి పట్టించుకోకు.
వాళ్ళున్నారన్న సంగతి మర్చిపో
వాళ్ళంటే
నీపిల్లలనీ

నీకొక చిరునామా వుందనీ
ఎదురుచూపుల కొక్కానికి వేలాడుతున్న
ఒక మనిషి వుందనీ
నిన్ను నువ్వు వాళ్ళక్కోచెం పంచాలనీ
మర్చిపోయి మాట్లాడు
నీ కాలాన్ని ఇక్కడే పాతేసి మాట్లాడు
ఐమాక్సు టిక్కెట్ కోసమో
గిఫ్ట్ ఓచర్ కోసమో
మాట్లాటలో విజేతగా
నీ చెయ్యి, లేదా చెవి లేదా నోరు
విజేతైన బానిసగా వుంటం కోసం
మాట్లాడు... మాట్లాడు
ప్రత్యక్షప్రసారపు టైర్లకిందపడి నలిగిపో
ఎఫ్ఐఎమ్ వుమ్మిలోపడి కొట్టుకుపో
పేద్ర మాంత్రికుడొకడు వచ్చి
ప్లాస్టిక్ చెక్కొకటి ఇస్తాడు
అది నీ సమాధి మీద కప్పుకో
మాటలు తప్ప మనసులసలు మొలవని,
కలవని
సమాధి మీద
“వాళ్ళొచ్చి” నాలుగు
గడ్డిపూలు చల్లి వెళ్తారులే

ఆవేదన

పాగల సెగల కాలుష్యం
బలవంతంగా భోంచేస్తూ
ఆలోచనాందోళనావేదనలతో
భూగోళం ఏడుస్తోంది
చేదుమందు తిన్న
చిన్న పిల్లాడిలా...
భూగోళం మతిభ్రమించిన
పిచ్చిదిలా విలపిస్తోంది
అంధకార గోళం
కాసున్నానని!
ఓజోన్ పొరలు చిట్టి
అంతం
అయిపోతానేమోనని!!
భూగోళం రోధిస్తోంది.
ఆకాశగంగమ్మ నీళ్ళాడటం

ఈ వేమన

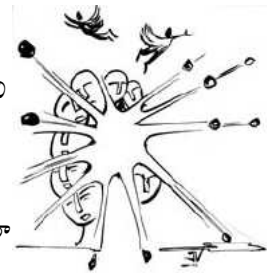

మానేసిందని
ఏం చేయాలో దిక్కు తోచక
నేటి అనాగరిక మానవ వికృత
చేష్టలు మానవ వైజాన్ని చూస్తూ
భూగోళం వేదన చెందుతోంది!
కాలుష్య భూతాన్ని తరిమే
వజ్రాయుధం తనవద్దలేదని!!

ఎవరు గొర్రెలు?!

పాయసం సుబ్రహ్మణ్యమహర్షి

జనం గొర్రెలూ
మీరు మహా మేధావులూ కాదు!
ఇది జనం హృదయాంతర్గత రహస్యం!!
అగ్నిపర్వతాలూ, నముద్రాలూ
ఎంత అమాయకంగా కనిపిస్తాయి.
తిరగబడితే-
విస్ఫోటన, సునామీ బీభత్సాల గురించి
మీకు తెలియందికాదు.
అర్థం చేసుకోవడంలోనే వుంది
ప్రజాసేవలోనే పరమార్థమూ వుంది.
హిట్లర్, ముస్సోలిన్, జార్ చక్రవర్తులూ
నియంతలూ, సామ్రాజ్యవాదులూ
ప్రజా తిరుగుబాటు ‘తుఫాను’ల్లో
ఎటుకొట్టుకుపోయారో ఆచూకీ కూడా
తెలీదు.
ఇది అనాది సామాజిక చిత్రం!
చీమలూ, జనాలూ సంఘటితమైతే
జరిగే చిత్ర విచిత్రం!!

పరిహారంలో ఎందుకీ ద్వంద్వ ప్రమాణాలు?

సీతారాం ఏచూరి

ప్రపంచంలోనే అతి పెద్దదనదగిన పారిశ్రామిక విషాదం 1984 డిసెంబర్ 2వ తేదీ రాత్రి భోపాల్‌లో సంభవించింది. యూనియన్ కార్బైడ్ ఇండియా లిమిటెడ్ (యుసిఐఎల్)కు చెందిన ఎరువుల కార్యగారం నుంచి 40,000 కిలోల విషవాయువు విడుదల కావడంతో అప్పటికప్పుడే 4,000 మంది చనిపోయారు. లక్షమందికి పైగా గాయపడ్డారు. అంచనాల్లో తేడాలున్నప్పటికీ సుమారు 20,000 మందికి పైగా చనిపోయారని, దాదాపు ఆరు లక్షల మంది జీవభృవాలుగా మారారని అందరూ అంగీకరిస్తున్నారు.

పోలికలు ఎంతమాత్రం గర్వనీయమైనవి కావు. భోపాల్‌లో చోటుచేసుకున్న అత్యంత ఘోర దుర్ఘటనపై ఇటీవలనే న్యాయస్థానం తన తీర్పును వెలువరించింది. 'న్యాయ నిరాకరణ, న్యాయం చేయడంలో జాప్యం' అంటూ ఎత్తెడలా పెద్దయెత్తున నిరసనలు వెలువడ్డాయి. కాగా అమెరికా అధికార ప్రతినిధి మాత్రం ఈ ఉదంతం 'ముగిసిందంటూ' ప్రకటించాడు. ఇటీవలనే అమెరికా అధ్యక్షుడు ఒబామా జాతినీ ఉద్దేశించి ప్రసంగిస్తూ మనం బ్రిటిష్ పెట్రోలియం (బిపి) పై నిప్పులు కురిపించాడు. అధ్యక్ష కార్యాలయం నుండి చేసిన ఈ ప్రసంగంలో మెక్సికోన్ శాఖలో చమురు తెట్ట పేరుకుపోవటాన్ని ప్రస్తావిస్తూ, "మనం శాయశక్తులా దీనిపై పోరాడుతాము. వారు చేసిన నష్టానికి తగిన పరిహారం చెల్లించేలా బిపిను డిమాండ్ చేస్తామని" చెప్పారు. ఏప్రిల్ 20వ తేదీన ప్రమాదపశాత్తు మెక్సికోన్ సముద్ర శాఖలో చోటుచేసుకున్న చమురు తెట్టు కారణంగా 11మంది చనిపోగా, అమెరికన్ చరిత్రలో మున్నెన్నడూ ఎరుగని రీతిలో పర్యావరణానికి నష్టం సంభవించింది. రోజుకు 60వేల బ్యారెళ్ళ చమురు పైకి ఉబుకుతుండటంతో చమురు తెట్టు యధావిధిగా కొనసాగుతున్నది. సముద్రంలోని జీవ, వృక్ష జాతులకు అపారమైన నష్టం కలుగుతున్నది. కోట్లాది ప్రాణులకు పెనుముప్పు ఎదురైంది.

ఇంతకుముందు అంటే 1989లో ఎక్స్‌జిన్ వల్లేజ్ అనే బహుళజాతి కంపెనీ కారణంగా చమురు తెట్టు ఏర్పడి పర్యావరణానికి

అపారమైన నష్టం జరిగింది. ప్రస్తుతం ఏర్పడిన చమురు తెట్టు ఎక్స్‌జిన్ కంపెనీ నాలుగు రోజుల్లో చేసిన నష్టంతో సమానమని అంచనా వేస్తున్నారు. అమెరికా అధ్యక్ష కార్యాలయం నుండి అధ్యక్షుడు చేసే ప్రసంగాలు దేశవ్యాప్తంగా టెలివిజన్ల ద్వారా ప్రసారం అవుతాయి. ఏదైనా తీవ్ర సంక్షోభం ఎదురైనప్పుడు ఈ కార్యాలయం నుండి అమెరికన్ అధ్యక్షులు ప్రసంగాలు చేయడం ఆనవాయితీగా వస్తున్నది. కనుకనే ఈ వేదికను ఉపయోగించి చేసే ప్రసంగాలకు ప్రాధాన్యత ఏర్పడింది. గతంలో క్యూబా క్షిపణి సంక్షోభం సందర్భంగా సోవియట్ నుండి అబు దాడి జరిగే ప్రమాదమున్నదంటూ జాన్ ఎఫ్. కెన్నెడీ ఈ కార్యాలయం నుండి చేసిన ప్రసంగంలో ఉద్ఘాటించారు. ఇదేవిధంగా వాటర్‌గేట్ కుంభకోణం సమయంలో రిచర్డ్ నిక్సన్ తన రాజీనామాను ఈ కార్యాలయం నుంచే ప్రకటించారు. 9/11 దాడుల సందర్భంలో జార్జి డబ్ల్యు. బుష్ మొట్టమొదటిసారి ఈ కార్యాలయం నుంచే ప్రసంగించాడు. ఆ తరువాత ఇరాక్ దురాక్రమణ సమయంలో ప్రసంగించాడు. ఇప్పుడు ఒబామా ఈ వేదికను ఉపయోగించుకోవడాన్ని చూస్తే అమెరికా ఎంతటి సంక్షోభంలో కూరుకున్నదీ అర్థమవుతున్నది.

ఏ విధంగా చూసినప్పటికీ తన కారణంగా జరిగిన విధ్వంసానికి బిపి తప్పనిసరిగా బాధ్యత వహించాలి. నిర్లక్ష్యం కారణంగా కార్మికులకూ, వాణిజ్య యజమానులకూ నష్టపరిహారాన్ని చెల్లించేటందుకు అవసరమైన వనరులను బిపి కేటాయించేలా చేస్తానని

ఒబామా దేశ ప్రజలకు హామీ ఇచ్చాడు. పారిశుధ్యం కార్యక్రమానికి, జరిగిన విధ్వంసానికి నష్టపరిహారాన్ని చెల్లించేటందుకు గాను కనీసం 2000 కోట్ల అమెరికన్ డాలర్లను సిద్ధం చేసుకోవాలని ఒబామా హుకుం జారీ చేశాడు. ఆయన మాట చెల్లాలనే మనం కూడా ఆశిద్దాం. మృత్యు బేహారులు ఆ మాత్రం చెల్లించాల్సిందే.

ఈ సూత్రాలు సార్వత్రికంగా వర్తించడమే సహజ న్యాయం.

ప్రపంచంలోనే అతి పెద్దదనదగిన పారిశ్రామిక విషాదం 1984 డిసెంబర్ 2వ తేదీ రాత్రి భోపాల్‌లో సంభవించింది. యూనియన్ కార్బైడ్ ఇండియా లిమిటెడ్ (యుసిఐఎల్)కు చెందిన ఎరువుల కర్మాగారం నుంచి 40,000 కిలోల విషవాయువు విడుదల కావడంతో అప్పటికప్పుడే 4,000 మంది చనిపోయారు. లక్షమందికి పైగా గాయపడ్డారు. అంచనాల్లో తేడాలున్నప్పటికీ సుమారు 20,000 మందికి పైగా చనిపోయారని, దాదాపు ఆరు లక్షల మంది జీవచ్ఛవాలుగా మారారని అందరూ అంగీకరిస్తున్నారు. కార్బైడ్ యాజమాన్యమే ఈ విపత్తుకు కారణమని తదనంతర విచారణలో వెల్లడైంది. ప్రమాదం జరిగిన నాలుగు రోజులకు భోపాల్ వచ్చిన అప్పటి కార్బైడ్ సిఇఓ వారెన్ అండర్సన్‌ను ప్రభుత్వం అరెస్టు చేసింది. ఈ ప్రమాదానికి యాజమాన్య నిర్లక్ష్యమే కారణమని అప్పట్లో చెప్పడం జరిగింది. అయితే అండర్సన్‌ను విడుదల చేసి రాష్ట్ర ప్రభుత్వ విమానంలో న్యూఢిల్లీకి పంపడమే గాక అక్కడ నుంచి అమెరికాకు పరారీ కావడానికి అనుమతి లభించింది. ఇప్పటికీ ఆయన అచూకీ లభించని వ్యక్తిగానే రికార్డుల్లో మిగిలిపోయాడు.

కబురు పంపగానే తాను భారతదేశానికి వచ్చి విచారణలో పాల్గొనగలనని పూచీకత్తులో పేర్కొన్నప్పటికీ ఇప్పటి వరకు ఆయన మన దేశంలోకి అడుగుపెట్టలేదు. విచారణ నిమిత్తం ఆయనను రప్పించడంలో భారత ప్రభుత్వం పూర్తిగా విఫలమైంది.

1989లో కార్బైడ్స్ పై ఉన్న అన్ని క్రిమినల్ కేసులను ఉపసంహరించుకోవడం జరిగింది. దీనితో ప్రభుత్వంలోనూ, భారతీయ న్యాయవ్యవస్థలోనూ పాదుకుని వున్న ఉదాసీనత గురించి ఎల్లెడలా నిరసనలు వ్యక్తమయ్యాయి. ప్రజలలో తీవ్ర ఆగ్రహవేశాలు ఉవ్వెత్తున ఎగసిపడటంతో తిరిగి కేసులన్నిటినీ 1991లో సుప్రీం కోర్టు పునః ప్రారంభించింది. అయితే మరలా 1996లో సర్వోన్నత న్యాయస్థానం కేసులకు సంబంధించి ఆదేశాలను జారీ చేసింది. వీటి ప్రకారం నేరస్తులకు గరిష్ట శిక్ష పడేళ్ళకు బదులుగా రెండేళ్ళ శిక్షను మాత్రమే విధించే అవకాశం వున్నది. ఈ మార్పులకు అనుగుణంగానే 15 ఏళ్ళ తరువాత ఇటీవల అన్యాయపు తీర్పు వెలువడింది.

ప్రభుత్వమే చొరవ తీసుకుని ఈ దుర్ఘటనాన్ని సరిచేయాలి. దోషులను శిక్షించడంతో పాటు బాధితులకు న్యాయం చేయాలి. ఈ వ్యవహారానికి సంబంధించి ఇటీవల ఉనికలోకి వచ్చిన మంత్రుల బృందం సమర్పించిన నివేదిక అరకొర చర్యలతో సరిపెట్టింది.

ప్రమాదం జరిగిన నాలుగు రోజులకు భోపాల్ వచ్చిన అప్పటి కార్బైడ్స్ సిఇఓ వారెన్ అండర్సన్‌ను ప్రభుత్వం అరెస్టు చేసింది. ఈ ప్రమాదానికి యాజమాన్య నిర్లక్ష్యమే కారణమని అప్పట్లో చెప్పడం జరిగింది. అయితే అండర్సన్‌ను విడుదల చేసి రాష్ట్ర ప్రభుత్వ విమానంలో న్యూఢిల్లీకి పంపడమే గాక అక్కడ నుంచి అమెరికాకు పరారీ కావడానికి అనుమతి లభించింది. ఇప్పటికీ ఆయన అచూకీ లభించని వ్యక్తిగానే రికార్డుల్లో మిగిలిపోయాడు.

యూనియన్ కార్బైడ్స్ ప్లాంటును కొనుగోలు చేసిన డౌ కంపెనీ నుంచి పరిహారం రాబట్టే విషయమై మౌనం వీడాల్సింది. అంతేగాక, అమెరికా ఒత్తిళ్ళతో హడావుడిగా పార్లమెంట్‌లో ప్రవేశపెట్టిన పౌర అణు పరిహార బిల్లును ప్రభుత్వం ఉపసంహరించుకోవాలి. దీర్ఘకాలం పాటు విచారణ జరిగిన తరువాత కార్బైడ్స్ కంపెనీ బాధితులకు నష్టపరిహారంగా రూ.

713 కోట్లను చెల్లించింది. ఇకపోతే పౌర అణు పరిహార బిల్లు ప్రకారం ఏదైనా అణు ప్రమాదం జరిగితే సరఫరాదారు కేవలం రూ. 500 కోట్లను మాత్రమే చెల్లిస్తాడు. పరిహారం చెల్లింపు బాధ్యత ప్రభుత్వానికి వచ్చినప్పుడు ఈ మొత్తం రూ. 2100 కోట్లకు పెరుగుతుంది. అణు ప్రమాదమే సంభవిస్తే మృతుల సంఖ్య అపారంగా ఉంటుందనీ, తీవ్ర స్థాయిలో విధ్వంసం జరుగుతుందన్న సంగతి ప్రతి ఒక్కరికీ తెలిసిందే. కాని ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన బిల్లు కారణంగా అణు ప్రమాదం జరిగిన సందర్భంలో భోపాల్ దుర్ఘటనలో చెల్లించిన దానికన్నా తక్కువ పరిహారాన్నే చెల్లించడం జరుగుతుంది. ఇది ఎంతమాత్రం ఆమోదయోగ్యం కాదు. భోపాల్ బాధితులు సగటున కేవలం రూ. 12,410లు మాత్రమే

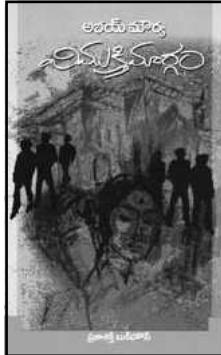
అందుకున్నారు. ఇప్పుడు మంత్రుల బృందం సూచించిన పరిహారంతో భోపాల్ గ్యాస్ బాధితులందరికీ న్యాయం జరగదు. భోపాల్ బాధితులకు నష్టపరిహారం కింద కార్బైడ్స్ చెల్లించిన మొత్తం 45 కోట్లు డాలర్లు మాత్రమే. కాగా ఈనాడు ప్రాథమిక నష్టపరిహారంగా 200 కోట్ల డాలర్లను, అంటే 9,000 కోట్ల రూపాయలను చెల్లించాలంటూ ట్రిబియూనల్ పెట్రోలియంను ఒబామా కోరుతున్నాడు. మానవాళితో వ్యవహరించేటప్పుడు సార్వత్రిక ప్రమాణాలను పాటించవలసిందిగా అమెరికాను కోరటం తప్పుకాదు గదా? అయితే అమెరికా ప్రభుత్వానికి ఇవేవీ పట్టవని దాని చరిత్రే మనకు చెబుతున్నది. ప్రస్తుతం మనకు ఎదురయ్యే ప్రశ్న ఏమంటే, భారతీయుల ప్రాణాలకు మన ప్రభుత్వం ఎంత విలువ ఇస్తున్నదన్నదే.

భారతీయుల ప్రాణాలను తక్కువగా అంచనా వేయవద్దన్నదే మనం మన ప్రభుత్వానికి చెప్పదలుచుకున్నాము. అదేవిధంగా ద్వంద్వ ప్రమాణాలు ఏమాత్రం ఆమోదయోగ్యం కాదన్న విషయాన్ని అమెరికన్ ప్రభుత్వం గుర్తు పెట్టుకోవాలి. అండర్సన్‌ను న్యాయస్థానం ముందు నిలబెట్టేటందుకై అతన్ని రప్పించేటందుకు యుపిఎ-2 ప్రభుత్వం చర్యలు చేపట్టాలి. సంబంధిత కేసులను తిరిగి పరిశీలనకు తీసుకోవలసిందిగా సుప్రీం కోర్టును ఆదేశించడంతో పాటు బాధితులకు సక్రమమైన నష్ట పరిహారం అందేలా కేంద్రం చర్యలు చేపట్టాలి. ఇప్పటికే పాతిక సంవత్సరాలు గడిచిపోయాయి. కనీసం ఇప్పటికైనా ప్రభుత్వంలో చలనం రావాలి. వట్టిమాటలు చెప్పడం మానుకుని, కార్బైడ్స్‌ను స్వాధీనం చేసుకున్న డౌ రసాయనాల సంస్థ నుంచి విషవాయువుల ప్రభావాన్ని తొలగించేటందుకు అయ్యే వ్యయాన్ని రాబట్టాలి.

కొత్త పుస్తకాలు

విముక్తి మార్గం
అభయ్ మోర్య
హిందీ నుంచి అనువాదం :
ఆర్. శాంతాసుందరి
పేజీలు: 280; వెల: రూ.125/
ప్రతులకు: ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్
040-27608107

బహుభాషా కోవిదుడూ, అంతర్జాతీయ విద్యారంగ నిపుణుడూ, అభ్యుదయ భావుకుడూ ప్రొఫెసర్ అభయ్ మోర్య హిందీ నవల ముక్తిపథ్ తెలుగు అనువాదం ఇది. నేరుగా గాని, అనువాదం ద్వారా గాని సమస్యాత్మక నవలలు అంతగా రాని నేటి పరిస్థితుల్లో 'విముక్తి మార్గం' ఒక మినహాయింపు. విశ్వవిద్యాలయ ప్రాంగణాల్లో విద్యార్థి ఉద్యమాల ముందున్న సవాళ్ళనూ అంతకుమించి అత్యంత కీలకమైన దళిత సమస్య పట్ల సహేతుక అవగాహననూ, ప్రత్యామ్నాయ విముక్తి మార్గాలనూ చెబుతుంది.

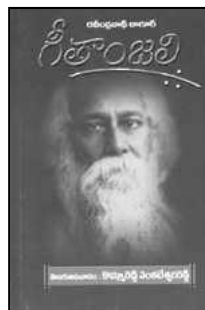
- ప్రచురణ కర్తలు

ప్రిన్స్ క్రోపాట్టిన్ విప్లవ సందేశం
అనువాదం:
మహేందర జగన్నాథాచార్యులు
పేజీలు: 43; వెల: రూ.20/-
ప్రతులకు: ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్
040-27608107

ప్రిన్స్ క్రోపాట్టిన్ రాసిన ఈ పుస్తకం ఒక సంచలనం. ఈ చిన్న పుస్తకంలో ఉన్నవి నాలుగైదు వ్యాసాలు మాత్రమే. కాని చదివిన వారిని ఆలోచనలకు గురిచేయకుండా వదలవు. వారి కళ్ళముందు జరుగుతున్న తీవ్రమైన విషయాలను అంతే తీవ్రతతో రచయిత వివరిస్తాడు. అనేక సందేహాలతో కొనసాగే వారికి సత్యాన్వేషణ పట్ల ఆసక్తిని, సామాజిక సమస్యల పరిష్కారాల పట్ల ఆలోచనను రేకెత్తించే పుస్తకం ఇది. ప్రస్తుత వ్యవస్థ మౌలిక స్వభావాన్ని అతిసరళంగా చెప్పిన పుస్తకం.

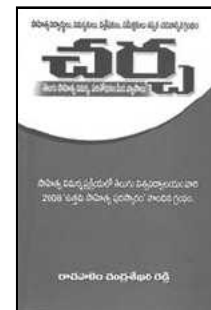
- 00000

రావీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ గీతాంజలి
తెలుగు అనువాదం: కొమ్మరెడ్డి వెంకటేశ్వరెడ్డి
పేజీలు: 132, వెల: రూ.50/-
ప్రతులకు : ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్
040-27608107

బెంగాలీ రచయిత విశ్వకవి రావీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ 'గీతాంజలి' ఇంగ్లీషు అనువాదానికి తెలుగు అనువాదం ఈ కావ్యము. నోబెల్ బహుమానం పొందిన 'గీతాంజలి'ని అన్ని భాషల్లోకి అనువదించారు. రామాయణము మళ్ళీ మళ్ళీ వ్రాస్తున్నట్లు, మళ్ళీ మళ్ళీ చదువుతున్నట్లు గీతాంజలిని ఎన్నిసార్లు చదివినా, ఎంతమంది వ్రాసినా ఎప్పటికప్పుడు నూతనత్వంతో విరాజిల్లుతుంది.

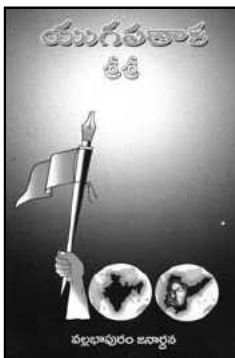
- టి. ఇందిరా చిరంజీవి

చర్చ
తెలుగు సాహిత్య విమర్శకులు
పరిశోధనల మీద వ్యాసాలు
రాచపాళెం చంద్రశేఖరెడ్డి
పేజీలు: 175, వెల: రూ.80/-
ప్రతులకు: 08554 275366

తెలుగు సాహిత్య సృజనలో, విమర్శలో ఇవాళ రెండు పాయలు కొనసాగుతున్నాయి. 1. భౌతికవాద, చారిత్రక, వాస్తవిక పురోగమనపాటు, 2. ఆధ్యాత్మిక, భావవాద, అచారిత్రక, అవాస్తవిక తిరోగమనపాటు. ఈ రెండు పాయల మధ్య సంఘర్షణ అనివార్యంగాను జరుగుతున్నది. మొదటి పాయకు చెందినవాణ్ణిగా ఆ పాయ ద్వారా వచ్చిన విమర్శను ఆమోదించడం, రెండోపాయ ద్వారా వచ్చిన విమర్శను తిరస్కరించడం ఇది నా విమర్శ ధోరణి.

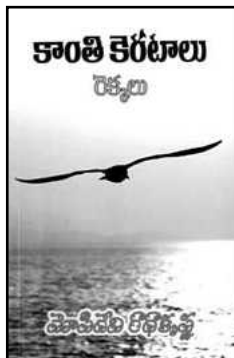
- రచయిత

యుగపతాక శ్రీశ్రీ
వల్లభాపురం జనార్దన
పేజీలు: 70; వెల: రూ.25/-
ప్రతులకు: ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్
040-27608107

ఇది ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య పునర్నవ శతజయంతి సంవత్సరం. తెలుగు సాహిత్యానికి కాలిక స్పృహను, పరిణామ శీలతను, శ్రవ్యైక జీవన సౌందర్య తాత్వికతను అందించిన ప్రజాకవి, మహాకవి శ్రీశ్రీ శతజయంతి సంవత్సరం కూడా. తెలుగు కవిత్వానికి ఆధునిక జీవన ప్రాణవాయువును, వర్తమాన రసాన్ని, నాదాన్ని అందించినవాడు శ్రీశ్రీ. ఆయన శతజయంతి ఉత్సవాల సందర్భంగా ఆయనకు అక్షర నివాళి ఈ దీర్ఘకవిత.

- రచయిత

కాంతి కెరటాలు
రెక్కలు
మోహిదేవి రాధాకృష్ణ
పేజీలు: 131; వెల: రూ.50/-
ప్రతులకు: 9849349516

రెక్కలు క్రమపరిణామ వికాసాల్ని పరిశీలిస్తూవుంటే ఆ కవితా స్వరూపంలో - సామాజికమైన ఆనంద విషాదాలూ, వ్యక్తిపరమైన ఉల్లాస ఉద్వేగాలూ ఏవైనా గాఢతతో ఇమిడిపోతాయని తెలియింది. వక్రోక్తి, వైచిత్రీ కనిపిస్తూ వుంటాయి. కొన్ని చోట్ల సరదాగా కేవలం చిన్న భావనాశ్రయంగా అరులైవు వచ్చేసినా, ఎక్కువభాగం - మంచి రెక్కలుగా - దృశ్య ఆవిష్కరణం జరుగుతూ, "కవిత్వం" ప్రవహిస్తూ - ఆలోచనీయంగా సాగుతుంది కవి రచన.

- విహారి

కొత్త పుస్తకాలు

మహాత్మా జ్యోతిరావు పూలే

డా॥ కత్తి పద్మారావు
 పేజీలు: 191, వెల: రూ.50/-
 ప్రతులకు : 9849741695

పూలే జీవితం దళిత బహుజనులకు జీవితాల్ని తీర్చిదిద్దకోవడానికి ఒక ఆదర్శప్రాయం. వ్యక్తిత్వం రూపుదిద్దుకోవడానికి దళిత బహుజనులకు అంబేద్కర్, పూలే జీవితాలు ఎంతో ఉపకరిస్తాయి. వారి జీవితాల్లో అధ్యయనం ఉంది. స్వచ్ఛత ఉంది. సృజనాత్మకత ఉంది. రచనా ప్రతిభ ఉంది. పోరాట దృక్పథం ఉంది. నిర్దిష్టమైన గమ్యం ఉంది. ఋజువర్తన ఉంది. ఇవన్నీ ఈనాటి విద్యార్థిలోకానికి, సామాజిక రంగంలో పనిచేస్తున్న కార్యకర్తలకీ అవసరమైన గుణాలు.

- రచయిత

అనుభవాలు -
 జ్ఞాపకాలు
 మువ్వల పెరుమాళ్ళు
 పేజీలు: 88
 ప్రతులకు: 0866-2577828

నేను ప్రస్తుతం 86 పడిలో అడుగుపెట్టాను. ఈ సందర్భాన్ని పురస్కరించుకుని నేను గత కాలపు అనుభవాలు, జ్ఞాపకాలు, విన్నవి, కన్నవి, నా అభిప్రాయాలను అక్షరబద్ధం చేయాలని సంకల్పించాను. అదే ఈ రచనకు నాంది.

- రచయిత

అభినందన
 సంకలనం: భువన్, కలిమిశ్రీ
 పేజీలు: 44; వెల: రూ.30/-

ప్రతులకు: ప్రజాశక్తి, విశాలాంధ్ర బుక్ హౌస్ లో నాన్న పేరు మీద రాష్ట్ర స్థాయి పోటీలు వివిధ పత్రికలలో నిర్వహించడం, ప్రత్యేక సంచికలు అచ్చువేయటం ఆయన పేరుమీద వివిధ సహాయ సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు నిర్వహించటం ఏటా జరుగుతున్న వ్యవహారమే అయినా, వీటన్నింటి ఉద్దేశ్యం ఆయన పేరును ప్రమోట్ చేసి ప్రజలలో మంచి ఆలోచనా ధోరణులను పెంపొందించడమే నా లక్ష్యం. ఈ చర్య ఎంతోమంది కవులను, కార్మినిస్టులను, రచయితలను ప్రోత్సహించేదిగా మారటమూ నాకు ఆనందదాయకమే.

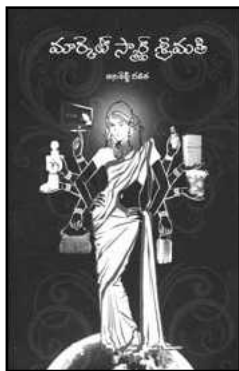
భువన్

అలల సవ్వడి
 (కవితా సంకలనం)
 అల
 పేజీలు: 99; వెల: రూ.50/-
 ప్రతులకు: 9491762615
 అన్ని ముఖ్య పుస్తక కేంద్రాలలో

నా చుట్టూ జరుగుతున్న అనేకానేక సంఘటనల వల్ల నాకు ఆగ్రహం కలిగినప్పుడో, దుఃఖం వచ్చినప్పుడో, భావోద్వేగాలకు లోనైనప్పుడో కవిత్వ రచన చేస్తాను. కవితా పఠనం, కవిత్వ రచన నన్ను నేను సంస్కరించుకోవడానికి ఉపయోగ పడతాయని ప్రగాఢంగా నమ్ముతున్నాను.

- రచయిత

మార్కెట్ స్టార్ట్ శ్రీమతి
 అనిశెట్టి రజిత
 పేజీలు: 24; వెల: రూ.30/-
 ప్రతులకు: 9849482462.

భూస్వామ్య సమాజంలో ఇంటి చాకిరి చేసి కుటుంబ వారసులను కనిచ్చే జీవిగా ఉండే స్త్రీ పెట్టుబడిదారీ యుగంలో సామ్రాజ్యవాద దశలో ఉంటా బయటా చాకిరీ చేసే ఆదాయవనరుగా మాత్రమే కాదు, పుట్టింటినించి సంపద మోసుకొచ్చే సరుకుగా ఎట్లా వినియోగపడుతుందో మన కళ్లకు స్పష్టంగా చూపిస్తుంది మార్కెట్ స్టార్ట్ శ్రీమతి.

-యం.రత్నమాల.

ప్రేమాన్వితం (కథాసంకలనం)
 నడిమింటి జగ్గారావు
 పేజీలు: 119; వెల: రూ.80/-
 (ఈ పుస్తకంతోపాటు రచయిత గొంతుతో ఆడియో సిడి ఉచితం)

ప్రతులకు: ప్రజాశక్తి, విశాలాంధ్ర, నవోదయ, తెలుగు బుక్ హౌస్ లు. "మరీ పదిహేడు కథలేనా!" అని చిన్న చిన్న చూపూ చూశారు. అన్నయ్య వేదగిరి రాంబాబైతే... "ఈ కథానికలు కేవలం కాలక్షేపానికి కాదు... జీవితం అనే నాణెం కావాలనుకున్నప్పుడు దాని బొమ్మ-బొరును, మంచి-చెడు, రాత్రి-పగలు తప్పవు అనే సత్యాన్ని ఈ కథానికలు చెబుతాయి" అని నాకు కితాబు ఇచ్చారు.

- రచయిత

అత్యవసరం

యస్.ఆర్.వృద్ధి

మనిషిప్పుడు, కాలమహిమకి చిక్కుకుని
బహువర్ణాశ్రితుడుగా మారిపోతున్నాడు
కొందరు, ప్రజల శిరస్సులమీంచి నడిచినెళ్లే
నాయకవర్గంలో, తలలు ఎగురవేస్తుంటే-
ఇంకొందరు, పాలనాయంత్రాంగంలోని
పాలను ఆశ్వాదిస్తూ,
అధికారగణమై, వెలుగుతున్నారు.
ఎవరైనా సరే,
ప్రజా వాహినముందు సామాన్యలే!
కాని, వాళ్ల అడుగులకింద పడ్డ
పాదముద్రలలో-
సొంతలాభాలు వజ్రపుతునకలవుతున్నాయి
వాళ్ల దినచర్య
మల్లెపువ్వు పరిమళించడానికి
చుట్టూ విరిసిన పూలు, తేజాన్ని
కోల్పోయేందుకు
భ్రమల్ని నీటి బుడగల్లాగ చల్లుతున్నారు
మనసు రెమ్మలపై వాలిన
కోరికల చిలుకల కోసం-

వాళ్ల ఉనికికి ఆలంబనగా నిలిచిన
నేలగుండెను తొలిచేందుకు
స్వార్థం కన్నులను అమర్చిన
ఎలుకలను పృష్టిస్తున్నారు.
అన్యుల హృదయాల మీద
నిప్పుల వాన కురిపించి
ఆశయాలవనాల్ని భగభగమండిస్తున్నారు.
తీరని ఆశల కొలనులో విహరించడానికి
ప్రజాధనాన్ని
అందమైన పడవలుగా మలుస్తున్నారు.
వాళ్ల శిరస్సులపై ప్రజలు
నమ్మకం కేరీటాన్ని అలంకరిస్తే,
ప్రజల ఆశల తలలమీద
వామన పాదాన్ని ఉంచుతున్నారు.
కండలు కరిగించి, రాళ్లు కొట్టేది ప్రజలు
కన్నీళ్లను పట్టి, మధువులా సేవించేది
నాయకులు

ఇదెక్కడి న్యాయమని నిలదీసేదెవరు?
ఎవరైనా తలెత్తి, ప్రశ్నల శరాల్ని సంధిస్తే
తిరుగుబాటు ముద్రను గుండెకు గుచ్చేస్తారు

ఓ ప్రజలారా! భయపడకండి!
ప్రజాస్వామ్యంలో పచ్చదనాన్ని పండించాలంటే
పతనమవుతున్న విలువలవైపు
చూపుశూలాన్ని విసరండి.
అవినీతిని నిలదీయటం జన్మహక్కుని,
శిరమెత్తి గర్జించండి.
ఓట్ల బాణాలను విసిరి
నీతిమాలిన మొసళ్లను ఏరిపారేయండి.

'ప్రస్థానం'కు చందా కట్టండి! నెల నెలా మీ ఇంటికే ప్రస్థానం తెప్పించుకోండి!!

అయిదేళ్లకు :
రూ. 500/-
పదేళ్లకు :
రూ. 1000/-

సంవత్సర చందా (వ్యక్తులకు) : రూ.120/-
సంవత్సర చందా (సంస్థలకు) : రూ. 150/-
ఐడి ప్రతి : రూ. 10/-

చందా
దారులకు
విజ్ఞప్తి

చిరునామా పైన చందా ప్రారంభ మరియు ముగింపు నెలలు
సూచించబడినవి. దయచేసి చందా ముగిసిన వారు తమ ముగింపు
నెలను గుర్తించి వెంటనే చందాను పునరుద్ధరించుకోగలరు.

ప్రస్థానం

ఎం.హెచ్.భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజామాబాద్, ఆర్టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-20
వివరాలకు : 040-27660013, సెల్: 9490099059 ; ఇ.మెయిల్: Prasthanam_ss@yahoo.co.in

ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంపై మార్క్సిజం ప్రభావం

డా॥ ఏలె విజయలక్ష్మి

మహాకవి శ్రీశ్రీ శతజయంతి సందర్భంగా 'ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంపై మార్క్సిజం ప్రభావం' అంశంపై ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ మహిళా కళాశాల కోఠిలో ఏప్రిల్ 28 న యుజిసి జాతీయ సదస్సు జరిగింది.

ప్రారంభ సదస్సులో పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉపకులపతి ఆచార్య అనుమాండ్ల భూమయ్య మాట్లాడుతూ ఏ పుస్తకాన్నయినా చదివేటప్పుడు పీఠికను చదివి ఒక అవగాహనకు రాకుండా ఆ పుస్తకాన్ని ఆసాంతం చదివి తమదైన అభిప్రాయం ఏర్పర్చుకోవాలి అన్నారు. శ్రీశ్రీ తన కవితలో ప్రపంచాజ్ఞు తెల్లరేకై పల్లవిస్తాను అంటూ ప్రపంచాన్ని పువ్వుగా, భువనంగా, వీణగా పోల్చి చెప్పడం ఆయన మార్క్సిస్టు దృక్పథానికి గొప్ప ఉదాహరణ అన్నారు.

మహిళా కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ ఆచార్య జుబైదా అజీమ్ మాట్లాడుతూ 'శ్రీశ్రీ కేవలం తెలుగు కవే కాదు. జాతీయ రచయిత కూడా' అని అభివర్ణించారు. ఉస్మానియా తెలుగు శాఖాధ్యక్షులు ఆచార్య టి.కిషన్‌రావు మాట్లాడుతూ, తెలుగు కవిత్వాన్ని అంతర్జాతీయ స్థాయికి తీసుకెళ్లిన గొప్ప వ్యక్తి శ్రీశ్రీ అన్నారు. ఆయన రచనలు చదివితే ఎలాంటివారికైనా కవిత్వం వచ్చేస్తుందని, కాదేది కవితకనర్థం అని చెప్పిన కవన శాస్త్రవేత్త, పదాలపట్టు తెలిసిన భాషా శాస్త్రవేత్త శ్రీశ్రీ అన్నారు.

ఆచార్య వకుళాభరణం రామకృష్ణ తమ కీలకోపన్యాసంలో మార్క్సిజం అంటే అత్యున్నతమైన మానవతావాదం అన్నారు. సమాజాన్ని ఈ విధంగా మార్చాలని నిక్కచ్చిగా, శాస్త్రీయంగా చెప్పిన కవి శ్రీశ్రీ అన్నారు. ప్రపంచంలో కన్నీళ్లు, దోపిడి ఉన్నంతకాలం మార్క్సిజం ఉంటుందన్నారు. ఈ సదస్సుకి డాక్టర్ పి. నీరజారాజు సమన్వయకర్తగా వ్యవహరించారు. అధ్యక్షులుగా ఆచార్య ఎస్.వి.సత్యనారాయణ ఉన్నారు. రెండవ సదస్సులో శతాధిక గ్రంథకర్త ఆర్వీయార్ "ఆధునిక తెలుగు కవిత్వంపై మార్క్సిజం ప్రభావం" అన్న అంశంపై ప్రసంగిస్తూ భౌతికమైన సమస్యలన్నింటికీ కారణం భౌతిక జీవనం, ఉత్పత్తి విధానం, ఉత్పాదక శక్తుల మూలంగానే సమాజంలో సంబంధాలు ఏర్పడుతాయి అన్నారు.

మద్రాస్ విశ్వవిద్యాలయ తెలుగు శాఖాధ్యక్షులు డాక్టర్ ఎం.సంపత్ కుమార్ "ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య విమర్శపై మార్క్సిజం ప్రభావం" అన్న అంశంపై ప్రసంగిస్తూ శ్రీశ్రీ కవిత్వం వస్తువు, శిల్పం రెండూ బావుంటాయి అన్నారు.

ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు నిఖిలేశ్వర్ 'తెలుగు నవలపై మార్క్సిజం

ప్రభావం' అన్న అంశంపై ప్రసంగిస్తూ మార్క్సిజం వంటి సిద్ధాంతాలు నవలకు అంతఃసూత్రంగా పనిచేస్తాయి అన్నారు.

ఈ సదస్సుకి అధ్యక్షులుగా డాక్టర్ సూర్యధనుంజయ్, సమన్వయ కర్తగా శ్రీమతి పి.అనురాధ వ్యవహరించారు.

మూడవ సదస్సులో ఆచార్య తుమ్మల రామకృష్ణ 'తెలుగు కథా సాహిత్యంపై మార్క్సిజం ప్రభావం' అన్న అంశంపై మాట్లాడుతూ మార్క్సిజాన్ని చెప్పే కథలను ఉదహరించారు.

ప్రముఖ సినీ నాటకరచయిత సి.ఎస్.రావు 'తెలుగు నాటక సాహిత్యంపై మార్క్సిజం ప్రభావం' అన్న అంశంపై ప్రసంగిస్తూ సినిమాకంటే టీవి కంటే నాటకం వాస్తవమైనదని అన్నారు. తేడి చంపిన పులిసెత్తురు మొదలైన నాటకాలలో మార్క్సిజం ప్రభావాన్ని వివరించారు. తెలంగాణ అమరవీరుల ట్రస్ట్ కార్యదర్శి కందిమక్క ప్రతాపరెడ్డి 'ప్రజా కళారూపాలపై మార్క్సిజం ప్రభావం' అన్న అంశంపై అనేక ఉదాహరణలతో ఉత్తేజపూర్వకంగా ప్రసంగించారు. ఈ సదస్సుకి ఆచార్య వెలుదండ నిత్యానందరావు అధ్యక్షులుగా, డాక్టర్ ఎం.గోనానాయక్ సమన్వయకర్తగా వ్యవహరించారు.

సమాపన సదస్సులో ముఖ్య అతిథిగా వచ్చిన ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం విశ్రాంత రిజిస్ట్రార్ ఆచార్య వై.సి.వేణుధర్, ఆత్మీయ అతిథిగా వచ్చిన తెలుగు శాఖ పాఠ్యప్రణాళిక అధ్యక్షులు ఆచార్య సనుమాన స్వామి, గౌరవ అతిథిగా వచ్చిన జంతుశాస్త్ర శాఖాధ్యక్షులు ఆచార్య పి.నాగరాజారావు, విశిష్ట అతిథిగా వచ్చిన డాక్టర్ రాపోలు సుదర్శన్లు ప్రసంగించారు. ఈ సదస్సుకి ఆచార్య పాల్యానియ సుమతీనరేంద్ర అధ్యక్షులుగా, డాక్టర్ ఏలె విజయలక్ష్మి సమన్వయ కర్తగా వ్యవహరించారు. సదస్సు సంచాలకులు ఆచార్య ఎస్.వి.సత్యనారాయణ సదస్సు నివేదికతో కార్యక్రమం విజయవంతమైంది.

కష్టజీవికి ఇరువైపుల నిలిచిన కవి శ్రీశ్రీ

జీవితాంతం కష్టజీవుల పక్షాన నిలిచి తన కలంతో వారి సమస్యలకు వెలుగు చూపిన కవి శ్రీశ్రీ అని, ఆధునిక కవులుగా పేరు చెప్పుకున్నవారంతా సంపన్నవర్గాలకు ఊడిగంచేస్తూ, వారి కీర్తిని కొనియాడుతూ పబ్లిం గడుపుకుంటుంటే మహాకవి శ్రీశ్రీ మాత్రం శ్రమజీవికి పట్టం కట్టడని, ఎన్నో ప్రతికూల పరిస్థితులను నిర్బంధంగా నిలదీశాడని పలువురు కవులు పేర్కొన్నారు. శ్రీశ్రీ అభ్యుదయం, విప్లవ కవిత్వంతోపాటు అనేక సాహిత్య సంఘాలకు నాయకత్వం వహించడం విప్లవ రచయితల సంఘం ఏర్పాటుకు ఖమ్మం వేదిక కావడం ఖమ్మంకు శ్రీశ్రీకి విడదీయరాని సంబంధాలున్నాయని గుర్తు చేసుకున్నారు. నేటి తరం యువత శ్రీశ్రీని ఆదర్శంగా, అనుసరణీయంగా తీసుకోవాలని వర్ణమాన కవులనుద్దేశించి సూచించారు. శ్రీశ్రీ 27వ వర్సంతిని పురస్కరించుకుని సాహితీ ప్రపతి ఆధ్వర్యంలో జూన్ 15న శ్రీశ్రీ సర్కిల్లోని ఆయన విగ్రహం వద్ద సంస్మరణ సభ ఏర్పాటైంది. ఈ సందర్భంగా సాహితీప్రపతి జిల్లా ప్రధాన కార్యదర్శి రౌతు రవి మాట్లాడుతూ సామ్రాజ్యవాదులు, బహుళజాతి సంస్థల ఒత్తిడికి తలొగ్గిన

పాలకవర్గాలు సరళీకరణ విధానాలను వేగంగా అమలు చేస్తున్నాయని ఆరోపించారు. బాబు పట్టిన పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థకు ప్రత్యామ్నాయంగా ఉన్న శ్రీశ్రీ రచనలను గడపగడపకూ తీసుకువెళ్లాల్సిన బాధ్యత మనందరిపై వుందన్నారు. తెలుగు భాష, జాతి వున్నంత కాలం శ్రీశ్రీ చిరంజీవేనని, ఆయన రచనలు అందరికీ మార్గదర్శకమని, సాహితీవేత్తలకు మార్గదర్శకుడని జిల్లా ఉపాధ్యక్షులు సాదనాల వెంకటస్వామి నాయుడు కొనియాడి శ్రీశ్రీకి ఘన నివాళులర్పించారు. ఈ తరం కవులకు మంచి సాహిత్యాన్నందించిన శ్రీశ్రీ వారసత్వాన్ని నిలపాలని కోరారు. సభకు ముందు శ్రీశ్రీ విగ్రహానికి ప్రతినిధులు పూలమాలలు వేసి ఘనంగా నివాళులర్పించారు.

కార్యక్రమానికి అధ్యక్షత వహిస్తూ సమకాలీన సమాజానికి శ్రీశ్రీ రచనలు మార్గదర్శకమని, కష్టజీవికి ఇరువైపుల నిలిచిన కవి కావడం వల్లనే ఇందరి మనస్సుల్లో శ్రీశ్రీ స్థానం సంపాదించారని, ప్రపంచీకరణ, ఆర్థిక సంస్కరణల, విషఫలాల వాటి తీవ్రతను చూపుతున్నాయని, సామ్రాజ్యవాద దురహంకారం ఇంకా ప్రపంచ పటంపై సాగుతుందని జి.లెనిన్ శ్రీనివాస్ హెచ్చరించారు. వీటిని నిశితంగా గమనించి కవులు విస్తృతంగా తమ రచనల ద్వారా స్పందించాలని కోరారు. యం.శేషగిరి, కన్నెగంటి వెంకటయ్యలు శ్రీశ్రీ గీతాలను ఆలపించారు. ఈ కార్యక్రమంలో పురిమళ్ల సునంద, అమ్మఒడి బాబు, బి.ఉపేందర్ రావు, శ్రీనివాసరావు తదితరులు పాల్గొన్నారు.

జి. లెనిన్ శ్రీనివాస్

నానీల కవితా సంకలనాలకు సోమిరెడ్డి జమున స్మారక పురస్కారం

ప్రముఖ రచయిత్రి డాక్టర్ పెళ్ళకూరు జయప్రద సోమిరెడ్డి, తన చెల్లెలు సోమిరెడ్డి జమున పేరున నానీల కవితా సంకలనానికి రాష్ట్రస్థాయి పురస్కారాన్ని అందజేయాలని నిర్ణయించారు. 2009 జూలై నుండి 2010 జూన్ 30 మధ్యకాలంలో ప్రచురింపబడ్డ నానీల కవితా సంకలనాలను కవులు నాలుగు ప్రతులను జూలై 30వ తేదీలోపు పాతూరి అన్నపూర్ణ, కార్యదర్శి, నెరసం, కేరాప్ ఎ. మల్లిఖార్జునరావు, 13/395, మార్తంవీధి(లక్ష్మీదివ్య కట్ పీస్ పాప్ ఎదురుగా), ఐటాతులవారి వీధి, నెల్లూరు- 524001 చిరునామాకు పంపించవలసిందిగా ఒక ప్రకటనలో విజ్ఞప్తి చేశారు. అవార్డు క్రింద రూ.3000/- నగదు, జ్ఞాపికను సెప్టెంబరు నెలలో జరగబోయే పురస్కార సభలో అందజేస్తామని తెలిపారు. మరిన్ని వివరాలకు 9490230939 ద్వారా సంప్రదించవచ్చును.

డాక్టర్ రాధేయ కవితా పురస్కారం

ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు డాక్టర్ రాధేయ పేరున 'డాక్టర్ రాధేయ కవితా పురస్కారం' నెలకొల్పినట్లు పెళ్ళకూరు సునీల్, సుంకర గోపాల్ లు ఒక ప్రకటనలో తెలిపారు. ఈ పురస్కారానికి గాను కవులు జూలై 31లోపు తమ కవితలను పెళ్ళకూరు సునీల్, ఎ.యస్.పురం-కోట, శ్రీపొట్టిశ్రీరాములు నెల్లూరు జిల్లా- 524411 చిరునామాకు పంపించవలసిందిగా ఆ ప్రకటనలో కోరారు. ఇతర వివరాలకు 9440255647, 9492638547 ద్వారా సంప్రదించవచ్చును.

హిందీలో 'రాజముద్ర'

డా. దేవరాజు మహారాజు కవితా సంపుటి 'రాజముద్ర' ఆంధ్రప్రదేశ్ హిందీ అకాడమీ సౌజన్యంతో హిందీలో వెలువడింది. 'సమయ్ పర్ హస్తాక్షర్' (కాలం మీద సంతకం) శీర్షికతో శ్రీమతి ఆర్. శాంతాసుందరి దీనిని హిందీలోకి అనువదించారు. పలు జాతీయ కవి సమ్మేళనాలలో దేవరాజు మహారాజు వినిపించిన స్వీయకవితలకు హిందీ అనువాదాలు ఈ కవితా సంకలనంలో ఉన్నాయి.

**విశిష్ట సాహితీవేత్త
సురవరం ప్రతాపరెడ్డి**

‘కవిగా, రచయితగా, పరిశోధకుడిగా, జర్నలిస్టుగా, రాజకీయ నాయకుడిగా బహుముఖీనమైన కృషిని కొనసాగించిన సురవరం ప్రతాపరెడ్డి జన్మదినోత్సవాన్ని తెలుగుజాతి వారసత్వ దినోత్సవంగా నిర్వహించాలని’ వక్రలు పిలుపునిచ్చారు. సురవరం ప్రతాపరెడ్డి 114 వ జన్మదినోత్సవాన్ని పురస్కరించుకొని తెలుగు భాషోద్యమ సమాఖ్య, అభ్యుదయ రచయితల సంఘం, సురవరం సాహిత్య వైజయంతి సంస్థలు సంయుక్తంగా మే 28న హైదరాబాద్ లోని బషీర్ బాగ్ ప్రెస్ క్లబ్ లో తెలుగుజాతి వారసత్వ దినోత్సవ సభను నిర్వహించాయి.

సీనియర్ జర్నలిస్టు చక్రవర్తుల రాఘవాచారి అధ్యక్షతన జరిగిన సభలో ప్రధాన వక్త ఆచార్య వకుళాభరణం రామకృష్ణ మాట్లాడుతూ- చరిత్ర పరిశోధన చేస్తున్న తొలి రోజుల్లో ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్ర గ్రంథాన్ని చదివానన్నారు. తరతరాల తెలుగుజాతి సామాజిక జీవనాన్ని వివరించిన ప్రామాణిక పరిశోధన గ్రంథంగా దాన్ని వర్ణించారు. గోలకొండ పత్రిక నిజామాంధ్ర ప్రాంతంలోని ప్రజలను చైతన్యపరిచిందని, గోలకొండ కవులు సంచిత ఇక్కడి కవి పండితులను వెలుగులోకి తెచ్చిన ఉత్తమ గ్రంథమని ఆయన అన్నారు. రామాయణ విశేషములు, హిందువుల పండుగలు వంటి పరిశోధన గ్రంథాలను ప్రకటించిన ప్రతిభావంతుడు సురవరం ప్రతాపరెడ్డి నేటి తరానికి స్ఫూర్తి దాయకమన్నారు. డాక్టర్ సామల రమేశ్ బాబు మాట్లాడుతూ “తెలుగు జాతి గర్వించదగిన ఉత్తమ సాహిత్య వారసత్వాన్ని అందించిన సురవరం జన్మదినోత్సవం దేశవ్యాప్తంగా జరుపుకుందాం.” అంటూ పిలుపునిచ్చారు.

ప్రతియేటా సురవరం ప్రతాపరెడ్డి సాహిత్యోత్సవాలను ఘనంగా నిర్వహించడానికీ, సురవరం గ్రంథాలను పునరుద్ధించడానికీ, స్మారక ప్రసంగాలను నిర్వహించడానికీ వీలుగా సురవరం సాహిత్య వైజయంతి ట్రస్టుకు కొండా లక్ష్మీకాంతరెడ్డి లక్ష రూపాయల విరాళాన్ని అందజేశారు. అలాగే సురవరం కృష్ణవర్ధన్, డాక్టర్ జ్యోతికృష్ణవర్ధన్, సురవరం అనిల్ కుమార్ ఒక్కొక్కరు ఇరవై ఐదువేల రూపాయల చొప్పున ట్రస్టుకి విరాళాలను అందజేశారు. అత్యీయ అతిథిగా పాల్గొన్న సురవరం సుధాకర్ రెడ్డి ప్రతాపరెడ్డి గారి జీవితానుభవాలనూ, వ్యక్తిత్వాన్నీ ఆవిష్కరించారు. గౌరవ అతిథి ఆచార్య ఎల్లారి శివారెడ్డి సృజనాత్మక రచయితగా సురవరం సృష్టించిన సాహిత్యాన్ని వివేచించారు.

ఆచార్య ఎస్వీ సత్యనారాయణ స్వాగత వచనాలతో ప్రారంభమైన సభలో సురవరం సాహిత్య వైజయంతి కార్యదర్శి డాక్టర్ జగన్ మోహన్ రెడ్డి గారు సురవరం వద్యాలను సభలో పాడి వినిపించారు. సురవరం పుష్పలత వందన సమర్పణతో సభ ముగిసింది.

‘అభినందన’ ఆవిష్కరణ

అనకాపల్లిలోని మళ్లజగన్నాథం స్మారక ట్రస్ట్ మరియు స్టైల్ ఫీజ్ మాస పత్రికలు సంయుక్తంగా ప్రకటించిన బెస్ట్ కర్టానిస్ట్ 2010 అవార్డును కార్టూనిస్ట్ శేఖర్ కు అందజేస్తున్న ప్రముఖ కథకులు కాశీపట్నం రామారావు. చిత్రంలో ఎం.వి.జె. భువనేశ్వరరావు, బి.చంద్రశేఖర్ తదితరులు.

ప్రముఖ కథా రచయిత, కార్టూనిస్ట్, కాలమిస్ట్ ఎమ్.వి.జె. భువనేశ్వరరావు (భువన్) తండ్రిగారైన మళ్ల జగన్నాథం జ్ఞాపకార్థం రాష్ట్ర స్థాయిలో మల్లెతీగ, స్టైల్ ఫీజ్ మాసపత్రికలలో నిర్వహించిన సరసమైన కవితల పోటీ, భువన్ బెస్ట్ కార్టూనిస్ట్ అవార్డు -2010, భువన్ బెటర్ కార్టూనిస్ట్ అవార్డు -2010 పోటీలలో విజేతలకు లాఫింగ్ క్లబ్ వేదికపై బహుమతి ప్రధానం జరిగింది. కథానిలయం వ్యవస్థాపకులు కాశీపట్నం రామారావు, టీవి ఆర్టిస్టు చక్రవారం, మొగలి రేకులు ఫేం రాజేష్విలు ముఖ్య అతిథులుగా విచ్చేశారు. పోటీలలో బహుమతి పొందిన రచనలతో భువన్ రూపొందించిన “అభినందన” పుస్తకావిష్కరణ కార్యక్రమం ముఖ్యఅతిథులు చేతుల మీదుగా జరిగింది. రాష్ట్రం నలుమూలల నుండి విచ్చేసిన కార్టూనిస్టులు, కవులతో సభ కళకళ లాడింది. విశాఖ నుండి వచ్చిన క్రియేటివ్ కామెడీ క్లబ్ మేడా మనోసారెడ్డి ఆధ్వర్యంలో వినోదాల విందును పంచింది. మరో అతిథిగా విచ్చేసిన అనకాపల్లి డిప్యూటీ తహశీల్దారు పెంటకోట అప్పలనాయుడు - రాగయుక్తంగా పద్యాలను పాడి, శ్రోతలను అలరించారు. వివాహ వేడుకల్లో నేడు మరిచిపోతున్న కర్పూరం పుల్లలను ప్రేక్షకులకు పంచటం అందరినీ ఆకట్టుకుంది. భువన్ పోటీల ప్రాముఖ్యతను, అవార్డుల ప్రాశస్త్యాన్నీ కవులు, లాఫింగ్ క్లబ్ అధ్యక్షులు డి.వి. కృష్ణారావు గారు తదితరులు ప్రస్తుతించారు. కాశీపట్నం రామారావు, టీవి ఆర్టిస్ట్ రాజేష్విలు నిర్వాహకులను అభినందించారు. ఆధ్వర్యం నవ్వులతోనూ, కవితాత్మక వాతావరణంలో జరిగిన ఈ కార్యక్రమంలో అధ్యక్షులు డి.వి. కృష్ణారావు, భువన్ కల్చరల్ ఆర్గనైజేషన్ చైర్మన్ భువన్, రోటరీ అసిస్టెంట్ గవర్నర్, బుద్ధ సత్యనారాయణ, ముప్పన సుబ్రహ్మణ్యం, వినకోట వెంకట బుచ్చిరాజు, భికెట్టి గంగాధర్, పైడిశెట్టి, రాజేష్, సన్నికంటి, శిలపరశెట్టి జానకీరాం, పొట్టిశ్రీరాములు మూర్తి, స్టైల్ ఫీజ్ సంపాదకులు చంద్రశేఖర్, రాష్ట్ర జర్నలిస్ట్ యూనియన్ సభ్యులు నాగు, జిల్లా సాంస్కృతిక మండలి సభ్యులు శేఖర మంత్రి ప్రభాకర్, సాహితీ కిరణం సంపాదకులు పొత్తూరి సుబ్బారావు తదితరులు పాల్గొన్నారు.

వెయ్యి నవలల రచయిత కొవ్వలి సాహితీ పురస్కారాలు

తెలుగులో వెయ్యి నవలల రచయిత శ్రీ కొవ్వలి లక్ష్మీనరసింహారావు నవలలపై నిర్వహించిన వ్యాసరచన పోటీల ఫలితాలను మద్దాళి రఘురామ్ ఒక ప్రకటనలో తెలిపారు. శ్రీమతి జి.శ్యామల(సిరిసిల్ల), డా॥ గుమ్మా సాంబశివరావు (విజయవాడ), డా॥ బి.జయరాములు(హైదరాబాద్)లు బహుమతికి ఎంపికయ్యారని తెలిపారు. ఈ ఎంపికకు న్యాయ నిర్ణేతలుగా డాక్టర్ ద్వారా శాస్త్రి, డాక్టర్ సి.మృణాళిని వ్యవహరించారని తెలిపారు. జూన్ 8వ తేదీన త్యాగరాయగానసభలో జరిగిన కీ.శే. కొవ్వలి లక్ష్మీనరసింహారావు సంస్మరణ కార్యక్రమంలో సాహితీ పురస్కారాలు బహుకరించినట్లు ఆయన తెలిపారు.

'భిన్న దృక్పథ ప్రదర్శనం' ఆవిష్కరణ

అనేక రకాల భావజాలాలమయం జీవితం. భిన్న భిన్న అభిరుచుల సమాహారం జీవితం. అపురూపమైన జీవితంలో కష్టాలు - సుఖాలు అందరికీ ఉన్నా కొందరికి ఎక్కువ, కొందరికి తక్కువ. ఆ వైరుధ్యాలు పోయి అంతా సమానంగా జీవించగలిగే వ్యక్తుల కోసం, వ్యవస్థ కోసం తపనపడి ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్ పలు నవలలు రచించారని వక్రలు పేర్కొన్నారు. మానస ఆర్ట్ థియేటర్స్, గాన సభల ఆధ్వర్యంలో కళా సుబ్బారావు వేదికపై జూన్ 16వ న 'భిన్న దృక్పథ ప్రదర్శనం' పుస్తకావిష్కరణ జరిగింది. ప్రముఖ

విద్యావేత్త డాక్టర్ గుండెడప్పు కనకయ్య సభకు అధ్యక్షత వహించి గ్రంథాలను ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ దళితుల జీవితాలను అధ్యయనం చేసి, వారి అభ్యున్నతి కోసం రచనలు చేసిన గొప్ప దార్శనికుడు ఇనాక్ అని పేర్కొన్నారు. రచయిత్రి స్వాతి శ్రీ పాద, కవి డాక్టర్ జి.వి. రత్నాకర్, రచయిత పి. కృపాకర్లు, ఇనాక్ నవలల్లోని వివిధ ప్రత్యేకతలపై ప్రసంగించారు. వెల్లండ నిత్యానందరావు, రఘుశ్రీ, దీక్షితులు, గ్రంథకర్త ఆచార్య ఇనాక్ ప్రసంగించారు. తదనంతరం గ్రంథకర్తను సంస్థల షణ్షాన సత్కరించారు. మానస ఆర్ట్స్ వ్యవస్థాపకులు, కవి రఘుశ్రీ సమన్వయకర్తగా వ్యవహరించారు.

ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేక గళం

డాక్టర్ అద్దేపల్లి రామమోహన్ రావు రచించిన 'ఆకుపచ్చని సజీవ సముద్రం నా నేల' కవితాసంపుటి ఆవిష్కరణ సభ 'కోకిలమ్' సంస్థ ఆధ్వర్యంలో జూన్ 23న హైదరాబాద్ లో ఎ.ఎస్.రావు నగర్ వద్ద జరిగింది. ఈ కార్యక్రమానికి అధ్యక్షత వహించిన ప్రముఖ కథా రచయిత మునిపల్లె రాజు మాట్లాడుతూ అద్దేపల్లి రామమోహన్ రావు కవిగా, విమర్శకుడిగా ఎనలేని కృషిచేస్తున్నారని అన్నారు. యువకవుల్ని తీర్చిదిద్దుతూ అపురూప సాహిత్యసేవ చేస్తున్నారన్నారు. ప్రముఖ విమర్శకులు విహారి కవితా సంపుటిని ఆవిష్కరించి మాట్లాడుతూ అద్దేపల్లి కవితాసంపుటిలోని ప్రతీపంక్తి కవితాశక్తితో నిండి ఉందని, వస్తువుని సూటిగా చెప్పవలసిన చోట తీవ్రంగా చెప్పునే భావచిత్రి ప్రతీకాది కవితాశిల్పంతో నింపుతారని ప్రశంసించారు. కవి కొండ్రెడ్డి వేంకటేశ్వరరెడ్డి మాట్లాడుతూ సామ్రాజ్యవాద, ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేక కవిత్వం రాయడంలో ప్రథమస్థాయిలో కవితాసృష్టి చేసారని, సమకాలీన సమస్యలన్నీ ప్రతిబింబింపచేసారని అన్నారు. కవి తంగిరాల చక్రవర్తి మాట్లాడుతూ ఈనాడు బాల్యానికి స్తన రక్షణలేదని, యువనానికి ముందు చూపులేదని, వార్తక్యానికి ఆదరణ లేదని అద్దేపల్లి రాసిన శీర్షిక కవితను వివరించారు. కోకిలమ్ సంస్థ సహ నిర్వాహకులు పురాణం శ్రీనివాసశాస్త్రి వందన సమర్పణతో సభ ముగిసింది. కోకిలమ్ సంస్థ అధ్యక్షులు పులిగడ్డ విశ్వనాథరావు, సీనియర్ సీటిజన్స్ అసోసియేషన్ కార్యదర్శి బుచ్చిరెడ్డి, సాహిత్యాభిమానులు ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొన్నారు.

“ప్రాచీన కవిత్వంలో వ్యక్తిత్వ వికాసం”-గ్రంథావిష్కరణ

“మన ప్రాచీన కవిత్వం శృంగారాది భావాలకే కాకుండా సామాజిక అంశాలకు కూడా ప్రాధాన్యమిచ్చారు. పాశ్చాత్యులకంటే ముందుగానే మనవారు వ్యక్తిత్వ వికాసం గురించి చెప్పారని డా॥ ద్వా.నా. శాస్త్రి ఈ పుస్తకంలో సాక్ష్యాలతో వివరించారు” అని డాక్టర్ కె.వి.రమణాచారి (ముఖ్య కార్యదర్శి దేవాదాయ శాఖ) అన్నారు. డాక్టర్ ద్వా.నా. శాస్త్రి 63వ జన్మదినోత్సవ సభను కిన్నెర ఆర్ట్ థియేటర్స్ వారు చిక్కడపల్లి త్యాగరాయగానసభలో నిర్వహించారు. ఆ సందర్భంగా

ప్రసిద్ధ రంగస్థల, టి.వి., సినిమాలు, రచయిత విడదల సాంబశివరావు రచనలు “పుణ్యభూమి నాదేశం(నాటకం)”, “తలారితీర్పు, భారతరత్న” నాటికల సంపుటి పుస్తకావిష్కరణ జూన్ 12న గుంటూరు జిల్లా చిలకలూరిపేటలో జరిగింది. శాసనసభ ఉపసభాపతి నాదెండ్ల మనోహర్ పుస్తకావిష్కరణ చేసారు. వేదికపై ఎడమ నుంచి కుడికి వరుసగా - ప్రముఖ పారిశ్రామికవేత్త పేర్ని వీరనారాయణ, మాజీ శాసనసభ్యులు మర్రి రాజశేఖర్, నాదెండ్ల మనోహర్, సభాధ్యక్షులు లంకా రఘురామిరెడ్డి, రచయిత విడదల సాంబశివరావు, రంగస్థల నటులు జంపని భాస్కరరావు, గుంటూరు జిల్లా అధికార భాషా సంఘం సభ్యులు పి.వి.సుబ్బారావు.

ద్వా.నా.శాస్త్రి రచించిన “ప్రాచీన కవిత్వంలో వ్యక్తిత్వ వికాసం” గ్రంథావిష్కరణ జరిగింది. సభాధ్యక్షత వహించిన దూరదర్శన్ సంచాలకులు డాక్టర్ పి.మధుసూదనరావు “ఎప్పుడూ కొత్త ప్రయోగం చేసే విశిష్ట రచయిత ద్వా.నా.శాస్త్రి అన్నారు. లోగడ “మానాన్న గారు” అనే పుస్తకం ఎంత విలక్షణమైందో ఈ పుస్తకమూ అంతే విలక్షణమైంది” అని ప్రశంసించారు. ప్రాచీన కవిత్వాన్ని ఎలా చదవాలో, ఎలా నేటి సమాజానికి అన్వయించుకోవాలో ఈ పుస్తకం చెప్పందని సాంస్కృతిక శాఖ సంచాలకులు డాక్టర్ ఎం.కాంతారావు అన్నారు. కొండపల్లి శేషగిరిరావు జీవితచరిత్ర గ్రంథ రచనకు శ్రీమతి పెండ్యాల సీహారిణి ద్వా.నా. పురస్కారంగా అయిదువేల రూపాయల బహుమతిని స్వీకరించారు. ఆత్మీయ పురస్కారాలను రావినూతల శ్రీరాములు, డా॥ ఎ.గోపాలరావు (విజయనగరం) స్వీకరించారు. వ్యక్తిత్వ వికాస నిపుణులు డా॥ బి.వి.పట్టాభిరామ్, వార్త సీనియర్ సబ్ ఎడిటర్ గుడిపాటి, త్యాగరాయ గానసభ అధ్యక్షులు కళావెంకటదీక్షితులు పాల్గొన్నారు. డా॥ ద్వా.నా.శాస్త్రి స్పందన ప్రసంగం చేశారు.

జి.వి.ఆర్.ఆరాధన కల్చరల్ ఫౌండేషన్ వారు హైదరాబాదు కళా సుబ్బారావు కళావేదిక శ్రీ త్యాగరాయ గానసభలో జూన్ 3న ఏర్పాటు చేసిన సాహితీ కిరణం వార్షికోత్సవ వేడుకల్లో కళాభిషేకం సందర్భంగా సత్కరించబడుతున్న నినీ టి.వి. నటి నందూరిమోనాలిసా, సాహితీకిరణం సంపాదకులు పొత్తూరి సుబ్బారావు, టి.వి. నటి బలివాడక్రాంతి. చిత్రంలో కథా రచయితలు పెద్దూరి వెంకటదాసు, అలపర్తి రామకృష్ణ, త్యాగరాయగాన సభ అధ్యక్షులు కళావెంకట దీక్షితులు డా॥ పి.సాంబశివ రావు, జాగృతి విధ్యా సంస్థల చైర్మన్ శ్రీనివాసరెడ్డి, డా॥కె.వి.రమణాచారి(ఐ.ఎ.ఎస్), సంస్థ కార్యదర్శి, అధ్యక్షులు వి.వి.రాఘవరెడ్డి, గాడిబండి వెంకటరెడ్డి ఉన్నారు.

సాహితీ సమ్మేళనం

కొత్తగూడెం పట్టణంలోని స్థానిక కొత్తగూడెం క్లబ్ ఆవరణలో 'చిగురు సాహిత్య అకాడమీ' ఆధ్వర్యంలో మే 29న 'సాహితీ సమ్మేళనం' జరిగింది. ఈ కార్యక్రమానికి ఎన్.సి.హెచ్. చక్రవర్తి అధ్యక్షత వహించారు. ఈ సభకు ముఖ్య అతిథిగా అద్దేపల్లి రామమోహన్ రావు గారు విచ్చేసి, తమ అమూల్యమైన సాహిత్య ప్రసంగం చేసి ఆహుతులను అలరించారు. 'చిగురు సాహిత్య అకాడమీ 'వారు నిర్వహించిన' రాష్ట్రస్థాయి నానోల పోటీలో ప్రథమ బహుమతి పొందిన బొమ్మరాత యల్లయ్యగారిని ప్రముఖకవి, విమర్శకులు అద్దేపల్లి రామమోహన్ రావు, నానోల సృష్టికర్త ఈగ హనుమాన్, 'చిగురు సాహిత్య అకాడమీ వ్యవస్థాపక అధ్యక్షురాలు డాక్టర్ దాస్యం రూత్మేరి దుశ్శాలవతో సన్మానించి బహుమతి అందజేశారు. ఇంకా.... ఈ కార్యక్రమంలో శ్రీ బొబ్బిలి జోసెఫ్ రచించిన 'పడగళ్లు' నానోల పుస్తకాన్ని, పోతగాని సత్యనారాయణ 'అనల సమీరం' - వచన కవితా సంపుటిని, మరియు నబ్బని లక్ష్మీనారాయణ 'తెలంగాణా నానోలు' పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించడం జరిగింది. అకాడమీ అధ్యక్షురాలు డాక్టర్ దాస్యం రూత్మేరి అకాడమీ ఆశయాలను సభాముఖంగా వివరించారు. ఈ కార్యక్రమంలో కవులు మాల్యశ్రీ, తాతోలు దుర్గాచారి, ఖైరి ఇందిర, ఆవుల కనకయ్య, శ్రీరాల వెంకటాచారి, తదితర కవులు, సాహిత్యాభిమానులు పాల్గొన్నారు.

దాస్యం రూత్ మేరి

జూన్ 15న రాజమహేంద్ర, శ్రీ వీరేశలింగం పురమందిరంలో ఎన్.ఆర్.పుట్టి దీర్ఘ కవిత 'నాన్న జ్ఞాపకాలు' ఆవిష్కరిస్తున్న మాజీ మంత్రివర్యులు మండలి బుద్ధప్రసాద్

సాహిత్య ప్రస్థానం జూలై 2010

మే 9న పెన్నా రచయితల సంఘం (నెల్లూరు) ప్రథమ వార్షికోత్సవం సభలో "దిగంభర" కవితా సంపుటి రచయిత మౌనశ్రీ మల్లిక్ కు రాష్ట్ర స్థాయి ఉత్తమ కవితా సంపుటి పురస్కారం "పెన్నా సాహిత్య పురస్కారం 2010"ని అందజేస్తున్న ప్రముఖ రచయిత్రి డాక్టర్ పెళ్లకూరు జయప్రదా సోమిరెడ్డి, ఆర్.వి.శేషయ్యనాయుడు, సీతారామ శాస్త్రి, పెన్నా రచయితల సంఘం అధ్యక్షులు మోహారు పెంచలనరసింహం, ప్రధాన కార్యదర్శి గుండాల నరేంద్రబాబు తదితరులు.

సహజ సాహితీ, చీరాల ఆధ్వర్యంలో వడలి రాధాకృష్ణ రచన 'గూటిపడవ' కథల సంపుటిని ఆవిష్కరిస్తున్న అజో..విభో.. కందాళం (అమెరికా) నిర్వాహకులు ప్రొ. అప్పాజోస్యుల సత్యన్నారాయణ. చిత్రంలో డా. అద్దేపల్లి రామమోహన్ రావు, బి. హనుమారెడ్డి, పొన్నూరు వేంకట శ్రీనివాసులు, కొత్తమాసు శ్రీనివాసరావు, యం.ఆర్.యన్. సత్యన్నారాయణమూర్తి, వలివెటి మురళీకృష్ణ, మువ్వల శివప్రసాదరావు.

ఒకే ఒక్క సిరాచుక్క పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న సోమేపల్లి వెంకటసుబ్బయ్య

CONSERVE BIODIVERSITY - SAVE ENVIRONMENT

Sri. K. Roshaiah
Hon'ble Chief Minister
Andhra Pradesh

Dr. P. Ramachandra Reddy
Hon'ble Minister for Environment,
Forests, Science & Technology

There is need to protect biodiversity and giving back to nature what we have taken from it.

- ❖ India is one among the twelve countries where 60-70% of the world's total biodiversity exists. India has 2 out of the 18 biodiversity hot spots in the world.
  - ❖ Some of the major causes of biodiversity losses are :
    - a) Destruction of habitats. b) Changing Agricultural and forestry practices c) Invasion of introduced species d) Over exploitation and unsustainable use
  - e) Environmental pollution and climate change.
- ❖ Reduce wastage by change of habits.
  - ❖ Reduce, Reuse & Recycle.
  - ❖ Save Water.
  - ❖ Use mass transport and walk whenever possible.
  - ❖ Protect environment & biodiversity it will protect you.

ANDHRA PRADESH POLLUTION CONTROL BOARD

'Paryavarana Bhavan' A-3, Industrial Estate, Sanath Nagar, Hyderabad - 500 018.

www.appcb.ap.nic.in

జూన్ 15న రాజమహేంద్రవరం, శ్రీ వీరేశలింగపురం మందిరంలో శ్రీ కళాగౌతమి పత్రికను ఆవిష్కరిస్తున్న మాజీ మంత్రి మండలి బుద్ధప్రసాద్

మార్కాపురం సాహితీవేదిక నెలనెల వెన్నెల, వింగ్స్ క్లబ్ ఆధ్వర్యంలో సాధన డిగ్రీ కళాశాల ఆడిటోరియం వేదికగా మే2న నిర్వహించిన రెక్కల సెమినార్ లో మోపిదేవి వెంకటరమణ రెక్కల కవితా సంపుటి 'కాంతి కెరటాలు' ఆవిష్కరణ ధృశ్యం.

ప్రకృతి, పర్యావరణ రక్షణ కోసం రచనల ఆహ్వానం

ప్రపంచ పర్యావరణ దినోత్సవం జూన్ 5 పురస్కరించుకుని కౌన్సిల్ ఫర్ గ్రీన్ రెవల్యూషన్ సంస్థ రచనలు కోరుతూ ప్రకటన చేసింది. కవులు, రచయితలు, మేధావుల నుండి పర్యావరణ పరిరక్షణ ఉద్యమ అవసరం కోసం రచనలను ఆహ్వానిస్తున్నది. అన్ని వర్గాల ప్రజానీకంలో ప్రకృతి పరిరక్షణ సంకల్పాన్ని కలిగించే నిమిత్తం రచనలను కోరుతున్నట్లు ఆ ప్రకటనలో సంస్థ తెలిపింది. పర్యావరణ అంశాలపై వివేకవంతమైన, విజ్ఞానదాయకమైన రచనలను క్రోడీకరించి ముద్రణ రూపంలో తీసుకురానున్నట్లు తెలిపారు. పద్య, గేయ, వచన, వ్యాస రూప ప్రక్రియలలో రచనలను పంపించవలసిందిగా కోరారు. ప్రచురించబడిన ప్రతీ కవిత, రచనకు బహుమతి/ పారితోషికం అందివ్వనున్నట్లు తెలిపారు. రచనలను జూలై 15 లోపుగా శ్రీమతి కోర్సేలు లీలారెడ్డి, అధ్యక్షులు, కౌన్సిల్ ఫర్ గ్రీన్ రెవల్యూషన్, ఇం.నెం. 1448, వీధి నెం. 17, రోడ్ నెం.12, బంజారా గ్రీన్ కాంపౌండ్, బంజారాహిల్స్, హైదరాబాద్ - 34 చిరునామాకు పంపించవలసిందిగా విజ్ఞప్తి చేసారు. ఇతర వివరాలకు 9676957000, leela@greenrevolution.org.in లో సంప్రదించవచ్చును.

స్పందన

తెలకపల్లి రవిగారి వ్యాసం “మానవతావాది సామాజిక భావ శిల్పి” విశ్వకవి రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గురించిన నాకు తెలియని ఎన్నో విషయాలను తెలియజేసింది. సంచితలోని కవితలు, కథలు చాలా బాగున్నాయి. అందులో “జీవితహాయిలు” “సువ్యో కత్తుల బోనులా కనిపించాలి”. “సంగీతామృతం” మంచి కవితలు. కోట్ల వనజాత గారి “బతుకు సంత” కథలోని సంఘటనలు నిజ జీవితంలో ఎన్నో జరుగుతున్నా ప్రభుత్వానికే పట్టదు. ఇంకా ఇంకా తాగుబోతుల్ని చేయాలనే ఆ వచ్చే దాంతోనే ప్రభుత్వాలు నడపాలనే దృక్పథం పున్నంతవరకు ఈ రాష్ట్రం, దేశం బాగుపడదు.

ఆచార్య సరేంద్ర, హైదరాబాద్

- జూన్ సంచిక 'ప్రస్థానం'లో మూడు కథల్లోని రెండు
- కథలు - ఒకటి కల్పితం, ఇంకొకటి సారా సందర్భించినవి.
- ఈ రెండు కథల్లో 'కృషితో నాస్తి.... కథ చాలా బాగుంది. గ్రామాల్లో
- ప్రస్తుత పరిస్థితికి అద్దం పట్టేదిగా ఉంది. ఈ రోజు తొంభై
- శాతానికిపైగా గ్రామాల్లో నాటుసారా పేద ప్రజలను ముఖ్యంగా
- వ్యవసాయ కూలీలను పీల్చి పిప్పిచేస్తుంది. ఈ కథ గ్రామాల్లోని
- ప్రజల్ని ఆలోచింప చేసేదిగా చైతన్యవంతుల్ని చేసేదిగా ఉంది.
- కథ ప్రారంభం, ముగింపు వైరైటీగా ఉంది. రచయిత కూతురు
- రాంరెడ్డి గారికి అభినందనలు. రచయిత ఉద్దేశం ప్రకారంగా ఈ
- కథ సారా పీడిత గ్రామాల్లోని సర్పంచులు చదువగలిగితే కొంతలో
- కొంతయినా మేలు జరగవచ్చు.

సి. నాగభూషణం, హన్మకొండ

Printed, Published and owned by **V. Krishnaiah** 1-1-298/4, Street No-1, Ashoknagar, Hyderabad-20,
 Printed at Prajashakti Daily Printing Press, 1-1-60/2, M.B. Bhavan, Musheerabad, Hyderabad,
 Published at **Shaitya Prasthanam** 1-1-60/2, M.B. Bhavan, Musheerabad, Hyderabad-20. **Editor. T. Ravi**

మల్లాది రామకృష్ణ శాస్త్రి

(16.06.1905 - 12.09.1965)

పండితుడు, కథకుడు, కవి, బందరులో పుట్టి పెరిగి మద్రాసు సిని రంగంలో స్థిరపడ్డాడు ఈయన కథల్లో పాతవ్యవస్థ చిత్రణ కనబడుతుంది. సినిమా మాటల్లో, పాటల్లో తెలుగు నుడికారం తొణికిసలాడుతుంది. 'రసమంజరి', 'మువ్వగోరింట, 'రంగవల్లి', 'అల్లినేరేడు' మొదలైన కథాసంపుటాలు (1960-65 వెలువడ్డాయి.

ఉపాధ్యాయులు, తల్లితండ్రులు చదువవలసిన పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వില	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వില
1.	పిల్లలు నేర్చుకోవడంలో ఎలా వెలసినారాడు?	60.00	13.	పిల్లల పాఠ్య పుస్తకం	25.00
2.	పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారు	60.00	14.	పాఠ్య పుస్తకాలు	25.00
3.	జీవితం	40.00	15.	మహాత్మాగాంధీ పుస్తకాలు	35.00
4.	విద్యార్థి-విద్య	40.00	16.	మనకు కథ	40.00
5.	జీవితము ఉత్తరం	40.00	17.	తల్లిదండ్రులు	25.00
6.	మాధ్యమం	30.00	18.	పరిశోధనా పుస్తకం 1833-2003	15.00
7.	మీ జీవితం	30.00	19.	వేదములు	10.00
8.	కథల పాఠాలు	25.00	20.	సమాజం-సృష్టి-విస్తరణలు	15.00
9.	జాతీయ-కథన	30.00	21.	సైన్సు తరగతి పాఠాభివృద్ధి	10.00
10.	పాఠ్య పుస్తక సంపుట	25.00	22.	పిల్లల అభివృద్ధి	25.00
11.	భాష-భాష	20.00	23.	భారతదేశ చరిత్ర	25.00
12.	మీరు - మీ పిల్లలు	15.00	24.	పిల్లల భాష - వికాసానుబంధం	25.00

పిల్లలు చదివే పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వില	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వില	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వില
1.	మన పాఠ్య పుస్తకం	20.00	34.	మాకు కథలు	15.00	67.	మనకు కథలు	10.00
2.	అభివృద్ధి	25.00	35.	పిల్లల పాఠ్య-అభివృద్ధి	15.00	68.	అభివృద్ధి	15.00
3.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	36.	అభివృద్ధి పుస్తకం	15.00	69.	మాకు పాఠ్య పుస్తకం	15.00
4.	సృష్టి	20.00	37.	వేదము	15.00	70.	జీవిత పుస్తకం	15.00
5.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	38.	అభివృద్ధి పుస్తకం	15.00	71.	పుస్తక-పాఠాలు	10.00
6.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	39.	అభివృద్ధి పుస్తకం	40.00	72.	పుస్తక-పాఠాలు	10.00
7.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	40.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	73.	పుస్తక-పాఠాలు	15.00
8.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	41.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	74.	పుస్తక-పాఠాలు	10.00
9.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	42.	పుస్తకం-పాఠాలు	20.00	75.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00
10.	అభివృద్ధి	15.00	43.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	76.	పాఠ్య పుస్తకం-పుస్తకం	10.00
11.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	44.	పాఠ్య పుస్తకం	25.00	77.	పాఠ్య పుస్తకం	10.00
12.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	45.	పాఠ్య పుస్తకం-పుస్తకం	45.00	78.	పాఠ్య పుస్తకం	10.00
13.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	46.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	79.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00
14.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	47.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	80.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00
15.	పాఠ్య పుస్తకం - పాఠ్య పుస్తకం	25.00	48.	పాఠ్య పుస్తకం-పుస్తకం	15.00	81.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00
16.	పాఠ్య పుస్తకం	25.00	49.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	82.	పాఠ్య పుస్తకం-1	25.00
17.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	50.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	83.	పాఠ్య పుస్తకం-2	25.00
18.	పాఠ్య పుస్తకం	25.00	51.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	84.	పాఠ్య పుస్తకం	45.00
19.	పాఠ్య పుస్తకం	30.00	52.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	85.	పాఠ్య పుస్తకం	25.00
20.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	53.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	86.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00
21.	పాఠ్య పుస్తకం	40.00	54.	పాఠ్య పుస్తకం	25.00	87.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00
22.	పాఠ్య పుస్తకం	10.00	55.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	88.	పాఠ్య పుస్తకం	25.00
23.	పాఠ్య పుస్తకం	10.00	56.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	89.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00
24.	పాఠ్య పుస్తకం	25.00	57.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	90.	పాఠ్య పుస్తకం	40.00
25.	పాఠ్య పుస్తకం-1	30.00	58.	పాఠ్య పుస్తకం-పుస్తకం	15.00	91.	పాఠ్య పుస్తకం	10.00
26.	పాఠ్య పుస్తకం-2	30.00	59.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	92.	పాఠ్య పుస్తకం-పుస్తకం	20.00
27.	పాఠ్య పుస్తకం	10.00	60.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	93.	పాఠ్య పుస్తకం	35.00
28.	పాఠ్య పుస్తకం	10.00	61.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	94.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00
29.	పాఠ్య పుస్తకం-పుస్తకం	15.00	62.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	95.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00
30.	పాఠ్య పుస్తకం	25.00	63.	పాఠ్య పుస్తకం	10.00	96.	పాఠ్య పుస్తకం	35.00
31.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	64.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00	97.	పాఠ్య పుస్తకం	25.00
32.	పాఠ్య పుస్తకం	10.00	65.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	98.	పాఠ్య పుస్తకం	20.00
33.	పాఠ్య పుస్తకం	10.00	66.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00	99.	పాఠ్య పుస్తకం	15.00

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్

1-1-187/1/2, చక్కదనం, హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 27660013

గమనిక : పై పుస్తకాలు స్కూలు గ్రాంట్లు నుండి కాని, టీచర్ గ్రాంట్లు నుండి కాని మీ స్కూలుకు కొనుగోలు చేసుకోవచ్చును. ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, హైదరాబాద్ పేరిట డి.డి./ఎం.డి. తీసి పంపవలెను.